

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

Møte mandag den 6. juni 2016 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 87):

1. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Ulv i norsk natur. Bestandsmål for ulv og ulvesone (Innst. 330 S (2015–2016), jf. Meld. St. 21 (2015–2016))
2. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Geir Pollestad, Heidi Greni og Trygve Slagsvold Vedum om ulveforvaltning (Innst. 331 S (2015–2016), jf. Dokument 8:121 S (2014–2015))
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Heidi Greni og Janne Sjelmo Nordås om tiltak for å redusere rovdyrproblemene for samisk reindrift (Innst. 335 S (2015–2016), jf. Dokument 8:124 S (2014–2015))
4. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i markaloven (rett til erstatning) (Innst. 333 L (2015–2016), jf. Prop. 92 L (2015–2016))
5. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av ressursutnyttelse og kvalitet i helsetjenesten etter innføringen av samhandlingsreformen (Innst. 374 S (2015–2016), jf. Dokument 3:5 (2015–2016))
6. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av styring av pleieresursene i helseforetakene (Innst. 317 S (2015–2016), jf. Dokument 3:12 (2014–2015))
7. Stortingets vedtak til lov om endring av juridisk kjønn (Lovvedtak 71 (2015–2016), jf. Innst. 315 L (2015–2016) og Prop. 74 L (2015–2016))
8. Stortingets vedtak til lov om endringer i psykisk helsevernloven (kontroll for å hindre innføring av uønskede gjenstandar) (Lovvedtak 72 (2015–2016), jf. Innst. 308 L (2015–2016) og Prop. 78 L (2015–2016))
9. Stortingets vedtak til lov om endringer i legemiddeloven (refusjonskontrakter og rabatter) (Lovvedtak 73 (2015–2016), jf. Innst. 311 L (2015–2016) og Prop. 83 L (2015–2016))
10. Stortingets vedtak til lov om endringer i luftfartsloven (Lovvedtak 74 (2015–2016), jf. Innst. 303 L (2015–2016) og Prop. 70 LS (2015–2016))
11. Stortingets vedtak til lov om endringer i merverdiavgiftsloven (utvidet adgang til direkte registrering) (Lovvedtak 75 (2015–2016), jf. Innst. 301 L (2015–2016) og Prop. 113 L (2015–2016))
12. Stortingets vedtak til lov om endringer i barnetrygdloven (barnetrygd ved opphold i utlandet) (Lovvedtak 76 (2015–2016), jf. Innst. 299 L (2015–2016) og Prop. 63 L (2015–2016))

13. Stortingets vedtak til lov om reservasjonssystemer for flyreiser mv. (Lovvedtak 77 (2015–2016), jf. Innst. 316 L (2015–2016) og Prop. 104 L (2015–2016))
14. Stortingets vedtak til lov om endringer i reindrifftsloven (reintall per siidaandel) (Lovvedtak 78 (2015–2016), jf. Innst. 320 L (2015–2016) og Prop. 93 L (2015–2016))
15. Referat

Presidenten: Representantene Ingebjørg Amanda Godskesen, Åse Michaelsen og Irene Johansen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den tidligere midlertidig fritatte vararepresentant for Oslo, Prableen Kaur, og den innkalte vararepresentant for Oslo Vegard Grøslie Wennesland, tar nå sete.

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om omsorgspermisjon for representanten Torgeir Micaelsen fra og med 6. juni og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Laila Gustavsen, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Laila Gustavsen er til stede og vil ta sete.

Statsråd Vidar Helgesen overbrakte 4 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Presidenten vil foreslå at sakene nr. 1 og 2 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [10:02:04]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Ulv i norsk natur. Bestandsmål for ulv og ulvesone (Innst. 330 S (2015–2016), jf. Meld. St. 21 (2015–2016))

Sak nr. 2 [10:02:16]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Geir Pollestad, Heidi Greni og Trygve Slagsvold Vedum om ulveforvaltning (Innst. 331 S (2015–2016), jf. Dokument 8:121 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 10 minutter til hver partigruppe og 10 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Terje Aasland (A) [10:03:17]: (ordfører for sak nr. 1): Stortinget har i dag til behandling innstilling til Meld. St. 21 for 2015–2016 Ulv i norsk natur – Bestandsmål for ulv og ulvesone. Det er meldingen jeg vil fokusere mest på.

Stortingsmeldingen er egentlig en oppfølging av rovviltforliket fra 2011, da Stortinget veldig bredt ønsket en forvaltning av grenseulven sammen med Sverige.

I forbindelse med behandlingen har Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti blitt enige om en avtale og om prinsippene for forvaltning av ulv i Norge. Basis for avtalen er et faglig grunnlag lagt fram i stortingsmeldingen som i hvert fall vi mener er godt og veldig robust med tanke på det å fatte en solid beslutning.

Flertallet har gjennom behandlingen blitt enige om at det nye bestandsmålet for ulv i Norge skal være fire–seks ynglinger, inkludert grenseynglingene. Av disse skal det være tre helnorske ynglinger per år. Dette er et faktisk mål og ikke et omtrentlig mål eller et minimumsmål – men altså et faktisk mål. Vi mener at det målet vi har satt – gjennom det som flertallet i komiteen har kommet til – ligger innenfor det som er Bern-konvensjonens rammer og vårt ansvar som nasjon. Vi mener også at dette bestandsmålet danner grunnlaget for en bærekraftig ulvestamme, som har evnen til å reproducere seg selv.

Vi legger videre til grunn at det er prinsippene i rovviltforlikene fra 2004 og 2011 som danner grunnlaget for den videre forvaltningen av ulv i norsk natur. Da vi i 2011 ønsket et nærere samarbeid med svenskene om grenseulven, hadde det for begge nasjoner – tror jeg – vært en fordel hvis en kunne blitt enig. Norske og svenske miljøvernmyndigheter har gjennom mange år hatt løpende kontakt og samarbeid om forvaltningen av ulv i Skandinavia, men det har ikke vært mulig å inngå en avtale mellom Norge og Sverige om fordelingen av ansvaret for grenserevirene. Vi har altså ikke klart å komme fram til en enighet med svenske myndigheter om felles forvaltning av grenseflokkene – derfor det bestandsmålet jeg allerede har referert til. Jeg synes det er synd, for jeg tror det ville vært langt enklere å forholde seg til en forvaltning av grenseulven i fellesskap med svenskene.

I tillegg er vi enige med svenskene og finnene om forvaltningen av de store rovdyrene ulv, bjørn, gaupe og jerv. Vi er enige om at forvaltningen av ulv skal skje innenfor rammene av de internasjonale forpliktelsene som vi har etter Bern-konvensjonen og naturmangfoldloven. Og jeg understreker igjen: Vi mener at den enigheten som nå er oppnådd om ulveforvaltningen, er innenfor de premisene. Vi har selvfølgelig som nasjon et selvstendig ansvar for å sikre en levedyktig skandinavisk ulvebestand innenfor Norges grenser. Vi mener at vi gjennom flertallet nå ivaretar det. Vi skal ta vare på ulv i norsk natur. Ulv – som annet naturmangfold – har verdi i seg selv. Ulven er fre-

det i Norge, og den er klassifisert som kritisk truet i Norsk rødliste for arter 2015.

Samtidig er det slik at forvaltning av ulv ikke skal være til hinder for aktiv bruk av utmarksressursene og levende lokalsamfunn. Å leve med rovvilt tett innpå seg kan medføre en belastning både for enkeltpersoner og, ikke minst, for beitenæringen i de områdene hvor ulven ferdes. Dialog og lokal involvering er viktig både for forvaltningen og for berørte interesser, slik at utfordringene enkelte opplever, kan løses best mulig. Og jeg understreker: Også flertallet er opptatt av at vi skal kunne gjøre det på en god måte.

Forvaltningen av ulv skal skje innenfor rammene av nasjonal rovviltpolitikk, men regional forvaltning skal ha myndighet til å fatte vedtak om felling når bestanden av ulv er innenfor bestandsmålet. Vi viderefører altså prinsippet om at det er kun sentrale myndigheter som kan fatte vedtak om felling når bestanden er under bestandsmålet. Myndighet til å fatte vedtak som berører grenserevir, skal flyttes fra Miljødirektoratet til nemndene, men før det fattes vedtak som berører grenserevir, skal rovviltmyndigheten ta kontakt med svenske myndigheter for å søke enighet om felling av grenseulv. Det skal da utarbeides retningslinjer for dialog og samarbeid med svenske myndigheter, i tråd med det nye bestandsmålet på fire–seks ynglinger per år.

I tillegg til bestandsmålet er det også lagt fram i meldingen vurderinger om ulvesonen. Flertallet er enig om at vi ikke utvider – for å tegne det enkle bildet – ulvesonen nordover, samtidig som vi innskrenker den i øst. Vi mener at vi gjennom den måten å håndtere ulvesonen på har kommet til en fornuftig og god enighet, som ikke utvider presset i forhold til dagens ulvesone. Vi går derfor inn for regjeringens forslag om at «område 2, 3 og 7» i dagens ulvesone skal tas ut. For øvrig skal ulvesonen videreføres som i dag.

I sum mener vi at vi nå har et godt flertall som viderefører rovviltforliket, som bygger opp under det ansvaret vi har som nasjon, samtidig som vi gjennom det flertallet også prøver å dempe de konfliktene som har vært, og som utvilsomt har skapt mye engasjement og sterke følelser i tilknytning til saken.

På denne bakgrunn anbefaler jeg komiteens flertallsinnstilling. Jeg håper på en bred tilslutning til denne innstillingen og en god debatt.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [10:10:10] (ordfører for sak nr. 2): Aller først har jeg lyst til å takke Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti for et konstruktivt samarbeid, hvor vi sammen klarte å lande et bredt forlik om både nytt bestandsmål for ulv og fastsetting av ny sone for ulv. For Fremskrittspartiet har det vært viktig å få til et forlik hvor det reelt sett er både en innstramming av antall ulv og en mindre sone enn den som har eksistert.

Ulv, bestandsmål og soner er ingen lett sak. Det er utrolig mye følelser i sving på alle sider. Derfor er det meget bra at forliket vi har på bordet, har støtte fra ca. 140 av 169 representanter i denne sal. Saken har et voldsomt engasjement, med småbrukere, beitenæring og jegere på den ene siden og WWF og ulike typer naturorganisasjoner på den andre siden.

Undersøkelser som er blitt gjort, konkluderer med at

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

ca. 20 pst. av befolkningen vil ha mer ulv i Norge, mens 21 pst. vil ha langt færre ulv enn det nivået vi har i dag. Det er også liten tvil om at det går et skille mellom land og by når det går på holdninger til ulv. Det er også et klart skille mellom det jeg kaller bypartiene, Miljøpartiet De Grønne, SV og Venstre, som ønsker langt mer ulv enn det vi har i dag, og flertallet i denne sak, som ønsker at vi skal ha noe ulv, samtidig som vi kan tilrettelegge for næring og bosetting. Senterpartiets forslag til forvaltning av ulv ville over noe tid ført til at ulven opphørte i den norske naturen.

Det er ikke hver dag jeg støtter innsigelser som kommer fra Sametinget. Som oftest er jeg meget uenig i innsigelser som kommer derfra. De har ett formål, og det er å stoppe all nødvendig utbygging av infrastruktur. Men i denne saken er jeg enig med Sametinget og i innsigelsen. Tamrein og reindrift er grunnpilaren og kulturbæreren for samiske interesser, og da ville det blitt meget urimelig å utvide ulvesonen i nord, noe som ville ført til enda flere konflikter mellom reindriftsnæringen og ulveforvaltningen. En slik utvidelse ville ikke skape tillit og respekt i befolkningen, men tvert imot økt konfliktnivået.

Det er også slik at flertallet går inn for at områdene 2, 3 og 7, slik det er beskrevet i meldingen, tas ut av sonen. Dette medfører i praksis at Glomma blir en naturlig grense sør i Hedmark og i Akershus til Øyeren. Flertallet i forliket går inn for at vi fastsetter et nytt bestandsnivå, som inkluderer grenserevir, og at grenserevirene skal telle med en faktor på 0,5. Videre vil flertallet i forliket at det nye bestandsnivået skal være fire–seks ynglinger, hvorav tre skal være helnorske. Det må også presiseres at eventuelle ynglinger på utsiden av sonen skal telles med.

For Fremskrittspartiet har det vært viktig å få på plass at størst mulig grad av forvaltningen nå skal utøves av de regionale rovviltmyndighetene, men innenfor de nasjonale rammene. Det er viktig at regional forvaltning skal ha myndighet til å kunne fatte beslutning om felling av ulv når bestanden er innenfor bestandsnivået. Dette gjelder for grenserevirene, i sonen og på utsiden av sonen. Sentrale myndigheter og Miljødirektoratet skal fatte beslutning når man er under bestandsnivået.

Ulveforvaltning er utfordrende, og det er ingen tvil om at vi trenger betydelige konfliktdempende tiltak. De partiene som utgjør forliket, anerkjenner fullt ut at etablering av ulv kan ha betydelige konsekvenser for den enkelte rettighetshaver, spesielt innenfor kjerneområdene i revirene. Derfor foreslår flertallet å be regjeringen utrede mulige økonomiske ordninger for tap av eventuelle rettigheter eller belastninger innenfor ulvesonen og viser til Ulvesoneutvalgets forslag knyttet til dette. Videre foreslår flertallet at regjeringen legger fram en sak hvor man vurderer mulige ordninger for midler til kommuner med ynglinger innenfor ulvesonen. Det er heller ingen tvil om at jakt er et konfliktdempende tiltak, og flertallet viser til at dagens regelverk åpner for lisensjakt også innenfor ulvesonen. En inkludering av ynglinger i grenserevirene vil innebære større muligheter for lisensjakt, og en foreslår at regjeringen vurderer å tillate lik jakttid i og utenfor sonen.

Etter at ulven var så godt som utryddet på 1970-tallet, er det i dag en pågående debatt knyttet opp til genetikk,

opprikkelse eller opphav for det mange ynder å kalle den sørskandinaviske ulvestammen. Vel, hvis vi diskuterer vilkaks, er genetikken av avgjørende betydning, ikke bare for nordatlantisk laks eller barentshavlaks – den har også stor betydning for det enkelte vassdrag eller den enkelte sideelv. Genetisk opphav for ulv i Norge er således viktig, all den tid det er mange påstander som verserer. Noen påstår at den er privat utsatt, andre at det er en blanding mellom ulv og hund, andre igjen at den er finsk-russisk, og atter andre mener den kommer fra Baltikum. Derfor foreslår flertallet at regjeringen bestiller en ny rapport, som er uavhengig, for å utrede det genetiske opphavet til ulvestammen i Norge. Det er viktig at den er uavhengig, for det har over tid vist seg at følelser relatert til temaet ulv fort kan overstyre en ellers klar hjerne.

Hva angår representantforslaget fra Senterpartiet om ulveforvaltning, viser jeg til det brede forliket som er blitt gjort i forbindelse med Meld. St. 21, Ulv i norsk natur.

Eirik Milde (H) [10:17:50]: Å leve med ulv har en lang historie i Norge. Vi har alle vokst opp med eventyr og myter knyttet til gråbein og den store stygge ulven, og det antas at den fulgte etter iskanten, som den gangen var litt tydeligere definert, for ca. 10 000 år siden sammen med mennesker og villrein. Fra midten av 1800-tallet ble det innført skuddpremier som, sammen med lite hjortevilt, førte til at ulven etter hvert forsvant fra den norske naturen. Og så fra 1970-tallet, da elg- og rådyrstammen tok seg kraftig opp, fant ulven tilbake, kort tid etter at den var blitt fredet.

Det er vel få politikkområder som vekker mer engasjement og høyere temperatur enn ulv- og rovdyrpolitikk. Debatten rundt denne stortingsmeldingen er ikke et unntak i så måte. Komiteen fikk klare tilbakemeldinger under sin høring i saken fra alle sider, og spennvidden var fra fri innvandring til stengte grenser – for å bruke en språkdrakt hentet fra en annen pågående debatt. Totalt har komiteen fått rundt 230 innspill, brev og underskriftskampanjer i vår behandling. Det kan vel også karakteriseres som noe uvanlig at næringskomiteen ikke bare har gitt en uttalelse i saken, men også har avholdt en egen høring på en sak som ligger til behandling i en annen komité, men det regner jeg med at etterfølgende innlegg vil redegjøre nærmere for.

Da det første rovviltforliket ble inngått i 2004, var det ikke uten debatt og høy temperatur, og i rovviltforliket fra 2011 ble forhandlingene sluttført av de parlamentariske lederne, noe som vel gir en pekepinn på hvor vanskelig dette temaet var og er. Forliket fra 2011 konkluderte ikke rundt problemstillingene med soner og bestandsmål, men la opp til en avtale med Sverige knyttet til forvaltning av ulv i Sør-Skandinavia. Det ble forutsatt at grenserevir skulle telle med en faktor på 0,5, og at avtalen med Sverige skulle være på plass senest innen 2013. Av ulike årsaker har det ikke vært mulig å få til en avtale, og derfor løftes saken opp til Stortinget igjen, slik enigheten fra 2011 la opp til.

Høyres utgangspunkt har vært at Stortinget skulle ta føringen i et nytt forlik på samme måte som ble gjort i 2011, men flere partier ønsket en ny stortingsmelding som grunnlag for Stortingets behandling.

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

Det har vært ført gode og konstruktive forhandlinger i et forsøk på å oppnå bredest mulig enighet i denne saken, og jeg vil berømme både saksordføreren og alle partier for å gjøre et ærlig forsøk, men det viste seg dessverre at avstanden ble for stor til slutt.

Bak flertallsinnstillingen her i dag står Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, som representerer 142 av Stortingets 169 representanter. Det må vel kunne kalles om ikke bred, så i hvert fall tung politisk enighet, selv om fire partier valgte å stå utenfor til slutt.

Så over til de enkelte delene av enigheten, og jeg tenker å starte med selve ulvesonen. I 2004 førte stortingsbehandlingen til de grensene vi har hatt fram til i dag. I meldingen som vi behandler i dag, anbefaler regjeringen å beholde dagens sone med noen endringer: Områdene vest for Glomma tas ut, og sonen utvides mot nord. Det er ingen tvil om at det er gode faglige begrunnelser for en utvidelse nordover, men det gjør inntrykk når Sametinget så tydelig advarer mot dette, og flertallet har valgt å lytte til Sametinget med flere i denne saken. Dagens sone vest for Glomma i Akershus og Hedmark er forholdsvis smal og ligger nær områder med beiteinteresser. Det er vanskelig å tenke seg etablering av ulv der, og det er derfor fornuftig at disse områdene tas ut. Det kan argumenteres for at dagens sone videreføres med områder som er mer reelle for etablering av ynglende ulv.

Så vil jeg knytte noen kommentarer til bestandsmålet på fire–seks ynglinger som ligger i enigheten mellom de fire partiene. Regjeringen anbefalte en modell med fem–åtte familiegrupper inkludert tre helnorske ynglinger. Grenseulver skal da telle med en faktor på 0,5, og ynglinger utenfor ulvesonen skal telle med i bestandsmålet. Denne modellen videreføres langt på vei i forslaget, men vi har valgt å benytte begrepet «ynglinger» eller «valpekull» gjennomgående i målet som settes. En familiegruppe defineres som tre ulver som går sammen, hvorav én markerer revir. En familiegruppe trenger med andre ord ikke å inkludere et valpekull, og jeg tror det kan bli vanskelig å kommunisere to ulike definisjoner innenfor samme bestandsmål. Forslaget innebærer en viss innstramming av forvaltningen, men målet om tre helnorske ynglinger videreføres som i dag, noe som sikrer at Norge tar sin del av ansvaret for den sørsandinaviske stammen. For Høyre har det vært viktig å inkludere grenseulven i bestandsmålet. For oss som lever i grenseområdene, har det vært uholdbart at ulv som faktisk befinner seg i Norge, ikke skal telles med. Dette gjør vi noe med nå.

En annen kilde til konflikt har vært at revir som befinner seg mer enn 50 pst. utenfor ulvesonen, ikke skal telles med i bestandsmålet. Denne unødvendige tellingen av kvadratmeter fjernes nå, slik at alle norske ynglinger skal inkluderes. Det innebærer ikke at man åpner opp for etablering av ulveflokker utenfor sonen, men at den teller med når rovviltnebdene skal fatte sine vedtak. Hvis vi legger den ferske rapporten «Bestandsovervåking av ulv vinteren 2015–2016» til grunn, kan de ulike målene illustreres på en god måte. Det er nå registrert seks helnorske ynglinger innenfor sonen, en yngling som er mer enn 50 pst. utenfor sonen, og fire ynglinger i grenserevir mot Sverige. Ingen

familiegrupper uten yngling er registrert, kun revirmarkende par, ut fra hva jeg kan forstå.

Dagens forvaltning innebærer at vi ligger tre ynglinger over målet. Med regjeringens forslag ville det bety at vi vil ligge en–fire ynglinger over målet, mens flertallets forslag innebærer at vi ligger tre–seks ynglinger over målet. Men alle modellene innebærer at nemndene for første gang i historien kan åpne for jakt innenfor sonen. Dette mener jeg er bra, og jeg tror det kan ha en konfliktdependende virkning på dem som bor innenfor ulvesonen.

Så til slutt noen kommentarer til andre vedtak som ligger i enigheten. Flertallet slår fast at forvaltningen av ulv skal skje innenfor rammen av naturmangfoldloven, Bernkonvensjonen og tidligere forlik. Videre anerkjennes det at etablering av ulv kan ha betydelige konsekvenser for den enkelte rettighetshaver, spesielt innenfor kjerneområdene i revirene. Vi ber derfor regjeringen utrede mulige økonomiske ordninger for tap av rettigheter og belastninger, og samtidig vurdere mulige ordninger for midler til kommuner med ynglinger.

Videre skal regjeringen vurdere å tillate lik jakttid innenfor og utenfor sonen, et annet tema det har vært mye diskusjon rundt.

Jeg har alltid vært av den oppfatning at forvaltning, ikke minst hva gjelder rovdyr, skal være kunnskapsbasert. Når konfliktnivået er høyt, og mange uttrykker mistillit til myndighetene, må vi basere forvaltningen på mest mulig omforent kunnskap som det skal kunne sås minst mulig tvil om. Vi har allerede blant de beste kunnskapssystemene i verden, og få arter er vel bedre dokumentert og overvåket enn den norske og svenske ulven.

Når vi så i høringen får tilbakemeldinger fra noen forskningsmiljøer som sår tvil om det genetiske opphavet til dagens ulvestamme, føler jeg langt på vei at Stortinget har to alternativer. Enten tar vi uenigheten blant forskerne på alvor og ber om en ny vurdering, eller så tar vi stilling til en av sidene. Og så lenge jeg selv ikke er ekspert på dette området, noe jeg tror jeg deler med de fleste her i salen, er det fornuftig å be regjeringen bestille en ny, uavhengig utredning. På den måten kan kunnskapsgrunnlaget bli enda bedre og forhåpentligvis konfliktnivået mindre.

For de fleste partier er rovdyrpolitikk et område som er vanskelig. For Høyre er det viktig å ivareta grunneiernes rettigheter, og at vi viderefører bruken av utmarksbeite i landet. På den andre siden har vi en plikt til å overlate naturen til neste generasjon med et arts mangfold som også inkluderer rovdyr. Begge deler er godt forankret i Høyres verdier og vårt program, og jeg føler vi har fått en god balanse mellom de ulike hensynene i den enigheten vi har med Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [10:27:56]: Stortingsmeldinga om bestandsmål og ulvesoner er en av de mest krevende sakene vi behandler i denne vårsesjonen, og jeg er glad for at vi fikk til et forlik mellom Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Rovdyrpolitikken, og i særdeleshet ulvepolitikken, har en tendens til å vekke sterke følelser fra alle kanter. Der-

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

for er jeg glad for dette forliket, fordi det her er fire partier som har kommet fram til et godt forlik, som ikke kom fram fordi vi ga etter for presset fra miljøorganisasjonene, heller ikke fordi man hadde gitt etter for presset fra landbruksorganisasjonene, men fordi – og nå snakker jeg bare for Kristelig Folkepartis del – vi har lagt vekt på å finne en balanse. Vi har nedfelt i vårt program at Norge skal ta sin del av ansvaret for levedyktige bestander av de fire store rovdyrene. Vi har også programfestet at vi skal ha et nytt bestandsmål for ulv som også inkluderer grenseulvene. Vi har levert på vårt program og er glad for flertallet, som fant en løsning sammen.

Vi mener at forvaltningen av ulv skal skje innenfor rammen av internasjonale forpliktelser etter Bern-konvensjonen og naturmangfoldloven. Ulven er fredet i Norge. Den er fåtallig, og den er klassifisert som kritisk truet i Norsk rødliste for arter 2015. Ulven var i flere tiår nesten borte fra norsk natur, og det sier seg selv at når den faktisk kom tilbake og klarte å bygge seg opp igjen, var det et resultat av villet politikk fra flertallet på Stortinget. Ulven spør ikke Stortinget om hvor den skal slå seg til. Men vi i Kristelig Folkeparti har hele tida ment at når vi skal ha ulv i Norge, må det være i området mot svenskegrensen etter som det er på det rene at den norske bestanden må ses i sammenheng med den svenske. Vi snakker om å ta vår del av ansvaret – ikke om en stor bestand av ulv i Norge. Da ville man ha snakket om en langt større bestand, bl.a. for å sikre seg mot genetisk utarming, eller innavl på godt norsk.

I dagene etter at forliket ble kjent, var jeg sikkert ikke den eneste som fikk kritiske og til dels sterkt kritiske tilbakemeldinger fra begge sider. Jeg skal innrømme at på slike dager er det lett å identifisere seg med Peer Gynts hjertesukk til Mor Aase da han fikk kjeft for både å ha slåss og å ha blitt banket opp. Han sa: «Om jeg hamrer eller hamres, like fullt så skal det jamres». Men om det kan være ubehagelig, er det vår plikt som politikere å komme fram til løsninger som både er ansvarlige og som balanserer. Og for all del: Jeg anerkjenner at miljøorganisasjonene og landbruksorganisasjonene bruker sterk retorikk i kampen for det de mener er riktig. Men det er altså vår oppgave å balansere dette, og da får vi tåle litt verbal bank.

Vi anerkjenner at det å leve med rovvilt tett innpå seg kan medføre en belastning for enkeltpersoner i lokalsamfunnet. Vi anerkjenner at det er ikke lett å drive med sau på utmarksbeite i et område med ulv, og vi anerkjenner at den jaktbare elgstammen blir mindre når det er både firebeinte og tobeinte jegere om byttet. Men rovdyrene har sin plass også i norsk natur. De spiller en vesentlig rolle i spillet og har gjort det gjennom tusener av år.

Vi mener at størst mulig grad av regional forvaltning innenfor rammen av en nasjonal rovviltpolitikk er et viktig prinsipp. Flertallet mener derfor at regional forvaltning skal ha myndighet til å fatte vedtak om felling når bestanden av ulv er innenfor bestandsmålet, og vi vil videreføre prinsippet om at det kun er sentrale myndigheter som kan fatte vedtak om felling når bestanden er under bestandsmålet. Flertallet støtter forslaget om at myndighet til å fatte vedtak som berører grenserevir, flyttes fra Miljødirektoratet til nemndene, og at det skal skje så raskt som mulig.

Som tidligere nevnt, skal bestandsmålet for ulv i Norge være fire–seks ynglinger per år, hvorav tre skal være hennorske ynglinger. Også ynglinger utenfor ulvesonen skal telles med. Ynglingene i grenserevir skal telle med en faktor på 0,5. Det innebærer at når bestandsmålet er nådd, kan det skytes ulv, slik det også skytes individer av annet vilt i Norge. Det handler om forvaltning av en bestand, og det er i seg selv konfliktdependende at de som har utfordringene med ulv, faktisk ser at vi mener alvor med at vi skal ta vår del av ansvaret, men heller ikke mer.

Vi er glad for at Stortinget gjennom de vedtakene som gjøres her i dag, ber regjeringa utrede mulige økonomiske ordninger for tap av eventuelle rettigheter eller belastninger innenfor ulvesonen, og vi ber regjeringa legge fram en sak hvor man vurderer mulige ordninger for midler til kommunene med ynglinger innenfor ulvesonen.

La meg også slå fast at vi har stor sans for mindretallets påpekning av at vi som nasjon trenger å jobbe med å finne fram til måter å leve med rovdyrene våre på. Ikke noe ansvarlig stortingsflertall vil utrydde arter fra den norske faunaen. Så lenge det finnes rovdyr i skogene våre, vil det bli tatt ut husdyr på utmarksbeite. Noen steder kan det settes inn tiltak som forebygger slike tap. I andre tilfeller er det kanskje riktigst å omstille driften til andre typer landbruk eller til annet husdyrhold. Det er storsamfunnet som må ta kostnadene med dette – ikke den enkelte bonde. Det er også en del av ansvaret flertallet bak dette forliket må ta inn over seg. Det er vi beredt til.

Med dette anbefaler Kristelig Folkeparti innstillinga.

Marit Arnstad (Sp) [10:35:29]: Senterpartiet kan ikke stemme for det som blir vedtatt her i dag. Vi har våre egne forslag. Det som blir vedtatt i dag, kommer ikke til å gjøre norsk ulvepolitikk klarere. Det kommer ikke til å gjøre norsk ulvepolitikk mindre konfliktfylt. Flertallet i denne salen har i realiteten oversolgt et forlik som gir miljøforvaltningen store fullmakter, men som kommer til å føre til like mange konflikter, og som egentlig tilslører en del av de bestående konfliktene vi har.

Flertallet skriver i sine merknader at

«forvaltningen av ulv ikke må være til hinder for en aktiv bruk av utmarksressursene og levende lokalsamfunn».

Men det er jo nettopp det som er situasjonen i dag, og flertallet tar i realiteten ikke noen vesentlige grep for å bedre den situasjonen. Hyllesten av dialog, lokal involvering og privat eiendomsrett er i realiteten en hul hyllest. Ingen av forslagene løser noen av de grunnleggende problemene som dagens ulvepolitikk medfører.

Senterpartiet vil vise til at det har vært en sterk økning i ulvebestanden, nærmest en eksplosiv vekst, fra 30–35 ulv i Norge til over 90. Det vil kunne bli dramatiske konsekvenser for en del områder i Norge av denne politikken. Årsaken er bl.a. at det aldri har blitt avklart i rovviltforliket. Forhandlingene med Sverige brøt sammen, og siden har det heller ikke blitt gjort noen ting – ingen tiltak, ingen forbedringer i forbindelse med å møte en utvikling med en så sterk økning av ulvebestanden.

Også for ulv er det et problem at bestandsreguleringen

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

ikke har fungert. Av en lisenskvote på 17 dyr ble 6 dyr tatt ut. Som følge av det bør det iallfall åpnes for en mer effektiv lisensjakt, og det må også jaktes i ulvesonen. Et godt tiltak for å felle flere ulv er å åpne for å bruke løs, på drevet halsende hund.

Dagens rovviltforvaltning bygger på, og det vil den også i årene framover, en geografisk differensiering. Men blant grunnene til at konfliktnivået er høyt, er både at mye ulv gjør skade utenfor rovdyrsonen, og også sjølsagt at de som bor i ulvesonen, blir nødt til å bære en svært stor belastning på vegne av hele samfunnet.

Regjeringen foreslo to alternative bestandsmål i ulvemeldingen, enten å videreføre dagens bestandsmål på tre ynglinger og at grenserevirene ikke tas med, eller å innføre et bestandsmål på fem til åtte familiegrupper, der grenseflokkene teller med på en faktor på 0,5. I forliket ble det enighet om at en skal ha fire til seks ynglinger, der tre skal være helnorske. Etter Senterpartiets syn er denne typen intervallbasert bestandsmål konfliktdrivende og et problem i seg sjøl. Det er også i strid med intensjonen i de rovviltforlikene vi har fått til tidligere. Det har aldri vært satt den type intervallbasert bestandsmål tidligere, og det kommer ikke til å dempe konflikten i rovviltforvaltningen. Tvert imot: Det kommer til å gi økte fullmakter til miljøforvaltningen, og jeg tror også det kommer til å føre til økt frustrasjon ute hos dem som blir berørt.

På en måte illustreres det litt av Høyres talsmann her i dag, som viser til at vi i dag er over bestandsmålet. Ja, hvor mye er vi egentlig over bestandsmålet? Er vi tre over, eller er vi seks over? Det synes jeg er et godt spørsmål, og det spørsmålet ble ikke besvart i det innlegget.

Alle er enige om at rovviltforvaltning skal være kunnskapsbasert. Det er positivt at flertallspartiene er enige om at det skal foretas en ny, uavhengig utredning av den genetiske opprinnelsen til ulv i Norge. Det tror jeg er på tide. Det er også viktig å erkjenne at et av de største problemene med rovviltforvaltningen i dag er mangelen på tillit mellom dem som lever i lokalsamfunn med ulv, og miljøforvaltningen. Den overstyringen som veldig mange føler når det gjelder rovviltproblematikk generelt, men særlig i ulvepolitikken, er viktig, og det er viktig å anerkjenne den. Men dagens forlik kommer ikke til å være dempende på de konflikten vi har sett i den sammenheng. Derfor tror jeg også det er viktig å gi anerkjennelse til flere og nye fagmiljøer enn dem som i dag er rådende på dette området, og sørge for at det blir en større grad av forståelse mellom forvaltning og lokalbefolkning.

Jeg har også lyst til å nevne en særlig problemstilling som opptar Senterpartiet i innstillingen. Det første er de tilfellene der en har sett at det har vært ulv innenfor rovdyrsgjerde. Det er veldig ødeleggende for dem som opplever det, og det er nødvendig at det her innføres en stående fellingstillatelse. Det andre er hensynet til villrein, som utvilsomt er en ansvarsart for Norge etter Bern-konvensjonen, og behovet for å utrede virkningene for villreinsdel.

Med det vil jeg få lov å ta opp Senterpartiets forslag i saken.

Presidenten: Da har representanten Marit Arnstad tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ola Elvestuen (V) [10:40:49] (komiteens leder): Først vil jeg gjerne si at jeg synes de vedtakene som gjøres i Stortinget i dag, er et tilbakeblikk i norsk ulveforvaltning, ikke bare fordi det flertallet går inn for, er en reell reduksjon av ulvebestanden, men også fordi vi går bort fra den brede enigheten vi har hatt i rovdyrpolitikken gjennom mange år. Vi har rovdyrforlik fra 2004 og 2011 – i 2011 sågar et forlik som omfattet alle partier. Nå er vi tilbake til at vi har et flertall som kjører gjennom sitt syn om å redusere ulvebestanden i Norge. Representanten Fredriksen sa soleklart at dette handlet om å få fram reelle innstramminger.

På vegne av Venstre må jeg si jeg er skuffet, fordi vi også denne gangen forhandlet fram – både de partier som ønsker og mener det er rom for mer ulv i Norge, og de som ønsker en innstramning – det balansepunktet vi kunne ha, hvor vi viderefører bestandsmålet, men med endringer i forvaltningen. Vi kunne beholde den brede enigheten vi har hatt i over ti år på Stortinget. Vi kunne hatt en kunnskapsbasert forvaltning som et solid flertall på Stortinget kunne stille seg bak – ikke bare et flertall i antall representanter, men også en bredde i synspunkt. Det går vi nå bort fra når flertallet gjør det de gjør, og ikke følger opp enigheten vi forhandlet fram. For det er jo underlig: Vi forhandler fram en enighet, vi forhandler fram et balansepunkt, og så viser det seg at i både Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet hadde det ingen betydning hva vi forhandlet om. Når man går tilbake til gruppen, er det å strekke seg etter innstramminger, å føye seg etter kreftene som ønsker færre ulv i Norge, som blir det viktigste.

Jeg synes det er synd, og jeg mener det kommer til å føre til mer konflikt, ikke mindre konflikt. Det vil være konflikt lokalt, og det er også å invitere til en langvarig politisk konflikt i Stortinget i årene framover.

Ulv hører hjemme i norsk natur. Den ble fredet i 1973, den er fortsatt kritisk truet av utryddelse og er på den norske rødlisten for arter. Enhver nedgang i bestandsmål eller ulvesoner vil øke risikoen for at ulv utrykkes fra norsk natur. Det er grunnleggende at vi skal følge Bern-konvensjonen, og vi skal følge naturmangfoldloven. Jeg har lyst til å sitere statsråden, som jo er veldig tydelig på at det ikke er grunnlag for å senke dagens ambisjonsnivå for ulv, i den meldingen som er lagt fram, en ulvemelding som etter min mening gir veldig mye kunnskap og har veldig høy kvalitet. Det er sånn at enhver reduksjon av bestanden i Norge, og forslaget fra flertallet vil føre til en reduksjon av bestanden, gjør at vi faretruende nærmer oss grensen for ulv som vi må ha for å ivareta forpliktelsene vi har etter Bern-konvensjonen.

Fra Venstres side, sammen med SV og Miljøpartiet De Grønne, ønsker vi tvert imot at vi skal videreføre omtrent det antallet ulv vi har i dag, dvs. at vi øker bestandsmålet til åtte–tolv familiegrupper – vi følger en av anbefalingene i meldingen – og det inkluderer seks helnorske ynglinger i Norge. Det vil si at vi da vil være omtrent på det nivået som er i dag, og vi vil følge opp den forpliktelsen vi

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

har sammen med Sverige til å ivareta den sørskanadinaviske ulvestammen. Sammenlikner vi med Sverige, er vi avhengig av å ha en viss innvandring fra den finsk-russiske stammen for å ivareta det genetiske mangfoldet en trenger i den sørskanadinaviske stammen. I Sverige har de vurdert at de må ha minst 300 ulv for å ivareta det genetiske mangfoldet, men de legger som en forutsetning at Norge ikke strammer inn på sin ulvepolitikk, noe flertallet i dag gjør, og det kan få som konsekvens at i Sverige må man øke for å kompensere det stortingsflertallet nå gjør. I Sverige er det vel omtrent 27 ynglinger, i Norge har vi altså et mål om 3.

Når det kommer til ulvesonen, er det forunderlig at vi fra mindretallets side ønsker å følge regjeringens forslag, et forslag jeg mener er fornuftig ut fra den erfaringen vi har med ulvesone, en ulvesone som jo er liten i utgangspunktet – det er vel omtrent 5,5 pst. av Norges areal. Den faglige anbefalingen er soleklar: at vi tar ut tre områder – det som går vest for Glomma, et lite område helt i nord – men at man da utvider ulvesonen nordover til et område hvor det er jevnlig etablerte av ulverevir, det har det vært gjennom mange år. Det er et område som har god tilgang på både hjortevilt og elg, og hvor det er lite konflikter med tamrein, som meldingen tydelig viser. Det er til og med sånn at selv om man utvider nordover, vil man få en bufferzone mot tamreinområdene ved Femunden, som blir 5 km større – avstanden blir større enn det den er i dag. Ser vi på ulvesonen, er det selvfølgelig et større press på landbruket innenfor ulvesonen, og der må en ha kompensierende tiltak, og en må ha gjerder – en må ha alt det som det er behov for, men utenfor ulvesonen er det få skader fra ulv som oppholder seg innenfor ulvesonen. De skadene som skjer utenfor, er først og fremst fra streifdyr, som i Norge vil være streifdyr fra Sverige og også streifdyr fra grenseflokkene. Overlappingen er i liten grad til stede.

Jeg synes det er forunderlig at flertallet ikke følger den faglige anbefalingen som regjeringen selv står bak, at man gjør en forskyvning av ulvesonen for å få den mindre konfliktfylt og mer tilpasset den reelle situasjonen for ulv. I stedet velger man det motsatte, en ytterligere innstramming av sonen, slik at den blir enda mindre i årene framover.

Så til genetik: Det er uheldig at det nærmest er konspirasjonsteorier om ulvens genetiske opphav som ukritisk blir brukt i et forsøk på å underminere en ansvarlig ulveforvaltning i Norge. Er det noe som virkelig er gjennomforsket i norsk naturforvaltning, er det den norske ulvestammen. Det vises også godt i meldingen. Man viser tilbake til den armen man har, både hvor stor den sørskanadinaviske ulvestammen har vært i tidligere tider, og hvordan ulven har innvandret, med den første ynglingen i 1983, som den ulvestammen vi har i dag, er bygd på, og selvfølgelig med en jevnlig, eller sporadisk, innvandring av ny ulv fra de finsk-russiske ulvestammene, som vi jo er avhengig av også i årene framover for å beholde det genetiske mangfoldet vi trenger for ulvestammen.

Jeg mener det nærmest er å undergrave ulveforvaltningen vi har, den faglige tyngden den norske ulveforvaltning har, når flertallet igjen bygger opp under konspirasjonsteoriene og bestiller enda en ny rapport om det genetis-

ke grunnlaget for den norske ulvestammen. Er det én ting vi burde støtte opp under, er det fagligheten og kvaliteten på den norske ulveforvaltningen, og så får vi heller ta de uenighetene vi har, på basis av det de legger fram i det offentlige rom, men ikke undergrave selve grunnlaget.

Ved å gjøre nettopp det mener jeg at det flertallet nå gjør, i stedet for – selv om det er konfliktfylt – å beholde roen vi har hatt om både norsk rovdyrforvaltning og ulveforvaltning gjennom brede forlik i Stortinget, er å invitere til fortsatt konflikt, både lokalt og også på Stortinget.

Med det tar jeg opp forslagene Venstre står bak i saken.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [10:51:12]: Hvis du er så heldig å gå på tur i skogen og kommer til et vann og ser en ulv som ser på deg, og du ser på den, har du opplevd naturens velsignelse.

Vi har ingen arter å miste, men for mange her inne er det ikke så nøye når det gjelder ulven. Det er sågar et parti som vil utrydde ulven i norsk natur, angivelig fordi den ikke er norsk nok. Beklageligvis spiller flertallet her i salen videre på akkurat dette sporet.

Jeg kan ikke stemme for det som vedtas her i dag, fordi jeg mener at det øker risikoen for å svekke en allerede kritisk truet art i norsk natur. Jeg skulle likt å se noen av de andre folkene som sitter her i stortings salen i dag, foreslå at vi skulle slå oss til ro og være fornøyd med tre ynglinger i noen som helst av de andre artene som er kritisk truet – som er betydelig truet. Om vi f.eks. skulle hatt tre kull norsk lundefugl, ville representantene synes at det var en god idé, og at vi da hadde tatt vare på arten på en tilstrekkelig god måte? Hva med tre kull lomvi i året, eller tre ynglinger fjellrev – en suksess? Nei, ingen ville synes det om noen annen art her i Norge. Det setter det hele i et perspektiv, sånn at alle kan se hvor absurd den forestillingen og de konklusjonene vi lander på i dag, er.

Det er ingen her – heldigvis – som påstår at det som blir vedtatt her i dag, fører til en levedyktig ulvebestand i Norge. Jeg mener at de brede rundene vi hadde i forkant, med gode høringer og enda bredere seminarer arrangert av en bredt sammensatt naturverngruppe her på Stortinget, viste det veldig tydelig. Det viser at den norsk-svenske ulvestammen ikke er levedyktig uten tilførsel av friskt blod utenfra med hyppige mellomrom. Men det helt spesielle i denne saken er at flertallet hevder at Norge tar en rimelig andel av ansvaret for den norsk-svenske ulvestammen med det som vedtas her i dag. Med all respekt – det kan bare nordmenn som tror de er verdensmestre i miljø, tro. De har i hvert fall ikke snakket med svenskene, som er de som faktisk tar ansvar for den norsk-svenske ulvestammen.

Vi i SV og vi i ulveopposisjonen har ment at vi burde ha minst seks helnorske ynglinger, og vi burde ha åtte–tolv familiegrupper. Det ville nærme seg det å ta ansvar, et rimelig norsk ansvar. Det ville gjort at vi ville nærmet oss omtrent en tredjedel av ansvaret for ulvestammen, og det ville gjort at vi hadde sagt at dagens nivå på ulv i norsk natur skulle vi ta vare på videre framover. I stedet har re-

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

gjeringspartiene slått seg sammen med Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet og gått inn for en drastisk felling av ulv i norsk natur. Jeg tror at flertallet forregner seg når det gjelder hva dette vil føre til av oppstandelse, men det får vi komme tilbake til.

Vi innfører altså lokal forvaltning i mye større grad enn tidligere når det gjelder ulv. Jeg vil spørre statsråden om hva han tror dette vil føre til. I de diskusjonene vi har hatt i forbindelse med innstillingen, er det ingen tvil om at det å innføre et spenn sånn som man gjør nå, gjør at sånne som meg, som også hører og har erfaring fra å høre om hva den lokale forvaltningen vil kunne føre til, og hører de debattene som går i rovviltnemndene, er bekymret for at dette kommer til å føre til at man legger seg i det nedre spennet som nå blir vedtatt, og kommer til å ligge akkurat der. Men er det det som er statsrådets intensjon? Når man nå lager et spenn, vil han være fornøyd med at alle legger seg i den nedre delen av spennet over tid, eller mener han at vi burde ligge midt i eller i den øvre delen av spennet? Og hvordan vil forvaltningen – han vil komme til å være i dialog med Miljødirektoratet – komme til å være knyttet til akkurat dette? For det er jo ikke noen tvil om at statsråden selv tidligere har grepet direkte inn i Miljødirektoratets behandling av dette. Det vil også være behov for et klart og tydelig politisk signal fra utøvende makt til Miljødirektoratet om hvordan et sånt spenn skal fortolkes. Jeg forventer at statsråden vil redegjøre for det i sitt innlegg.

Det mest spesielle er det faktum at stortingsflertallet nå synes det er greit å legge seg på et ynglingnivå som det er tvilsomt om er i tråd med våre internasjonale forpliktelser. Jeg vil rose statsråden for å være forbilledlig klar og si at det stortingsflertallet nå vedtar, er det tvilsomt om er i tråd med våre internasjonale forpliktelser etter Bern-konvensjonen. Jeg merker meg også at utkastet fra regjeringen anså man ville være i tråd med Bern-konvensjonen, men at en svekkelse av det nivået ville det være tvilsomt om var i tråd med Bern-konvensjonen.

Jeg synes at stortingsflertallet i dag skjømmer Norge ut når de velger å stemme for og aksepterer at det er tvilsomt om vi forholder oss til de internasjonale forpliktelsene vi har inngått. Jeg synes at Norge, som er et rikt land med en god forvaltningskultur, burde være tydelig på at vi skal i hvert fall ivareta våre internasjonale forpliktelser.

Til spørsmålet om ulvesone er det sånn at ulven slår seg ned der det er gode forhold for å slå seg ned. Jeg synes regjeringen gjorde en god jobb med å gå gjennom materialet og de erfaringene man hadde, da man foreslo å utvide området for ulvesonen nordover. Men jeg merket meg samtidig at vi i høringsprosessen fikk høre bekymringer for at dette kunne gå ut over tamrein i de sørsamiske områdene. Vi i ulveopposisjonen understreker klart at det ikke er snakk om å si ja til ulv i de tamreinområdene, men vi merker oss bekymringen over at ulven ville tillates å komme nærmere – selv om den allerede i dag i stor grad er der – og vi ga derfor beskjed til regjeringen i våre merknader og våre forslag om at når vi sa ja til å utvide ulvesonen i tråd med det regjeringen foreslo, mente vi også at regjeringen burde vurdere om man skulle senke terskelen for å ta ut ulv som kunne utgjøre en skadetrussel overfor tamrein,

fordi det er behov for å sikre at tamreindriften blir ivaretatt. Det mener jeg at vi har internasjonale forpliktelser til, og jeg mener det uansett er riktig.

I utgangspunktet ønsker vi fra SVs side å gå for en utvidelse av ulvesonen både nordover, som jeg har nevnt, vestover og sørover. Vi mener den er for liten, den burde vært større. Vi ønsket også i forbindelse med behandlingen av dette at en større del av Nordmarka skulle vært inne, men vi har valgt å stå sammen om det som var regjeringens forslag, og jeg håper statsråden merker seg at det i hvert fall er noen som står opp for regjeringens forslag, når regjeringspartiene ikke selv gjør det.

Jeg tror stortingsflertallets politikk vil føre til mer konflikt. Det blir reist en ny diskusjon om genetikken, selv om jeg mener dette er godt utredet og godt drøftet i meldingen. Fra flertallets side er det flere som argumenterer for en jaktperiode der man risikerer å skyte i stykker flokker, sånn at ulven i mindre grad blir i stand til å ta storvilt og i større grad vil komme til å gå på sau. Det er ikke, etter min oppfatning, i tilstrekkelig grad gjort de forsøkene med tapsordningene som jeg mener er nødvendige, der vi kunne ha forsøkt risikobaserte tilskudd i mye større grad for å sørge for å gi incentiver til å ta vare på dyr på beite istedenfor bare å få erstatning når tapene er der.

Jeg mener også at vi i mye større grad burde gitt støtte til kommuner der man har ulvevir. Vi legger inn betydelige penger til dette i vårt forslag til revidert budsjett, fordi vi mener at det vil kunne være med på å bidra til å dempe konflikter og forebygge ulvetap.

Jeg reagerer på at det framstilles som om vi valgte å stå utenfor det som kunne vært et rovdyrforlik. Jeg satt selv og var med på å forhandle ganske lenge, akkurat sånn som Ola Elvestuen beskrev, men jeg opplevde at det var flertallspartiene her som valgte å forlate et forlik og istedenfor gå for en innstramming som jeg mener er gal, og som jeg er lei meg for at stortingsflertallet gjør. Vi mente at det som var dårligere enn dagens situasjon og dårligere enn regjeringens forslag, ikke var greit, og mener i realiteten at det var vi i ulveopposisjonen som ble kastet ut.

Jeg har aldri sett ulv i virkeligheten, og med dette flertallet synker sjansene for at jeg skal gjøre det. Det opplever jeg som et tap.

Rasmus Hansson (MDG) [11:01:41]: Ulven har alltid vært en del av norsk natur, den har alltid vært en del av norsk kultur. Det er fullt av ulvenavn rundt omkring i landet vårt, og Norge kommer til å fortsette å ha ulv. Den eneste løsningen som finnes på norsk ulvepolitikk, er at vi snart venner oss til at ulv er en del av dette landet, og finner løsninger som baserer seg på det, ikke på å forsøke å holde den arten så nær utryddelse som overhodet mulig.

Norsk natur hadde ikke vært det den er uten ulv. Den som har sett en svalbardrein, som går under kallenavnet gris med horn, har sett en rein sånn som den blir uten ulv, og det gjelder også det aller meste av norsk lavlandsnatur. Dette er ulvens langsiktige evolusjonære og økologiske rolle i norsk natur, og det er en så innvevd del som den arten er i naturen vår.

Vi har nettopp vedtatt en naturmangfoldmelding som

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

på veldig mange måter understreker og på stadig bedre faglige måter legger opp til at vi skal styrke bevaringen av norsk natur. Vi skal gjøre norsk natur mer robust for kommende klimaendringer, og vi skal restaurere norsk natur som er ødelagt – det er veldig bra. Men stortingsflertallet vedtar altså i dag å gjøre det stikk motsatte på alle områder når det gjelder den delen av norsk natur som heter ulv. Dette er en art som, som alle vet, regjeringens eget fagorgan, Artsdatabanken, karakteriserer som kritisk truet. Hvis det skal være noen vits i å ha en artsdatabank, hvis det skal være noen vits i å bruke begrepet «kunnskapsbasert» så ofte som både tidligere regjeringer og denne regjeringen gjør, må man jo forsøke å åpne ørene når fagorganet forteller oss at en sånn art er helt på randen av å bli utryddet innenfor det norske forvaltningsområdet. Vi står også overfor et flertall som forlater det som i utgangspunktet var en faglig bra begrunnet melding med i hvert fall akseptable forslag basert på god faglig kompetanse.

Miljøpartiet De Grønne anerkjenner akkurat like mye som alle andre partier den konflikten som finnes mellom ulv og andre rovdyr og landbruk. Så minner vi om at konflikten mellom ulv og landbruk er mindre enn konflikten mellom landbruket og noen andre rovdyrarter. Problemet er bare en brøkdel, men konfliktnivået er mange, mange ganger så høyt, og det skyldes i svært stor grad det konfliktnivået som opprettholdes gjennom Stortingets behandling av akkurat denne konflikten.

Miljøpartiet De Grønne går ikke inn for noen stor bestand av ulv i et land på over 400 000 km². Det vi foreslår, sammen med Venstre og SV, er et alternativ som er nøye utredet i regjeringens egen stortingsmelding, og som er langt mindre ambisiøst enn vårt primærstandpunkt, men vi foreslår det fordi vi ønsket å bidra til den enigheten, det forliket som det nåværende flertallet ga uttrykk for at de ønsket, men opptrådte på en måte som gjorde det fullstendig umulig å inngå i noe forlik, rett og slett fordi flertallet trakk seg fra sin egen melding. Det er forholdsvis oppsiktsvekkende at noe sånt skjer, men det er ikke så mye å gjøre med det akkurat nå.

Miljøpartiet De Grønne har også tatt til orde for en langt mer systematisk innsats for å løse det grunnleggende problemet som oppstår når man slipper beitedyr ut i en natur hvor det finnes både rovdyr og svært mange andre faremomenter, som før øvrig som kjent tar veldig mange flere sauelev enn det ulven gjør. Norge kan gjennomføre en tung systematisk, faglig innsats for å løse disse problemene, men også dette sier stortingsflertallet nei til, utrolig nok.

Miljøpartiet De Grønne ønsker å bruke samfunnets midler på i så stor grad som overhodet mulig å begrense de problemene som oppstår når utmarksnæringen møter naturen. Men de problemene er reelle, de finnes, og det er ikke en langsiktig løsning verken for norsk utmarksnæring, for norsk landbruk eller for noen andre næringer å basere sin bruk av norsk natur på at man skal rydde vekk det som finnes der som man ikke liker. Jeg vil advare på det sterkeste mot at norsk landbruk legger seg på en linje som har det som langsiktig strategi. Det kommer ikke til å tjene noen gode formål.

Vi har vært gjennom en selsom politisk prosess. Senterpartiet inntar en holdning til den delen av norsk natur som heter ulv, som er internasjonalt eksepsjonell, og Senterpartiet gjør seg på den måten til landbrukets aller dårligste venn. Heldigvis er det nok mange innen norsk landbruk som skjønner at det ikke er gjennom å følge en utryddelseslinje overfor en viktig art i norsk natur at landbruket bygger de alliansene med resten av samfunnet som er helt avgjørende for den næringen.

Men uheldigvis for norsk landbruk har flertallet i Stortinget lagt seg på en linje som kommer til å forverre dette problemet. Fremskrittspartiet, som sto bak denne stortingsmeldingen, følger opp med å angripe det faglige grunnlaget for meldingen basert på det jeg – med fare for å bli banket ned av presidenten – vil karakterisere som biologisk kvakksalveri. Det er helt merkelig at dette i det hele tatt skal være del av en såkalt faglig basert diskusjon. Arbeiderpartiet presterer å underminere det som i hvert fall i utgangspunktet var bra deler av Høyres holdning til ulveforvaltningen, ved å gå imot utvidelse av ulveområdet i nord, og Høyre svarer med å gi seg på sitt eget brukbare standpunkt og følge Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet inn i den faglige tåka. Jeg er også temmelig overbevist – og det er ikke ofte jeg blander meg inn i det fagfellet – om at Vårherre er sterkt misfornøyd med det som burde være skaperverkets parti her på Stortinget, som heller enn å forsvare skaperverket er med på å underminere det.

Det er interessant å merke seg at dersom Høyre og Arbeiderpartiet hadde fått gjennomslag for sine ønsker om å være medlem av Den europeiske union, ville det vedtaket som gjøres i dag om norsk ulv, vært umulig. Det er også temmelig sikkert at dersom Norge hadde klart å komme i dialog med Sverige om ulveforvaltningen, ville svaret på den dialogen ikke vært det svaret som Stortinget gir i dag. Vi ville ikke kunnet ta en så mikroskopisk del av det såkalte ansvaret for den sørskandinaviske ulvebestanden som dette forliker innebærer.

Stortingsflertallet forverrer i dag ulvekonflikten. Det store flertallet av det norske folk som vil ha ulv i norsk natur, kommer til å bli sintere, og ved å trykke på pauseknappen istedenfor å forsøke å løse problemet gjør stortingsflertallet også landbruket og utmarksnæringene en bjørnetjeneste.

Ulven er her. Ulven kommer til å bli her, og vi må venne oss til det. Når en ny rapport om det genetiske grunnlaget for ulvebestanden i Skandinavia kommer, vil stortingsflertallet igjen måtte ta stilling til om de skal forholde seg til genetiske konspirasjonsteorier eller det faglige grunnlaget som et bredt faglig miljø i Norge gir dem. Det skal bli interessant. Flertallet vil måtte ta stilling til hvor lenge norsk ulveforvaltning skal være et internasjonalt unntaksområde som gjør Norge til en merkverdighet i internasjonal rovdyrforvaltning, og som gjør Norge til et land som ikke har noen som helst troverdighet når vi skal uttale oss om forvaltningen av tigre, løver, leoparder, krokodiller og alle andre slags dyr som vi synes det er fint at finnes, men som skaper problemer i andre land, og som andre land stort sett håndterer på en mer brukbar måte enn det Norge gjør.

Jeg ser fram til neste runde av ulvekampen på Stortinget.

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

get. Før eller senere kommer pila til å måtte peke den andre veien av det den gjør nå, og vi får bare ruste oss til den omkampen. Jeg stiller meg bak de forslagene som vi er en del av.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Vidar Helgesen [11:12:04]: Alle i denne salen vet at rovviltforvaltning er svært krevende. Og vi vet alle at ulv trolig er den enkeltarten i norsk natur det er knyttet størst konflikter til. Ulven er fredet i Norge, og den er kritisk truet her i landet. Risikoen for at den kan dø ut i Norge, er ekstremt høy, selv om bestanden er betydelig i enkelte andre land. Det er et utgangspunkt for all debatt om ulv. Vi skal med det utgangspunktet føre en rovviltpolitikk innenfor rammene av Bern-konvensjonen, naturmangfoldloven og rovviltforlikene av 2004 og 2011.

Regjeringen mener det er viktig å føre en rovviltforvaltning som har mest mulig aksept i befolkningen. Stortinget har vedtatt at vi i rovviltpolitikken skal ha en todelt målsetting. Her skal vi balansere hensynet til en fredet og kritisk truet art på den ene siden og næringsinteresser og andre lokale interesser på den andre siden.

Regjeringen ønsker at vi skal ha ulv i norsk natur. Jeg registrerer at et bredt flertall i Stortinget deler dette synet. Det samme flertallet understreker at ulv – på samme måte som annet naturmangfold – har en verdi i seg selv. Det synes jeg er gledelig. Samtidig er det like ubestridt at ulv og annet rovvilt medfører at sau og tamrein blir drept og skadet på beite. Det er også et faktum at utmarksnæringer, som utleie av jaktrettigheter, blir påvirket av nærvær av ulv og annet rovvilt, og at en del mennesker føler frykt for ulven. Det er samtidig et faktum at utviklingen i beitenæringen påvirkes av langt flere forhold enn ulv og annet rovvilt. Likevel er det ingen tvil om at etableringen av ulvesonen har hatt sterk innvirkning på enkeltmennesker, familier, lokalsamfunn og tradisjonelle leveveier.

Hovedutfordringen er derfor å finne en god balanse, der vi tar vare på ulv i norsk natur og samtidig skaper gode rammebetingelser og mest mulig forutsigbarhet for beitenæringen og for dem som lever i områder med ulv. Stortinget har valgt å løse dette gjennom å ha en tydelig soneforvaltning i form av en egen ulvesone.

Regjeringen la i stortingsmeldingen om ulv i norsk natur frem et meget bredt og solid faggrunnlag om ulv. Vi har i meldingen foreslått at bestandsmålet for ulv enten videreføres som i dag, eller at det fastsettes et nytt bestandsmål som også omfatter ulv i grenserevir med Sverige. Begge forslagene vil medføre mer eller mindre en videreføring av bestanden på om lag samme nivå som i dag.

Videre har regjeringen foreslått å videreføre prinsippet om soneforvaltning og en nasjonalt fastsatt ulvesone, men med en mindre justering av dagens sone, som ville betydd en reduksjon, sammenliknet med dagens sone, på 0,5 pst. Energi- og miljøkomiteens flertall har valgt et noe annet balansepunkt. Dette innebærer for bestandsmålets del at Norges ambisjonsnivå for ulv reduseres noe.

Når det gjelder ulvesonen, vil forslaget fra komiteens

flertall innebære at ulvesonen blir om lag 8 pst. mindre enn dagens sone.

Rovviltforliket sier at bestandene av rovvilt skal holdes så nær de fastsatte bestandsmål som mulig. Når det gjelder ulv, innføres det nå et intervallmål. Det innebærer at forvaltningen får et økt handlingsrom, bl.a. når det gjelder fastsettelse av årlige kvoter for lisensjakt. Det er også viktig at man av hensyn til samarbeid med svenske myndigheter om en felles ulvebestand bør legge opp til fleksibilitet i forvaltningen av grenserevirne.

Jeg registrerer at komiteens flertall, i tråd med regjeringens forslag, støtter å overføre myndighet til å forvalte ulv i grenserevir fra Miljødirektoratet til rovviltneemndene. Det betyr at all myndighet for felling av ulv nå ligger hos rovviltneemndene dersom bestanden er på eller over bestandsmålet. Det innebærer en enklere og mer helhetlig forvaltning av ulv innenfor ulvesonen.

Det har utviklet seg en forståelse om at det ikke er anledning til å åpne for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen. Dette stemmer ikke. Både etter dagens regelverk og i fremtiden vil det være mulig å åpne for lisensfelling innenfor ulvesonen, forutsatt at felling ikke truer bestandens overlevelse, og at det ikke finnes en annen tilfredsstillende løsning. Videre må det foreligge et skadepotensial, og det må sannsynliggjøres at man etter endt lisensfelling også kommer til å nå bestandsmålet neste år. Vi vil, i tråd med komitéflertallets ønske, vurdere om det er grunnlag for lik lisensfellingsperiode innenfor og utenfor ulvesonen.

Enkelte har tatt til orde for at det innføres fellingstilfelle uten forutgående søknad. Det betyr i praksis at det åpnes for fri felling av ulv utenfor ulvesonen i beitesesongen. Det er det ikke hjemmel til, og det vil heller ikke være i overensstemmelse med våre internasjonale forpliktelser. Jeg er glad for at flertallet i komiteen er av samme oppfatning.

Jeg registrerer også at komiteens flertall gir flere oppdrag til regjeringen. Det er viktig å ha en kunnskapsbasert forvaltning, og regjeringen skal følge opp disse oppdragene. Klima- og miljødepartementet vil følge opp de vedtatte endringene i innstillingen om bestandsmål og sone, slik at disse raskt kan tre i kraft. Vi vil også informere hele rovviltforvaltningen om endringene og hvilke konsekvenser de får for forvaltningen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [11:17:41]: Jeg har mottatt følgende innspill: Mitt bruk og mange andre er nå tomme for bufe. Det er prisen enkeltbrukere må betale for storsamfunnets ønske om rovdryr. Cirka 1 000 bruk er nedlagt på grunn av nåværende politikk, og Norge har tatt ansvar for ulv som de ikke hadde behovd.

Hva vil statsråden svare på et slikt innspill?

Statsråd Vidar Helgesen [11:18:07]: Det er, som jeg også var inne på i mitt innlegg, ingen tvil om at vår ulvepolitikk balanserer mellom to viktige hensyn. Det ene er hensynet til ulvebestanden, og det andre er hensynet til beitenæringen. Den todelte målsettingen vi har, gjør at der ulven

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

befinner seg, og særlig innenfor ulvesonen, får det betydelig innvirkning på enkeltmennesker, familier og lokalsamfunn og på tradisjonelle måter å leve på og ting man lever av. Dette er et krevende dilemma, det er det ingen tvil om. Det er internasjonale forpliktelser vi har, og det er nasjonal politisk oppfølging nå også igjen med et bredt flertall i Stortinget som står bak at vi skal ha ulv i Norge. Så har vi valgt å gjøre det på den måten at vi har en soneforvaltning, og da er det helt klart at det får sterke konsekvenser, men det er altså en del av den linjen som et bredt flertall i Stortinget lenge har stått bak.

Marit Arnstad (Sp) [11:19:24]: Den forrige replikk-runden illustrerer litt av den frustrasjonen som svært mange føler, og også manglende oppfølging av den bekymringen folk har omkring rovviltpolitikken, særlig ulvepolitikken, og den belastningen de tar. Men det er et romertall i denne innstillingen der Senterpartiet står sammen med flertallet, og det gjelder spørsmålet om å få en uavhengig utredning av den genetiske opprinnelsen til ulvestammen i Norge.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvordan har han tenkt å legge opp det arbeidet? Hvorledes vil det arbeidet bli gjennomført, hvor raskt vil det bli igangsatt, og hvor uavhengig kan det bli? Spørsmålet er om han også vil gå internasjonalt for å få den nødvendige uavhengighet i den type utredning.

Statsråd Vidar Helgesen [11:20:10]: De vedtak som fattes av Stortinget i denne saken, kommer regjeringen til å følge opp. Vi kommer til å følge dem opp lojalt, og det gjelder selvsagt også vedtaket om å bestille en ny, uavhengig utredning av den genetiske opprinnelsen.

Vi har i Norge og i Skandinavia forskning på rovvilt som er i verdensklassen. Når det gjelder ulv, er det neppe noe dyr vi vet mer om i verden enn norsk ulv, og det gjelder også ulvens genetik.

Når vi nå får dette vedtaket, vil vi følge det opp. Det er for tidlig å si hvordan vi vil gjøre det, men det er helt åpenbart at vi tar både formuleringen og hensikten bak dette fra stortingsflertallets side alvorlig. Jeg forstår at en slik utredning kan ha en konfliktdependende effekt, og at det på sikt også kan dempe konfliktnivået hos dem som tviler på ulvens genetiske opprinnelse.

Marit Arnstad (Sp) [11:21:10]: Jeg ber om en liten utdypning, for statsråden sier her at vi har god og grunnleggende forskning på ulv. Det er ikke noen tvil om at det er en stor mistillit mellom mange av de fagmiljøene man har når det gjelder ulv, og dem som blir berørt av norsk ulvepolitikk. Noe av målet med denne utredningen må være at den er helt uavhengig av de kjente fagmiljøene i Norge, og for så vidt også i Skandinavia, som vanligvis sier ting om dette. Hvis ikke bestiller man bare en rapport der en vet hva svaret er på forhånd. Så det avgjørende ordet i vedtaket i dag kommer til å være «uavhengig». Hvor uavhengig kommer statsråden til å legge opp til at en slik utredning faktisk skal være?

Statsråd Vidar Helgesen [11:21:56]: Stortinget ber regjeringen «bestille en ny uavhengig utredning». Da er det min plikt å sørge for at vi har en prosess som gir en så uavhengig utredning som mulig.

Så er det slik at en utredning kan være uavhengig og fortsatt bli møtt med skepsis, motstand og mistillit. Men vi tar som sagt Stortingets vedtak og også hensynene og vurderingene bak dette vedtaket alvorlig. Jeg vil derfor legge opp til at vi går ut bredt og søker å få miljøer til å gjennomføre en slik utredning som både er uavhengige, og som kan bli ansett som uavhengige. Men noen garanti for det i en så polarisert debatt som ulvedebatten har vi ikke.

Ola Elvestuen (V) [11:23:03]: Til det siste spørsmålet: Jeg vil råde statsråden når han skal ha en faglig vurdering, til å spørre de beste fagmiljøene. Det er alltid klokt å gjøre.

Men jeg har et litt annet spørsmål. Med det flertallet nå vedtar, får man en endring i bestandsmålet – fire–seks ynglinger, inkludert tre norske ynglinger, og grenseflokkene. I praksis innebærer det at man gir en mulighet for å redusere ulvebestanden i Norge. I meldingen skriver statsråden at det «ikke er grunnlag for å senke dagens ambisjonsnivå for ulv». Da blir mitt spørsmål: Hvordan ser statsråden på den mulige reduksjonen som ligger i forslaget, sett opp mot de forpliktelsene Norge har for å ivareta ulv etter Bern-konvensjonen?

Statsråd Vidar Helgesen [11:24:09]: Norge plikter etter Bern-konvensjonen å bidra til at den sørskandinaviske ulvebestanden overlever. Og vi plikter å gjøre det sammen med Sverige, for Bern-konvensjonens poeng er ikke minst forvaltning over landegrenser. Konvensjonen er meget klar på at den enkelte stat har et selvstendig ansvar for å verne om ulvebestanden, men den inneholder ikke detaljerte regler om verken ansvarsfordeling eller tall der nabolandene deler en felles bestand. Vi har som kjent ingen avtale med Sverige om fordeling av ansvaret. Det folkerettslige utgangspunktet er da at ansvaret og byrdene må deles likt mellom to land. I dag tar Sverige ansvar for en betydelig større del av ulvebestanden enn Norge. Det er ingenting som tilsier at vi skal sikte mot en matematisk likedeling, men man kan altså ta hensyn til konteksten på hver side av grensen. Derfor er det ingen detaljerte føringer her, men for regjeringen har det vært viktig å legge frem forslag som ikke vil gi grunnlag for spørsmål om samsvar med Bern-konvensjonen.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:25:29]: Jeg takker for svaret til Ola Elvestuen. I brevet av 26. mai i år, som jeg takker statsråden for, skriver han på spørsmål fra komiteen at det er tvilsomt om en reduksjon av ulvebestanden vil være i overensstemmelse med Bern-konvensjonen. Han slår også fast at det målet som vedtas i dag, vil senke bestanden noe i forhold til det som det har ligget på, særlig hvis man lander på den nedre delen av bestandsmålet. Det bringer meg tilbake til det jeg tok opp i innlegget mitt og utfordret statsråden på, nemlig: Statsråden er jo satt til å ivareta Norges oppfyllelse av Bern-konvensjonen, og han slår fast at det er tvilsomt om den nedre del av

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

målet vil være i tråd med Bern-konvensjonen. På hvilken måte vil dette påvirke de signalene som statsråden skal gi både til de lokale rovviltmyndighetene og til dem som skal behandle klagen på vedtak, for hvor man skal legge seg på bestandsmålet over tid – fire–seks ynglinger?

Statsråd Vidar Helgesen [11:26:35]: Mitt brev gir deler av svaret, men meldingen i seg selv gir en mer fylldig utdyping av vår lesning av Bern-konvensjonen og Norges forpliktelser.

Når det gjelder oppfølgingen av Stortingets vedtak om forvaltningen av intervallet, er det nemndene som må vurdere og ta beslutningen rundt forvaltningen i det enkelte tilfelle. Mitt signal kommer til å være at det er noen hensyn som er viktige. Det ene er at et høyt innavlsnivå og mye ulovlig felling taler for at man legger seg høyt i intervallet. Skulle det være mindre innavl og mindre ulovlig felling, kan det tale for at man legger seg lavt i intervallet. Intervallet er også viktig for å få til et samarbeid med Sverige om forvaltningen av ulv i grenserevir. Når man har et intervall og det er opp til nemndene å forvalte det, blir det viktig med en tett oppfølging for å se den faktiske utviklingen på bakken.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:27:40]: Jeg takker for svaret. Jeg synes det er bra at statsråden tar alvor i den beslutningen som stortingsflertallet i dag er i ferd med å fatte, at han tar det inn over seg og har tenkt å forvalte det på en måte som er i tråd med Bern-konvensjonen. Jeg oppfatter statsråden dithen at gitt dagens situasjon, den vi står i, der vi har hatt en økning i antall ynglende ulv i Norge, der det også foregår jakt i Sverige, og det er innavlsproblemer per dags dato fordi man har behov for tilførsel av nytt blod, kommer statsråden til å gi både dem som behandler klager, og de lokale nemndene et signal om å ikke legge seg på den nedre delen av spennet. Har jeg forstått statsråden riktig?

Statsråd Vidar Helgesen [11:28:46]: Det som er riktig, er at jeg har kommunisert noen hensyn som kommer til å være viktige, og at vi – ettersom det er et nytt bestandsmål, at det er et intervall, og at grenserevir er med i det – må følge situasjonen nært. Noe av det andre vi må gjøre, som komiteens flertall ønsker, er å utarbeide retningslinjer for dialog, samspill og samarbeid med svenske myndigheter – det er i tråd med regjeringens vurdering – slik at vi over grensen er godt kjent med hverandres ønsker og målsettinger. Bern-konvensjonen ligger til grunn. Stortingets vedtak er et demokratisk fattet vedtak. Det er et spenn der, og vi vet hvor vanskelig det er å forvalte rovdyr. Og ikke minst når bestandsmålene er såpass beskjedne, er det naturlig at vi følger dette meget tett.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Geir Pollestad (Sp) [11:30:05]: Regjeringens ulvemelding oser av manglende forståelse for hverdagen på norske bygder. Den todelte målsettingen er svakt belyst i meldingen. Det er i sannheten en «ulvens melding», og det er grunn til å spørre: Har virkelig ingen snakket byg-

denes og utmarksnæringenes sak i regjeringen? Hvor har landbruksministeren vært under behandlingen?

Dessverre følger flertallet i energi- og miljøkomiteen i stor grad opp miljøvernministerens virkelighetsbeskrivelse og kontorfokuserte tolkning av Bern-konvensjonen.

Senterpartiet er særlig kritisk til det manglende presisjonsnivået i de vedtakene som nå gjøres. Det vil gi betydelig spillerom for en ulvevennlig miljøforvaltning og ulvevennlige miljøbyråkrater. Det er bygdefolket som taper, det er beitenæringene som taper, det er jaktinteressene som taper, og det er Heikki Eidsvoll Holmås' drøm om å møte en ulv ved vannet som vinner.

Det er flere som roser det de kaller for «et forlik», eller «et bredt forlik», som det også kalles, når både Høyre og Fremskrittspartiet er med, opp i skyene. Næringskomiteen har avgitt en uttalelse som ikke deler den oppfatningen. Vi ønsket å ha en felles høring med energi- og miljøkomiteen. Det viste seg at det ønsket ikke komiteen. De ville ikke høre våre spørsmål og svar på dem. Komiteen og komiteens flertall valgte å gå ut med sin egen enighet i offentligheten før næringskomiteen hadde avgitt sin innstilling, men næringskomiteen har avgitt en klar tilbakemelding i saken.

Jeg registrerer at det utløste ingen ytterligere kommentarer fra energi- og miljøkomiteen, og jeg registrerer at det i stor grad er forbigått i stillhet så langt i debatten. Og det er sånn det er: Landbruk, beitebruk, bygdefolkets trygghet – det skal forbigås i stillhet.

Flertallet i næringskomiteen – et flertall som består av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet – har i merknads form uttrykt støtte til tre forslag. Det er forslag nr. 16, om at bestandsmålet skal baseres på faktisk antall ynglinger hvert år og ikke på snittet av en treårsperiode. Det handler om forutsigbarhet. Det er forslag nr. 17, der en ber om en sak om mulig risiko for parasitter og smittefare ved en reintroduksjon av ulv i Norge. Og det er i merknads form gitt støtte til forslag nr. 14, fra Marit Arnstad i energi- og miljøkomiteen, om stående fellingstillatelse innenfor rovviltsikkert gjerde.

Jeg ser fram til avstemningen, for skal ulvepolitikken ha reell legitimitet – også utenfor Ring 3 – må bygdefolk og utmarksinteresser tas på alvor og ikke ties i hjel. Det må ikke kalles konspirasjonsteorier når en etterlyser økt fakta-grunnlag. Og når det snakkes om den roen som er i ulvepolitikken, ja, så er det en ro som er på Stortinget og blant deler av folk i Norge, folk som bor der det ikke er ulv. Og det er jo ikke lett å være redd for ulv når du bor i et område der det ikke er ulv.

Det handler om bonden som finner ihjelrevne beitedyr, det handler om familier som har ulv luskenne rundt huset. Det handler ikke om disse store ordene som her blir brukt, det handler om hverdagen til folk. Jeg håper likevel at denne debatten kan være et vendepunkt, der framtidige rovdyrdebatter ikke vil ta utgangspunkt i idealisme og drømmeri, men ta utgangspunkt i realitetene til folk der ulven og bygdefolk bor.

I tilfelle det ikke er gjort, vil jeg ta opp forslagene nr. 16–18, fra Senterpartiet.

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

Presidenten: Representanten Geir Pollestad har tatt opp de forslagene han refererte til.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Knut Storberget (A) [11:34:41]: Det er to utfordringer i denne diskusjonen.

Den første er at det ser ut til at enkelte ikke tar inn over seg de betydelige problemene som folk i ulvesona har opplevd knyttet til ulv. Jeg hørte representanten Holmås bekymret seg for hva om man gjorde de samme betraktningene rundt lundefugl som man nå gjør rundt ulv. Da må jeg si at det er nok en grunn til at folk på Røst er mer vennlig innstilt til lundefugl enn det folk i Østerdalen er til ulv. Det er nok en årsak til det. En av grunnene til at dette ofte blir konfliktfyllt, er at det synes som man noen ganger undervurderer de betydelige problemene som folk faktisk har opplevd knyttet til ulv i de siste årene. Jeg kan gjerne ta med representanten Holmås på en kort weekend i Østerdalen hvis han vil høre og se ulv. Folk opplever jo nå at man har dem rundt beina. Det er mange dyr. Vi vet også at det som har vært livsgrunnlaget for folk i en stor del av Norge, faktisk er revet bort gjennom de vedtakene som er gjort knyttet til ulveforvaltningen. Så den manglende muligheten til å drive livsutfoldelse, beitenæring og ikke minst jakt må stortingsflertallet ta inn over seg når man skal vurdere framtidens ulveforvaltning.

Det andre store problemet knyttet til denne debatten er folks mangelfulle tillit, og det kommer av det første her. Dette er særlig fordi man ser at storsamfunnet ikke griper inn når man opplever betydelig skade. Derfor er i hvert fall undertegnede fornøyd med at man har klart å få til dette forliket. Jeg mener at dette forliket kan bidra til å heve graden av tillit, ved at det blir tydeligere at man kan gripe inn når man skal gripe inn, også i ulvesona, på et lavere bestandsnivå enn det man har hatt til nå. Det er bra. Som saksordføreren, representanten Aasland, også sa, er bestandsmålet et faktisk mål. Det er det grunn til å understreke. Jeg tror at det vil kunne bidra til – sammen med det statsråden pekte på, at man faktisk skyver beslutningsmyndighet ned i systemet og ut til nemdene – å gi dette området økt tillit, noe som trengs hvis man skal gi vernet legitimitet.

Gunnar Gundersen (H) [11:37:54]: La meg først få takke Stortinget for endelig å vise vilje til å ta på alvor den belastning, den konflikt og den fortrenging av en rekke interesser som ulvepolitikken har påført mitt nærmiljø, for når ulven etablerer revir, er det dramatisk. All beitenæring opphører, jakt og annen utmarksbruk endres sterkt, hunder tas – jeg har selv sett gamle harejegere gråte over tapt hund og hobby. Nå er alt borte fra mitt nærrområde. Utmarka legges brakk. Mange føler frykt, den er kanskje ikke rasjonell, men den er faktisk reell.

Jeg har fulgt reetableringen av ulv i 40 år. I starten trodde jeg på den «sørskandinaviske drøm» og mente at vi hadde et ansvar. Gradvis har det utviklet seg til at jeg nå sier at det ikke kommer på tale å akseptere at Hedmarks næringsgrunnlag og livskvalitet ofres på alteret til en sterkt innavlet ulv av ukjent opprinnelse, kanskje sterkt hyb-

ridisert med hund, der naturmangfoldlovens definisjoner egentlig bør gjelde. Eiendomsrett, respekt for enkeltmennesket, sørsamer, skogfinner, beitelandskap og en rekke andre ting går langt foran.

Jeg finner det nesten ikke til å tro at Stortinget har fått en stortingsmelding der man ikke har avklart det genetiske og geografiske opphav gjort på en fullstendig DNA og for begge kjønn. Det er nå oppdraget. Uppsala universitets funn fra 2001 diskuteres ikke. Jeg finner det utrolig at man ikke har snakket om reintroduksjon når det beviselig er satt ut ulv i Sverige ved flere anledninger. Jeg finner det utrolig at man tar så lett på Bern-konvensjonen som man gjør, og utsagnet i meldingen – «Artenes genetiske opprinnelse er ikke av betydning for statenes ansvar» – er meningsløs miljøpolitikk. Når laks er laks, fikk vi «gyro», hva får vi når ulv er ulv? Dette er alvorlig. Dessuten, om ulv er ulv uansett opprinnelse, snakker vi om det mest tilpasningsdyktige og suksessrike rovdyret etter mennesket. Man får bestemme seg – enten er genetikken viktig, og da er den sørskandinaviske stammen utdødd, eller så spiller ikke genetikken noen rolle, og da er ikke ulven truet.

Kunnskapshullene er så mange i denne stortingsmeldingen at den ikke egentlig er egnet som beslutningsdokument. Den minner mer om et partsinnlegg enn en objektiv framstilling. Det er dette som er konfliktens kjerne, som Knut Storberget også var inne på. Konflikten er drevet fram, tilliten har forsvunnet – i sum er det svært skadelig miljøpolitikk. Merknadene som ligger i innstillingen, taler et tydelig språk.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [11:41:12]: Når jeg har sittet og hørt på denne debatten, blir jeg litt forundret – forundret over at vi som er litt kritiske til å ha ulv på dørstokken, og som er litt kritiske til at beitedyra skal kunne være mat for et rovdyr, blir kalt kunnskapsløse. Når man sammenligner lundefugl og en drapsmaskin som ulv og kaller andre kunnskapsløse, er det lov å sette spørsmålstejn ved det.

Når man også sier at det er stort press på landbruket innenfor ulvesonen og samtidig sier at det er lite skade utenfor sonen, stiller jeg spørsmål om hva man bygger dette på. Hvis man ser på hvordan skadeomfanget har vært der det er ulv, altså innenfor sonen, er det riktig at skadeomfanget innenfor sonen har gått ned. Men det er ikke noe rart, for det er snart ikke beitedyr igjen å ta der. Resultatet har blitt at skadeomfanget utenfor sonen har økt betraktelig, for der er det beitedyr igjen – ennå. Hvor lenge det fortsetter, med den ulveforvaltningen som har vært, er det lov å stille spørsmål om.

Så sier man også at det er nok hjortevilt å ta av, som ulven kan få. Det blir mindre og mindre, det er det ingen tvil om, etter hvert som ulvebestanden øker. I et jaktområde i Sverige felte de for få år siden 17 000 elg i året. Nå er de nede i 3 000. Hvilken betydning har det for jaktutøvelsen og ringvirkninger rundt at dette også er en mattressurs?

Det er litt forunderlig å høre at vi som har levd med ulv, har sett ulv og vet hva ulven kan gjøre, blir kritisert som kunnskapsløse. Når vi påstår at ulven tar seg en tur

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

inn i et sauefjøs og tar sau og drar den med seg ut, er vi kunnskapsløse – men vi har sett det selv.

Det jeg er veldig glad for, er innlegget til representanten Elvestuen og hans presisering, der han gang på gang sier at dette forliket vi nå har kommet fram til, vil føre til en reduksjon av ulvebestanden. Det er jeg utrolig fornøyd med, for det har vært Fremskrittspartiets intensjon i hele denne saken, og vi har klart det.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:44:25]: Morten Ørsal Johansen representerer regjeringspartiet Fremskrittspartiet. Gunnar Gundersen representerer Ring 3-Høyre, som nå har hatt gjennomslag i denne saken. Det er ingen tvil om at det forslaget som kom fra Høyre og Fremskrittspartiet, i utgangspunktet var enda mer ytterliggående enn det som nå blir vedtatt. Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti har moderert det jeg har kalt Ring 3-Høyre og regjerings-FrP, slik at forslaget til vedtak blir litt mindre ytterliggående enn det regjeringen selv ville.

Det som er det triste i denne saken, er at dette blir et vedtak som opprettholder konfliktnivået. Det blir ikke noe bedre for dem som driver med beitebruk. Det blir ikke noe bedre for dem som mister jaktrettigheter. Det blir ikke noe bedre for dem som får sin private eiendomsrett svekket. Det blir ikke noe bedre for dem som driver med friluftsliv. Dette er et stort, stort inngrep – og det fordi vi skal reintrodusere en art, som det står i uttalelsen fra næringskomiteens flertall. Og det er ingen norsk ansvarsart. Vi har mange norske ansvarsarter, der over 25 pst. av populasjonen er i Norge. Da er det naturlig å sette inn ekstra tiltak. Om det er jordugle, villrein eller elvemusling – vi har en hel rekke med norske ansvarsarter. Men så har vi også en svarteliste. Der står villsvin. Villsvin er alle enige om er en reintroduksjon av en art i Norge, som også har vært i Norge før, men den har vi tatt et politisk valg om at vi ikke vil ha. Men når det gjelder finsk-russisk ulv, har vi tatt et politisk valg om at den vil vi ha.

Det er ikke noen forskjell på villsvin og ulv annet enn at det er mer symboltungt å si at man er for ulv enn for villsvin. Ingen av de to artene er utryddingstruet, men man ønsker å reintrodusere dem. Og skal man reintrodusere dem, bør man i hvert fall kunne se de folkene som tar konsekvensen av det, i øynene. Det har vært dramatisk for dem som bor i ulvesonen i mitt valgdistrikt. Folk har fått endret livet sitt totalt – fra at de har brukt utmarka som en næringsvei, som en fritidsvei og som definerende for hele livet, til at det har blitt tatt fra dem. Og da bør det i hvert fall være fordi vi ønsker å ta vare på noe spesielt.

Jeg hadde møte med den svenske landbruksministeren da Senterpartiet satt i regjering, og han var helt tydelig på at de hadde et eget utsettelsesprosjekt på ulv fordi de skulle sikre arten. Man skulle sette ut ulv. Men det ble stoppet fordi den ene dyrepasserer ble drept av den ene ulven. Så til dem som har sagt at det er tull at det blir satt ut ulv på svensk side: Det er et faktum. Og hvis man spør den svenske regjeringen, sier de det helt åpent, at det har vært en del av deres vedtatte politikk. Det har gått i bølger, men det siste prosjektet ble stoppet på grunn av den tragiske ulyk-

ken som faktisk skjedde. Og leser man på MDs hjemmesider, vil man selv se at det står at man har fraktet ulv fra Nord-Sverige til Sør-Sverige. Så det er et biologisk eksperiment. Det er ikke et eksperiment for å sikre artsmangfold, det er for å reintrodusere en art. Vi burde heller bruke ressursene på norske ansvarsarter i stedet for på en art som skaper så mange utfordringer som den faktisk gjør.

Rigmor Aasrud (A) [11:47:46]: Det er ingen tvil om at rovdyrpolitikk er krevende. Det er det også i vårt fylke, og det var med stor undring mange miljøer i Oppland så ulvemeldingen som kom fra regjeringen. Jeg tror ingen av dem som var overrasket over innholdet i den meldingen, opplever det som noen bjørnetjeneste at stortingsflertallet i dag har forbedret den meldingen betraktelig, for i store deler av innlandet er landbruket en viktig næring. Mange lever av dyrehold, og bruk av utmarksbeiter er nødvendig – nødvendig fordi det bidrar til dyrevelferd og til kvalitet på kjøttet som produseres, nødvendig fordi det i deler av landet ikke er mulig å bruke jorda til annen produksjon enn gras, og nødvendig fordi jordbruket er en stor del av sysselsettingen i innlandet.

Jeg har reist mye i Gudbrandsdalen de siste årene, og jeg har møtt bønder som har måttet gi opp dyreholdet på grunn av rovvilt. Det er ganske tøft å møte dem, gå bak låven og se hauger med sau som ligger der, som er revet i hjel av rovdyr. Derfor er det så viktig at vi nå kan komme et skritt videre og få til en noe bedre forvaltning av ulven. Selv om Oppland ikke er en del av ulvesonen, er det sånn at mange streifdyr kommer inn også i Oppland, og analysene av de ulvene som er tatt i Oppland, viser at de trolig kommer fra Sverige. Derfor tror jeg det er helt riktig at man nå får en større bevissthet om at man må se ulvestammen i Sverige i sammenheng med den norske.

De ulvene og de rovdyrene som er i Oppland, gjør ofte stor skade, og derfor er det så viktig at vi har en forutsigbarhet om uttak. Da mener jeg at vi må legge større vekt på den lokale kunnskapen, som den rovdyrnemndene besitter. Det er viktig at de har de fullmakter som er nødvendig, for at vi kan ta ut skadedyr raskt, og det er viktig at det er forutsigbarhet i de saksbehandlingsreglene som gjelder. Jeg må si at det var overraskende å se at statsråden grep direkte inn i å gi noen fellings-tillatelser. Det skapte uro, det var overraskende. Jeg regner med at de saksbehandlingsrutinene som skal brukes heretter, vil være mer forutsigbare, sånn at folk vet hvordan man skal forholde seg, og da mener jeg at man må legge mer vekt på rovviltneemndenes kunnskap og arbeid.

Torhild Aarbergstøen (H) [11:50:59]: Få saker har engasjert mer enn denne – i media, ute blant folket og her på Stortinget. Her har nok skillet mellom by og land blitt tydeligere enn i mange andre saker.

Vi skal ha respekt for at diskusjonen om ulv berører mange, og særlig dem som lever med rovdyrene tett innpå seg. Derfor er jeg veldig glad for at innstillingen som nå er forelagt Stortinget, er bredt politisk forankret og har en innskjerpelse i forhold til hva som har vært praktisert

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

fram til nå. Likevel har vi fått et forlik som er forankret i rovviltforliket fra 2004.

Jeg er svært glad for at flertallet i denne saken er så tydelig på at forvaltningen av ulvestammen har mål om å skape tillit og respekt i befolkningen og søke å dempe konfliktnivået. Det understrekes at dialog og lokal involvering er viktig for både forvaltningen og berørte interesser, slik at utfordringene enkelte opplever, kan løses best mulig. Flertallet påpeker at respekt for privat eiendomsrett må ligge til grunn også i rovviltforvaltningen.

Det er også viktig å framheve at en nå legger forvaltningen av fellingstillatelser til den regionale rovviltnemnda når bestanden av ulv er innenfor bestandsmålet. Regional forvaltning er et viktig prinsipp, da de har størst kjennskap til utfordringene og kan treffe de beste beslutningene innenfor de nasjonale rammene. Det er også bra at myndighet til å fatte vedtak som berører grenserevir, nå flyttes fra Miljødirektoratet til nemndene, og at dette skjer så raskt som mulig.

I mine møter med beitenæringen opplever jeg stor aksept for at vi skal ha rovdyr her i landet. Det er forståelse for at det skal være plass til både beitedyr og rovdyr. Misnøyen ligger på oppfølgingen fra myndighetene når det gjelder uttak av skadedyr. Skadedyr må tas ut raskt og effektivt uten at byråkratiet forsinker prosessen, og jakten må foregå på en human måte. Av disse grunner er nettopp vektleggingen av effektiv forvaltning og å holde bestandsmålet så viktig. Det samme er den faktiske innskjerpelsen i forhold til tidligere – mindre ulvesone, alle ynglinger skal telle med, og grenserevirene blir tatt inn.

I tillegg til et effektivt uttak av skadedyr og en forvaltning som er mer tillitsbasert, er gode og rettferdige erstatningsordninger avgjørende for å dempe konfliktene. Etablering av ulv har betydelige konsekvenser for den enkelte rettighetshaver og er et inngrep i eiendomsretten. Derfor er det rett og rimelig at staten yter full erstatning for tap og følgekostnader når husdyr og tamrein blir drept av rovdyr.

Jeg håper at vi med vedtakene som gjøres i dag, kan bidra til at vi får en mer effektiv rovdyrforvaltning, og at oppfølgingen av rovviltforliket kan bli enda bedre. Vi skal kunne ha både rovdyr og beitedyr i dette landet. Da må det gjøres noen tiltak, og det gjør vi i denne saken i dag.

Odd Omland (A) [11:54:13] Jeg synes det er bra at et ganske bredt flertall har samlet seg og i tillegg har foretatt innstramninger i norsk ulvepolitikk framover i forhold til det som ble framlagt ifra regjeringen – det være seg bestandsmål og innskrenkning av ulvesoner.

Det er også bra at et flertall understreker viktigheten av størst mulig regional forvaltning og derfor mener at regional forvaltning skal ha myndighet til å fatte vedtak om felling og om hvorvidt bestanden av ulv er innenfor både bestandsmålet og nasjonale målsettinger.

Jeg vil presisere at bestandsmålet må oppfattes som et minimums- og et maksimumsmål, og at dette er nådd når man har passert fire og skal ikke overstige seks. Da skal tiltak iverksettes. Det er også bra at energi- og miljøkomiteen

skriver at bestandsmålet bør baseres på det faktiske antall ynglinger hvert år.

Jeg vil understreke at Stortinget har et mål om å øke norsk matproduksjon på norske ressurser. Da må det også legges til rette for beiteressurser og for å utnytte dem. Derfor er det i denne sammenhengen viktig å minne om at målsettingen for norsk rovdyrpolitikk er todelt: avveie hensynet til rovvilt opp mot hensynet til beitenæringen. Jeg vil også i denne sammenhengen presisere viktigheten av at tap skal og må erstattes fullt ut.

Vest-Agder, hvor jeg kommer fra, tilhører den ulvefrie sonen. Allikevel har flere streifdyr kommet de seneste årene og hvert år gjort stor skade, til fortvilelse for næringen. Jeg håper og tror at man gjennom vedtakene som fattes i dag – reduksjon av ulvesonen og fastsettelse av et bestandsmål hvor man, når det er nådd, skal iverksette tiltak – sammen med andre tiltak som ligger i forliket, og som saksordføreren redegjorde godt for, vil bedre situasjonen for næringen, samtidig som det også er funnet en god balanse for norsk ulvepolitikk.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:56:50]: Gjennom generasjoner har sauehold vært en tradisjonelt viktig del av landbruket i min region og i min kommune, Eidsvoll. Jeg ønsker at det landbruket jeg kjenner, og det kulturlandskapet det bidrar godt til i Akershus, fortsatt skal bestå.

Det ser veldig fint ut på papiret når en leser at en skal forvalte rovdyr og beitedyr så adskilt som mulig. Det er allikevel ikke hverdagen i de beiteprioriterte områdene jeg bor i. Mitt utmarksområde utenfor ulvesonen herjes av ulv, og det medfører mye lidelse både for sau og for eiere. Det gjør også veldig stort inntrykk på oss andre når vi ferdes i våre flotte skogsområder i Eidsvoll og ser døde eller skambitte sauer som lider. Det gjør inntrykk på meg når bonden på min nabogård forteller at han i 2014 mistet 120 dyr på beite.

Det gjør like stort inntrykk på meg når Hans Petter Klokkerengen, rovviltkontakt i Statens naturoppsyn i Eidsvoll, forteller hvordan han opplever å måtte slakte disse beitedyra. Hans jobb er både å dokumentere skadene og fortelle jaktlagene hvor den siste sauen er tatt. Han skal være med sauebonden ut for å avlive sauen, og han obduserer og dokumenterer at det er rovvilt som har skadet sauen. Når han sier at han er 100 pst. sikker på at det er bittmerker og drapsmønsteret til ulv, er jeg trygg på at han kan sine saker. I fjor uttalte han til min lokalavis Eidsvoll Ullensaker Blad at han siden 1992 har slaktet bortimot 2 500 sauer som er skadd på beiteområde.

I forrige uke hadde vi besøk av ulven noen hundre meter fra der jeg bor i et byggefelt, og det er ikke bare sauebønder som da kan bli engstelige, men også vi andre.

Nå står vi foran en sommer hvor sauebøndene med stor tvil igjen gjør det generasjoner før dem har gjort: slipper dyra sine ut på utmarksbeite. Antakelig blir det kortere og kortere utmarksbeiting på de dyra og tidlig innsamling på høsten.

Jeg kan derfor kjenne at jeg blir smått provosert over den poesien som representanten Eidsvoll Holmås forsøker seg på i sitt innlegg i dag. Det er altså ikke slik i de bei-

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

teprioriterte områdene i Eidsvoll at man opplever naturens velsignelse når ulven besøker oss. Den etterlater seg skambitte og svært lidende dyr, bønder som gråter over dyra sine som lider, og bønder som vurderer å slutte med det dyreholdet de i generasjoner har drevet med. Det brukes også mye ressurser på å jakte den som dreper, og han er ofte god på å gjemme seg.

Jeg er glad for at flertallet i dag finner frem til en løsning for bestandsmål som vi kan akseptere, og går inn for en bredere utredning av ulvens genetiske opphav. Så er jeg fornøyd med at flere områder er tatt ut av ulvesonen, og så får vi håpe at det holder ulven litt lenger øst, at den ikke beveger seg over den neste naturlige barrieren, som er elva Vorma, slik at det vil true eksistensen til enda flere sauebønder innenfor det beiteprioriterte området. Av ulv og sau holder jeg fortsatt fanen høyt for at det er sauen som er et ålreit dyr.

Marit Arnstad (Sp) [12:00:07]: For det første må jeg si, for å kommentere debatten litt, at jeg er glad for at representanten Rasmus Hansson stadig gir oss nye argumenter – og gode argumenter – imot et norsk EU-medlemskap. Det er nok riktig at det ville ha vært en enda mer ekspansiv ulvepolitikk om vi var innenfor EU, enn det er når vi er utenfor. Det er ofte slik at desto lenger vekk makta er fra dem som faktisk blir berørt av noe, desto lettere er det også å tre vedtak nedover hodet på folk. Det er det en ofte opplever når det gjelder rovviltpolitikken.

Jeg har notert meg at enkelte talere mener at det som nå skal bli politikken, kommer til å bli tydeligere enn det som har vært tidligere. Men det er jo slik at statsråden allerede i replikkordskiftet bidrar til å skape usikkerhet med sine mange forbehold om hvordan et nytt intervallbestandsmål skal forstås – vi må ta hensyn til at det er en ny type mål, vi må ta hensyn til dialogen med Sverige osv., osv. Så at dette skal være så mye tydeligere, er jeg svært usikker på.

Det har vært veldig mange gode innlegg omkring beitebruk, men de mange talerne fra flertallspartiene som her priser hensynet til landbruk og beitebruk, bør også tenke seg om to ganger. Dette bestandsmålet kommer til å bidra til å øke konfliktene, og det kommer til å bidra til at man fortsatt har svekket tillit.

Det er slik at skadeomfanget utenfor ulvesonen øker betraktelig. Det er et av de store problemene vi opplever. Vi fikk et eksempel på det i helga: Når en fra Oppland på lørdag søker om fellingstillatelse på en ulv som er i et område der det blir sluppet sau samme dag, får en avslag fra Fylkesmannen i Oppland fordi det ikke er ulveskader ennå. Men det er direkte i strid med rovviltforlikets punkt 2.2.19, der det heter:

«Det skal ikke være rovdyr som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr.»

Da skal en også få den fellingstillatelsen, og det at en ikke får det, skaper nettopp den mistilliten mellom miljøforvaltningen og beitebrukerne som mange her har vært inne på. Så jeg vil utfordre statsråden på det, for han har jo i andre saker som berører fellingstillatelse, bl.a. det som berører sauebønder som har medlemskap i Høyre, vært veldig rask på avtrekkeren til å gi fellingstillatelse. Spørsmå-

let som jeg mener statsråden må svare på her i dag, er: Vil det bli gitt fellingstillatelse i det beiteprioriterte området i Oppland før det eventuelt skjer noen skader, når sauene nå slippes? Det ville nettopp ha vært i tråd med rovviltforlikets punkt 2.2.19. Det mener jeg statsråden her i dag bør svare på rett opp og ned på talerstolen.

Sveinung Rotevatn (V) [12:03:16]: Eg har følgd debatten, og eg må seie han har vore eit trist syn. Ein sterkt trua dyreart skal stortingsfleirtalet no ut og jakte på, ikkje fordi ein har noko fagleg grunnlag for det, ikkje fordi regjeringa har føreslått det, men fordi ein har latt konspirasjonsteoriar og eit høglydt mindretal få forkøyrstrett.

Regjeringa la fram eit kunnskapsgrunnlag i form av ei stortingsmelding, som var godt og kunne gjeve grunnlag for eit breitt forlik. Kva skjer? Det som skjer, er at regjeringa og miljøvernministeren blir audmjuka, ikkje berre av eit stortingsfleirtal, men eit stortingsfleirtal leidd av sine eigne parti. Det er oppsiktsvekkjande. Ikkje nok med det: Etter at ein har audmjuka statsråden og regjeringas politikk i energi- og miljøkomiteen, melder næringskomiteen seg på og kritiserer energi- og miljøkomiteen for at ein ikkje har audmjuka regjeringa nok.

Fleirtalet skriv i merknadene frå næringskomiteen:

«Komiteens flertall er av den oppfatning at så konfliktfylt miljøvern som reintroduksjon av ulv er, generelt sett, ikke er godt miljøvern.»

Og vidare:

«Komiteens flertall mener det ville forenklet forvaltning og forståelsen av bestandsmålet dersom man ikke hadde en spesifisering av helnorske ynglinger.»

Det er vanskeleg å konkludere på nokon annan måte enn at her har regjeringa ikkje i det heile noko grunnlag i sine eigne stortingsgrupper for den politikken dei legg fram.

Saka vi no behandlar, er eit tilbakeslag for norsk rovviltpolitikk, ikkje berre fordi ein no ikkje lenger har eit breitt fleirtal rundt politikken, som ein har hatt i tolv år, men fordi ein også ser vekk frå faglege råd.

Då vil eg til sist påpeike ein trend eg synest generelt er skummel i politikken. Det er denne haldninga om at mi fåkunnne er like gyldig som din kunnskap. Her går altså representantar frå Senterpartiet på talarstolen og etterlyser ny forskning fordi dei ikkje har tillit til det dei kallar dei kjente fagmiljøa i Skandinavia. Senterpartiet meiner altså at kunnskapen ikkje er god nok. Dei vil ha anna forskning, for dei er ikkje einige med det forskinga seier. Den typen tilnærming til politikk fører heilt gale av stad. No fører det oss til ein stad der vi vil få ein mindre ulvestamme, i strid med dei internasjonale forpliktingane våre, og i strid med det som burde vere ein anstendig norsk rovviltpolitikk. Det er det all grunn til å beklage seg over.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [12:06:24]: Det er i hvert fall godt å vite at avstanden mellom SV, MDG og Senterpartiet blir større og større desto lenger denne debatten pågår. Jeg tror ikke det er så vanskelig for noen å forstå at det at Senterpartiet satt i regjering med SV i åtte år og brukte nær sagt enhver mulighet til å kunne forbedre rov-

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

dyrpolitikken, herunder ulvepolitikken, er med på å prege den debatten som vi har i dag.

Representanten Elvestuen tok opp og skrøt voldsomt over den roen vi har hatt i Norge om ulveforvaltning, og viste til forlikene fra både 2004 og 2011. Ja, det er godt mulig at det har vært ro på Stortinget, det er godt mulig at det har vært ro i Oslo, og det er godt mulig at det har vært ro i Frognerparken, men for dem som lever og bor der hvor sonen er, eller i grenserevirene til sonen, har det ikke vært mye fred og ro. Der har det ikke vært annet enn konflikter hele tiden. Så man kan jo begynne å lure på hvilken ro det blir vist til.

Representanten Eidsvoll Holmås viste til at hadde vi i Norge kun hatt tre kull med lundefugl eller tre kull med fjellrev, kunne vi ikke akseptert det. Det er helt riktig, men vi kunne vel heller ikke akseptert seks kull med lundefugl eller fjellrev, som SV foreslår om ulv. Det er her representanten Eidsvoll Holmås går seg vill i skogen når han mener at forvaltning av ulv er sammenlignbart med forvaltning av lundefugl og fjellrev. Jeg vet ikke om han går seg vill i Hakkebakkeskogen eller i Hundremeterskogen, men jeg konstaterer at han ikke ser skogen for bare trær.

Representanten Rasmus Hansson, som vi flere ganger har hørt er en stor landbruksreformator, og som ønsker å legge om hele den norske landbrukspolitikken som handler om beitedyr, og at bøndene skal ikke selv få lov til å bestemme hva slags type bufe de vil ha, gikk seg også fullstendig bort her i dag. Han snakker om at vi må ta vare på Gud Vår Herres skaperverk. Ja, vi gjør det. Gud Vår Herre har satt menneskene til å passe på både bufe og rovdyr, og det har vi gjort i mange tusen år, både gjennom hyrder og gjetere og gjennom forvaltning.

Eirik Milde (H) [12:09:42]: Det har vært flere innlegg som antyder at Høyre har gjort knefall for dem som er motstandere av ulv, i denne saken. Det vil jeg på det sterkeste avvise. Hvis vi går til vårt program, er det rimelig klart. Vi skal

«sikre levedyktige bestander av de store rovviltartene (...) i samarbeid med alle våre naboland, innenfor artenes naturlige utbredelsesområde».

Regjeringserklæringen er enda tydeligere:

«Regjeringen vil sikre levedyktige bestander av de store rovviltartene i henhold til rovviltforliket, og søke å redusere konfliktnivået.»

Gjennom enigheten vi har mellom de fire partiene, mener jeg vi står trygt innenfor vårt program, vår regjeringserklæring og tidligere forlik. Dagens bestandsmål, med tre helnorske ynglinger, viderefører vi. Hvis det var innenfor våre forpliktelser, både internasjonalt og på andre måter, før dagens vedtak, må det også gjelde etter dagens vedtak.

Senterpartiet vil videreføre dagens bestandsmål, men inkludere grenseflokkene. Det innebærer at det ikke trenger å være helnorske ynglinger, og Senterpartiet overlater på den måten alt ansvaret til Sverige. Venstre, SV og Miljøpartiet De Grønne, som i anstendighetens navn ikke var med på forlikene i 2004 og 2011, ønsker en doubling av helnorske ynglinger i forhold til i dag og en tilsvarende dob-

ling av grenserevirene. Det ligger høyt over det som Stortinget har vært enig om tidligere, og vil gjøre det enda vanskeligere å oppnå den todelte målsettingen om både rovdyr og utmarksbeite.

Det kommer også påstander om at vi med dette nærmest vil utrydde ulven i Norge. Nei, dette gjør ikke det. Som jeg var inne på i mitt tidligere innlegg, vil dagens bestandssituasjon innebære at nemndene kan åpne for å ta ut tre helnorske ulveflokker innenfor ulvesonen, med den forvaltningen vi har i dag, mens vårt forslag innebærer tre til seks ulveflokker, inkludert grenserevirene. Helt uavhengig av gammel eller ny forvaltning kan nemndene nå åpne for jakt innenfor sonen for første gang i historien. Jeg mener at det er en god nyhet. Jakt er i seg selv et av de mest konfliktdempende tiltakene som finnes, fordi de som bor innenfor sonen, aktivt kan delta i å holde bestanden på det nivået Stortinget har satt.

Til slutt litt om at miljømyndighetene nå får større makt med det nye bestandsmålet: Nei, de gjør ikke det. Nemndene får nå ansvaret for all forvaltning av ulv i Norge når målet er nådd. Det innebærer mer lokal forvaltning. Jeg mener at det pålegger oss alle å dempe konfliktnivået i begge retninger i denne debatten. Vi skal ha ulv i Norge, vi har det nå, og vi skal ha det i framtiden. Og det som vedtas i dag, legger det til grunn.

Ola Elvestuen (V) [12:13:08]: Jeg skal ikke gå inn på om Høyre gjør et knefall, men Høyre går i hvert fall bort fra det som er regjeringens forslag, og går inn på et forslag som reduserer antallet ulv i Norge. Man beveger seg farlig ned mot det som er Bern-konvensjonens forpliktelse, og det vil da være et spørsmål om man i forvaltningen faktisk går under det som er forpliktelsen. Det skal bli interessant å se ikke bare den norske reaksjonen, men også den internasjonale reaksjonen når man får konsekvensene av vedtaket som gjøres – hvis det følges opp med den nedskytingen som det åpner for.

Det er også en annen ting Høyre gjør med dette vedtaket. Det undergraver den kunnskapsbaserte, faglige forvaltningen av ulv som vi har hatt i Norge, gjennom at man går inn på vedtak hvor man trekker i tvil de fagmiljøene vi har på genetikk, men også langt utover det, for det er jo ingen av de beskrivelsene eller tallene man egentlig tror på, heller ikke jaktgrunnlaget. Rapporten sier at ja, det er endringer i elgbestanden der det er ulv, men på kommunenivå kan man ikke se noen endring. Det er ikke slik at det blir mindre elg i de områdene hvor man har ulvesone. Man kan også kompensere med måten man legger opp jakten på, for å holde oppe disse bestandene. Det beskrives godt i meldingen, og det er mulig å få til. Ja, det er slik som man beskriver, at skadeomfanget innenfor sonen selvfølgelig har gått ned. Det viser nettopp at man kan ha en god forvaltning.

Venstre er helt enig i at man må styrke de forebyggende tiltakene innenfor ulvesonen, og vi har forslag om det, både ved støtte til kommunene over statsbudsjettet, ved å etablere et nasjonalt program for systematisk utvikling av skadeforebyggende tiltak for beitenæringen, og ved at man ber regjeringen sette i gang forsøk med risikobaserte erstatningsordninger.

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

Flertallet ønsker å ha færre ulv for å begrense skadeomfanget. Med den politikken vi fører, tror jeg man fort kan trå feil. Det er slik at skadeomfanget på beitedyr naturlig nok er størst utenfor ulvesonen. Men ulven som forårsaker den skaden, er stort sett streifdyr fra Sverige og grenseområdene, og disse kommer det ikke til å bli færre av gjennom den politikken vi nå fører. Tvert imot kan det fort bli slik at Sverige må kompensere for den innstramningen som Norge nå gjør, for å sørge for at vi har, og følger opp, de bestandsmålene vi trenger for å opprettholde den sørskandinaviske ulvestammen. Da vil konsekvensen bli at omfanget av skader kan øke.

Line Henriette Hjemdal hadde her overtatt presidentplassen.

Bård Vegar Solhjell (SV) [12:16:33]: Det at vi har rovdyr i norsk natur, er blodig alvor for mange mennesker som lever med det. Eg har møtt folk, snakka med dei, sett uroa, sinnet, som dei til og med kunne ha mot meg som miljøvernminister, sauebøndene som kom, øyro som dei hadde kutta av og viste meg, frå sauane dei hadde mista til ulv. Dette er blodig alvor. Sjølv om jerv sakleg sett utgjør ei større utfordring enn ulv, er det blodig alvor for dei som lever der det er ulv. Det er blodig alvor på den andre sida òg. Det er blodig alvor for alle som er opptekne av at vi skal ta vare på ein kritisk utrydningstrua art, og at vi saman med andre land skal ta det medansvaret.

Det Stortinget trass alt har klart, i ei ti års tid no, er å opptre relativt statsberande og prøve å binde desse omsyna saman – ja, til og med i siste runde å få med alle parti på eit forlik, der vi så godt vi kunne få til, klarte å vareta motsette omsyn.

No har vi kopla oss frå det og i realiteten gjeve opp det forsøket. Senterpartiet hoppa i verkelegheita av for fleire år sidan fordi dei ville drive valkamp på denne saka i staden for å styre ho. Men no har fleirtalet kopla seg av – miljøpartia i tillegg. Eg er i denne saka særleg overraska over dei statsberande partia Høgre og Arbeidarpartiet, som vanlegvis er berarar av å prøve å vareta ulike omsyn. For kva skal vi eigentleg med statsberande parti viss ein ikkje klarer å opptre litt statsberande når det trengs? Difor er det synd at vi no er tilbake i ein full konfliktfase, der alle sprekk opp på alle kantar.

Eg meiner at forliket som fleirtalet vil vedta i dag, er kritikkverdig særleg på tre punkt. Det er heldigvis veldig sjeldan at vi i Noreg vedtek ting som vi opent veit – bekrefta av statsråden – kan vere i strid med internasjonale konvensjonar, og utfordrar dei. Det skjer, men det skjer veldig sjeldan, og det skjer veldig sjeldan med vitande og vilje. Det er òg veldig sjeldan vi vedtek noko vi veit er i strid med det fleirtalet i befolkninga ønskjer, i gjentekne målingar. Eg har høyrte fleire innlegg her som litt svogerforskningsbasert seier det motsette, at folk ikkje vil ha dei her. Det er heilt feil. Det er eit betydeleg empirisk grunnlag frå gjentekne undersøkingar for at det over heile landet, i ulike typar regionar, er eit klart fleirtal for levedyktige bestandar. Og det er eit fleirtal som vil ha ein meir liberal rovdyrpolitikk, altså ein rovdyrpolitikk med fleire rovdyr,

enn det motsette, trass i at mange føler det motsette når dei snakkar med naboen.

For det tredje er frykta reell. Representanten Gundersen sa det godt: kanskje ikkje rasjonell, men reell. Frykta er verkeleg, og difor må ho takast omsyn til. Men skal vi basere politikken til Stortinget på denne frykta? Det kan vi ikkje gjere. Difor synest eg det er beklageleg at vi går frå breie forlik som varetek ulike omsyn, til ein politikk som vil gje mindre ulv og meir konflikt.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:19:56]: Først hadde jeg tenkt å gratulere regjeringa, som omsider har klart å legge fram en melding om ulven. Jeg husker at jeg spurte den første klima- og miljøstatsråden, Sundtoft, om når de hadde tenkt å legge fram en melding om ulv, siden dette spørsmålet skulle være løst innen utgangen av 2013 – dette var på høsten 2013. Nå er det tre år siden, og en ulvemelding har kommet – og et forlik. Det er en melding som regjeringas talsmenn her i Stortinget har ment er så dårlig at de har ønsket å sende den tilbake til statsråden. Representantene Gundersen og Ørsal Johansen mente da meldinga kom, at den ikke tok hensyn til annet enn rovdyra, mens den glemte alle andre interesser. Ørsal Johansen sa det så treffende til avisa GD:

«I denne meldingen er det mye som ikke henger på greip.» – Alle andre interesser er glemt. – «Bruken av utmarksressursene, jakt, næringsinteresser, økonomi og belastningen for folk. Og de dropper helt spørsmålet om dette er gjeninnføring av en art.»

Derfor ville han sende meldinga tilbake. Slik gikk det ikke, og jeg betviler at det hadde blitt så veldig mye bedre kvalitet på meldinga ved en tilbakesending.

Dette er ville skrivelser, som er gjennomlest og godkjent av politisk ledelse, som antakelig har liten kjennskap til situasjonen for dem som bor og forsøker å leve av jorda og sau og beitebruk i områdene som har størst belastning.

Så til det representanten Arnstad nevnte i stad: Det er sikkert flere enn meg som har fått en mail i dag om at det var søkt om fellingstillatelse på ulv den 4. juni, altså for to dager siden, på ulv observert få kilometer fra sauer som ble sluppet på utmarksbeite samme dag, i prioritert beiteområde. Denne søknaden ble avslått av Fylkesmannen i Oppland fordi det ikke er ulveskade ennå. Det er ikke noe rart at mange føler at dette bryter med rovviltforliket som allerede ligger til grunn i dag. I punkt 2.2.19 heter det:

«Det skal ikke være rovdyr som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr og kalvingsområde for tamrein.»

Jeg har også lyst til å spørre statsråden, som representanten Arnstad gjorde tidligere: Vil det bli gitt en tillatelse på søknad om skadeforebyggende felling i beiteområder? Vi vet at Miljødirektoratet har problemer med i det hele tatt å greie å svare på den slags henvendelser når det gjelder jerv, så jeg spør derfor statsråden: Vil det nå bli gitt tillatelse til skadeforebyggende felling av ulv i beiteprioriterte områder?

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:22:43]: Definisjonen på kunnskap, hvis vi går til Sveinung Rotevatn, er vel

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

hvis man kan klare å holde et akademisk innlegg på en Civita-frokost. Det er vel det som er definisjonen på kunnskap, for han beskyldte alle oss som har et annet syn enn han, for kunnskapsmangel og «fåkunne» – vi som ikke ønsket den rovdyrpolitikken som Sveinung Rotevatn fra Venstre og Sogn og Fjordane ønsket.

Det er ikke sikkert alle av oss har holdt så mange akademiske innlegg på Civita-frokoster som Rotevatn har gjort, men mange av oss har møtt dem som blir berørt av rovdyrpolitikken gang etter gang etter gang etter gang, og det har også gitt kunnskap. I tillegg har vi møtt representanter fra den svenske regjeringen, lest de ulike rapportene fra Skandulv og sett hva som står der. Det har også gitt kunnskap om hvilke utfordringer dette gir, og at det ikke er snakk om å ta vare på en særegen sørsandinavisk ulvestamme, det er snakk om en reintroduksjon. Hvis man leser rapportene fra Petter Wabakken fra Skandulv, er de helt ærlige om det, de også. Det er ikke snakk om å ta vare på en særegen stamme, det er snakk om en reintroduksjon. Det kan en være for – det er selvfølgelig et ærlig standpunkt, det – eller man kan være imot det, og det er også et ærlig standpunkt. Men det å si at dette er en spesielt utrydningstruet art, er feil.

I direkte møte med den svenske regjeringen sier de at de har et program for å sette ut ny ulv fra svenske dyreparker – faktum. Når man leser Skandulv-rapporten, står det at jo, noen av dyrene har fått en liten «hjålp» den siste biten – de er blitt transportert fra Sør-Sverige til Nord-Sverige. Det er et faktum. Men man kan mene at det er rett, og man kan mene at det er feil. Vi mener at det er feil.

Det er også et faktum at villsvin, som også har vært i den skandinaviske faunaen og vært i Norge før, er svartelistet. Det er også en reintroduksjon av en art som vi politisk har valgt å svarteliste. Det er ikke noe mer unikt med villsvin enn med ulv, men ulv er et mer symboltungt dyr. Men ulv skaper enormt mye trøbbel, som mange ikke tar innover seg. For eksempel sier Ola Elvestuen fra Venstre – igjen – at ulven ikke har noen betydning for elgbestanden. Da har han ikke vært mye i skogene i Hedmark og Oppland og diskutert dette. Ta Trysil, som var den største elgkommunen: Der er kvoten nesten halvert. Sånn kan en gå fra kommune til kommune, for ifølge Rovdata er 95 pst. av maten til ulven elg. Selvfølgelig blir det mindre elg da. Man må være ærlig om det, for det er faktisk det som skjer.

Jeg utfordrer Vidar Helgesen som statsråd til å komme på et åpent møte i Hedmark og møte de menneskene dette faktisk handler om – diskutere, se dem i øynene og forsvare den politikken han står for. Det har Vidar Helgesen ennå ikke gjort. Han var innom på et lite symbolbesøk på Finnskogen bare for å si at han har gjort det. Som statsråd bør man ikke frykte folket, men ta seg en tur til Trysil, invitere befolkningen og si: «Hva mener du?» Og hvorfor er det sånn at selv innenfor et rovdysikkert gjerde skal det ikke være stående fellingsstillatelse? Det bør man forklare til dem som blir berørt, og ikke frykte folket, for her har folket veldig mye kunnskap.

Terje Aasland (A) [12:26:02]: Jeg tenkte jeg skulle ta ordet nesten helt til slutt og konstatere at debatten gikk mot slutten, men det er jo ikke sikkert at den gjør det. Debat-

ten kunne jeg ha takket for, ikke nødvendigvis fordi den har vært så god, men fordi den til de grader har understreket hvor vanskelig det er å forene partiene i Stortinget i nettopp denne saken. Når jeg hører dem som etterlyser et forlik, er jeg i utgangspunktet enig i det. Det kunne vært en fordel å ha et samlet storting i noe som er så vanskelig, så komplisert og ikke minst så følelsesladet som rovdyrforvaltningen, spesielt rettet mot ulv.

Det er ingen tvil om realiteten. Vi blir ikke kvitt konfliktene, slik f.eks. Senterpartiet vurderer saken, før ulven er ute av Norge. Det er en realitet. Så er det noen som har mye større behov for å markere at de er veldig for ulv i Norge. Når det blir vist til forhandlinger der SV og Senterpartiet mener at flertallet trakk seg ut, så mener jeg det er feil. Vi satt og diskuterte, drøftet, hvilke ulike innganger vi hadde, og skulle teste ut det. Vi kom tilbake og meldte de respektive partienes synspunkter, og det som har kommet fram, er – skal vi si – godt innenfor det som er parti-programmet til Arbeiderpartiet. Og realiteten vi diskuterte – jeg kan jo åpne opp med å si det – som var innspillet i meldingen, var fem til åtte familiegrupper eller fire til seks ynglinger, som vi landet på. Da lurer jeg på: Hvordan går det an å få det til å bli svart-hvitt i framstillingen fra Venstre og SV? Da ønsker man å legge inn konflikt i dette temaet. Eller så er det for å bidra til å lage ulikheter og forskjeller mellom partiene som er større enn det de faktisk var da vi satt og snakket.

Jeg er usikker på om den endringen som lå i stortingsmeldingen, fra fem til åtte grupper, til det som flertallet er for, fire til seks ynglinger, kommer til å endre antallet ulv dramatisk. Det er noen her som er skråsikre på at det er å gå så langt over grensen at en er i ferd med å utrydde ulven fra norsk natur. Det mener jeg er et lite kunnskapsbasert uttrykk i denne debatten. Jeg er glad for at vi har klart å lage et bredt flertall for en vanskelig sak, en følsom sak, men en sak der vi opplagt har et ansvar for å ivareta rovviltet vårt på en god måte. Vi mener at vi gjør det nå når det gjelder ulv. Så blir det spennende å se om det vi samlet sett har bidratt til, faktisk demper konfliktene, for det er noe av formålet.

Sveinung Rotevatn (V) [12:29:14]: Dette har gått frå å vere ein debatt basert på fåkunne til å bli ein debatt basert på hersketeknikkar. Trygve Slagsvold Vedum er oppe på talarstolen og brukar som eit argument det å halde akademiske innlegg på Civita-frukostar. Eg trur faktisk at representanten Slagsvold Vedum har halde fleire innlegg på Civita-frukostar enn underteikna har gjort – utan at det har noko som helst å gjere med den saka vi no diskuterer.

Den hersketeknikken som går igjen mykje meir, er alle dei som går på talarstolen og snakkar om det ein tenkjer, føler og gjer innanfor Ring 3, i Frognerparken – i dei delane av landet som ikkje har ulv. Eg vil seie til representantane frå Hedmark, Oppland, Akershus, Østfold og Oslo: De er hjarteleg velkomne til å vere med i stortingsdebattar om oljeverksemd, om rasutsette vegar, om småflyplassar, om fiskeriforvaltning, og om jerv som tek sau i Sogn og Fjordane, for vi er nasjonalforsamlinga i landet, og vi diskuterer nasjonale spørsmål. Og om vi skal ta ansvar for artane

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

som er i naturen vår eller ikkje, det er eit nasjonalt spørsmål, sjølv om eg sjølv sagt har forståing for at dei som bur i områda der denne arten finst, har sterke meiningar om han. Likevel er det slik, som representanten Solhjell heilt riktig påpeiker, at i heile landet, sjølv i dei områda der det er ulv, er det store fleirtalet i folket for at Noreg skal ha ei levedyktig ulvestamme.

I det første innlegget var representanten Gunnar Gundersen oppe og sa at den frykta som folk føler, kanskje ikkje er rasjonell, men ho er reell. Ja, det er mogleg det. Men så er spørsmålet kva som er oppgåva til politikarane. Er det å fyre opp under det dei innrømmer er ei irrasjonell frykt, eller er det å svare på den frykta med kunnskap, med å forklare kva som er realitetane, og med å leggje opp til ein langsiktig berekraftig politikk basert på forskning?

I dagens utgåve av avisa Nationen seier representanten Pollestad:

«Det store spørsmålet, som kun Senterpartiet våger å ta i, er om ulven hører hjemme i norsk natur.»

Og ein må våge å ta den debatten. Vi må våge å ta debatten om vi skal utrydde ein trua dyreart frå norsk natur. Det er ikkje min definisjon av vågemot, det er min definisjon av feigskap.

Gunnar Gundersen (H) [12:32:07]: Det er med nokså stor undring jeg hører på Rotevatn. Det er sjelden jeg hører så stor arroganse. Det er ingen tvil om at alle skal kunne delta i alle debatter – men «fåkunne» og «hersketeknikk»? Vi snakker om hva man gjør når man møter en ung mor som har unger, og som sier akkurat det som Rotevatn sier, at det ikke er farlig å ha ulv rundt hushjørnet. Men så går ungene inn og søker på internett og finner et eller annet tilfelle av angrep. Da går ikke ungene ut og bruker naturen slik de har gjort før. Det er mange historier om dette.

Når jeg hører Rotevatn, undrer jeg meg også over når det ble umoderne å slåss for at Norge faktisk skal brukes? Det er ingen tvil om at Norge legges brakk der ulv etablerer revir. Det er også grunnen til at skadetallene går ned, som Morten Ørsal Johansen var inne på. Når ble det så umoderne å forsvare at det faktisk skal veldig gode grunner til for at Norge skal legge sine gamle tradisjoner til side – hensynet til sørsamer, til villrein og alt dette? Vi forbyr faktisk mårhund. Jeg hører med til dem som er veldig spent på hva den genetiske undersøkelsen kommer til å vise. Jeg merker meg at den mest inngående studien som er gjort, ved Uppsala universitet i 2001, ikke diskuteres. Den antyder altså et geografisk opphav som ikke stemmer med noen av de teoriene man holder fast på i denne sal.

Så en liten sak rundt meningsmålinger: Det er ganske spesielt at Erik Dalen, som er direktør i Ipsos, et av Norges beste meningsmålingsinstitutt, må stille opp i høringen til næringskomiteen for å fortelle at tallene hans er brukt feil. Det har jeg aldri opplevd før. Det er ganske spesielt. Han sier at det flertallet man påberoper seg, ikke finnes, og det skal ikke mye statistisk kunnskap til for å finne ut at de meningsmålingene er nokså manipulert.

Jeg er enig med Terje Aasland i at det er en kløft som går gjennom landet. Jeg har valgt å stå sammen med flertallet og jobbe gjennom dette flertallet. Jeg synes vi har

kommet langt med hensyn til endring. Jeg har blitt spurt flere ganger om jeg stemmer for Senterpartiets forslag. Det kommer jeg ikke til å gjøre, nettopp fordi jeg tror det viktigste er å jobbe gjennom flertallet og holde seg til den enigheten man har der. Det er jo åpenbart: Hva skal man med et rovviltsikkert gjerde hvis man skal tillate at de er der? Men jeg føler at alt dette ligger innenfor det som det i merknadene nå legges opp til at regjeringen skal undersøke. Derfor synes jeg det er veldig bra at en stor del av Stortinget har kommet til en enighet.

Geir Pollestad (Sp) [12:35:22]: Jeg tar ordet bare for å understreke at Stortinget har vedtatt et mål om å øke norsk matproduksjon med grunnlag i norske ressurser. Der er beiteressursen en sentral del. Da kan vi ikke ha en rovdyrpolitikk som undergraver den muligheten.

Jeg har respekt for at det er et flertall i saken, men det er bare to forhold som jeg vil ta opp. Det ene er: Når flertallet i energi- og miljøkomiteen skriver at «bestandsmålet bør baseres på det faktiske antallet ynglinger hvert år», oppfatter jeg det dit hen at det er i motsetning til regjeringen, som ønsker å legge til grunn et gjennomsnitt av tre år. For å avklare den usikkerheten vil jeg utfordre statsråden til å avklare om han oppfatter at det er «hvert år» som gjelder, eller om det er behov for å slå fast – som vi har gjort i forslag nr. 16 – at en skal «legge til grunn et bestands-tall basert på faktisk antall ynglinger hvert år og ikke et gjennomsnitt av de tre siste års dokumenterte data».

Hvis en ser på innlegget fra representanten Gunnar Gundersen tidligere, der han sa at det var ordnet innenfor forliket, kunne det være greit om statsråden også kunne avklare om det var slik, at det er naturlig å gi stående fellings-tillatelse innenfor rovviltsikre gjerder. Det må være åpenbart at når vi aksepterer store naturinngrep, når vi bruker store penger på å etablere rovviltsikre gjerder – og så skal en altså starte en diskusjon og en prosess når ulven forsyner seg av sau innenfor rovviltsikre gjerder – da må det være en stående fellingstillatelse.

Så jeg mener at det er viktig å støtte opp under forslag nr. 14, fra Senterpartiet, og det vil bidra til å styrke legitimiteten ute på bygdene til den rovdyrpolitikken en fører. Jeg tror ikke at naturvernbyråkrater vil lese de vedtak og merknader som Stortinget gjør, med bygdefolks øyne – de vil bli lest med Ring 3-brillene. Og det vil være i ulvens favor.

Statsråd Vidar Helgesen [12:38:22]: La meg trå til og forklare noen sammenhenger knyttet til spørsmål fra bl.a. Arnstad og Tingelstad Wøien – og også en kommentar til det siste innlegget, fra representanten Pollestad.

Når det gjelder spørsmålet om skadefelling av ulv, er det Fylkesmannen som nå har myndighet til å fatte vedtak om skadefelling av ulv i Oppland, ut fra den skadefellingskvoten som rovviltneemnda har vedtatt. En klage over dette skal behandles av Miljødirektoratet og ikke av departementet. Fylkesmannen må i hver enkelt sak vurdere om det er grunnlag for å tillate felling, bl.a. på bakgrunn av om det finnes et skadepotensial i området. Hvorvidt det er skadepotensial, vil bero bl.a. på geografi og sannsynligheten

2) Representantforslag fra repr. Arnstad, Pollestad, Greni og Slagsvold Vedum om ulveforvaltning

for at rovdycet har vandret ut av beiteområdet. Utover det finner jeg det ikke naturlig å uttale meg i en konkret sak hvor det foreligger en søknad om uttak.

Så kort til spørsmålet fra Pollestad om stående fellings-tillatelse: Det eksisterer ikke noe hjemmelsgrunnlag for å kunne tillate stående fellingsstillatelse, heller ikke innenfor rovdycravvisende gjerder. Det vil heller ikke være i overensstemmelse med forpliktelsene våre etter Bern-konvensjonen. Felling kan bare tillates dersom uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Når det er sagt: Det er jo som regel langt lavere terskel for uttak innenfor et slikt gjerde enn utenfor, nettopp av hensyn til skadepotensialet. Fellingstillatelse innvilges derfor som regel raskt.

Presidenten: Representanten Sveinung Rotevatn har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Sveinung Rotevatn (V) [12:40:13]: Representanten Gundersen spurde meg til råds om kva han burde seie til dei som er redde for å gå ut fordi ulven er der ute. Eit forslag kan jo vere å seie at ingen har vorte drepne av ulv i dette landet sidan det heitte Danmark-Noreg. Så ville eg vidare ha sagt at det er ein heilt reell konflikt mellom husdyr og ulv, og ulven tek mykje husdyr og mykje sau. Men det gjer då også dei andre rovdycra vi har i dette landet, utan at Senterpartiet og andre av den grunn føreslår at ein ikkje skal ha den arten i norsk natur.

Vi har funne ein balanse mellom dei to omsyna som har vore god, som har vorte vareteke, og som stortingsfleirtalet i dag forlèt. Det er synd at ein på den måten vel å sjå heilt vekk frå den nyaste forskinga, som er oppsummert i proposisjonen frå departementet, men det er eit ansvar som stortingsfleirtalet må leve med.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Marit Arnstad (Sp) [12:41:33]: Først til Aasland: Jeg har aldri kommentert forhandlingene, jeg har kommentert realitetene i det som flertallet vedtar, og der mener Senterpartiet at bestandsmål og måten de utformes på, kommer til å være konflikt drivende i tiden framover.

Rotevatn har lett for å omtale andres hersketeknikk, men hans hersketeknikk handler om å si at jeg sier at vi skal ha ønsket oss annen kunnskap. Det sa jeg aldri. Jeg brukte aldri begrepet «annen» kunnskap, jeg sa «uavhengig» kunnskap, og det mener jeg det er behov for i denne saken.

For øvrig må jeg si at Senterpartiet har foreslått mange tiltak for å redusere skadepotensialet når det gjelder en rekke av rovdycene, ikke bare når det gjelder ulv, og det er fordi det er altfor mange husdyr som blir drept. Rovdyrforliket følges i dag ikke opp på den måten det bør følges opp, når det gjelder verken jerv, bjørn eller ulv.

Og til slutt, til Fredriksen, vil jeg bare si at det er stor

avstand mellom Senterpartiet og SV i denne saken – omtrent like stor avstand som det er mellom Fredriksen og Rotevatn.

Presidenten: Representanten Trygve Slagsvold Vedum har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:42:48]: Statsråd Helgesen tok opp det at det ikke var hjemmelsgrunnlag for å gi stående fellingsstillatelse innenfor rovdycsikkert gjerde. Det er det som er den store fordelingen med å være statsråd, at man faktisk kan foreslå at det blir et hjemmelsgrunnlag. Det er også det som er den store fordelingen med å være medlem av den lovgivende forsamling, at vi kan vedta det. Så hvis det er vilje, er det null problem. Jeg garanterer at det får flertall. Hvis Høyre og Fremskrittspartiet kommer med et forslag som gjør at det blir hjemmelsgrunnlag for å gi stående fellingsstillatelse innenfor rovdycsikkert gjerde, blir det flertall. Å si at det ikke er hjemmelsgrunnlag er en måte å skyve ansvaret fra seg på.

Min utfordring til Helgesen er: Mener Helgesen at det vil være fornuftig, når staten har brukt store ressurser, at man innenfor de rovdycsikre gjerdene burde fått stående fellingsstillatelse? Og hvis han mener at det er fornuftig, så blir det flertall for det og vi få ordnet det.

Til slutt i debatten vil jeg si at jeg synes det er trist at vi igjen får vedtak i Stortinget som kommer til å skape masse konflikter framover. Jeg mener at vi bruker miljøvernet helt feil når vi sier at det å reintrodusere en art som ikke er utrydningstruet, er den største miljøsaken.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ola Elvestuen (V) [12:44:06]: Til det siste: Ulv er en del av norsk natur og har alltid vært en del av norsk natur, og vi vil gjøre vårt for at den også skal være det i framtiden.

Jeg vil takke statsråden for et veldig godt grunnlag i stortingsmeldingen. Jeg mener at han gir en veldig god oversikt. Han gir til og med også gode råd, som Venstre, Miljøpartiet De Grønne og SV har valgt å følge i de forslagene som vi har lagt til grunn.

Så til representanten Aasland: Det er ingen tvil om at vi gikk inn i dette for å finne fram til et balansepunkt, og det fant vi jo, alle partier – inkludert SV og Venstre. Og vi gikk til våre partigrupper for å få en videreføring på noenlunde det nivået som er i dag, men med endringer. Venstres gruppe sa ja, og SVs gruppe sa ja. Høyre, Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet sa nei, fordi de skulle redusere antallet ulv i Norge, og med en reduksjon kunne vi selvfølgelig ikke være med på det.

Helt til slutt har jeg lyst til å si at i Østmarka i Oslo er det også ulv, og det er et veldig populært friluftsområde. Det går helt fint.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [12:45:27]: Jeg skal bare kort kommentere noen utfordringer som er kommet

underveis. Den ene er fra Terje Aasland. Til Terje Aasland vil jeg bare si at det er klart at en art som er kritisk truet ifølge den norske rødlisten, er utrydningstruet i norsk natur. Man kommer ikke nærmere utrydningstruet enn å være kritisk truet. Det burde være greit.

Det andre er spørsmålet om ynglinger. På spørsmålet om det er en dramatisk forskjell på fem–åtte familiegrupper og fire–seks ynglinger, er svaret at det ikke er en dramatisk forskjell, men det er et lite knepp i feil retning – et lite og vesentlig knepp i feil retning.

I innstillingen og i det faglige grunnlaget i stortingsmeldingen som ble lagt fram, og senere når det gjelder spørsmålet som jeg og komiteen stilte, og som ble besvart, knyttet til kjernes spørsmålet, om vi tilfredsstiller Bern-konvensjonen, sier man veldig klart at med den felles ulvestammen som finnes i Sverige og Norge, vil det være tvilsomt dersom man reduserer antall ulv. Og når man da gjør et knepp, som Arbeiderpartiet og Terje Aasland, som saksordfører, ivret for at Arbeiderpartiet skulle gjøre i denne saken, nemlig å skyte flere ulv, innebærer det at man reduserer bestanden i Norge, man gjør det kneppet som gjør at vi kanskje faller over den streken som er Bern-konvensjonen.

Jeg mener at det var feil retning. Jeg har respekt for at Terje Aasland mener at dette er greit. Det er ikke dramatisk forskjell, men det er dramatisk for hvordan Norge ivaretar sine forpliktelser i internasjonal sammenheng. Men det er klart at Terje Aasland har helt rett, fellingstillatelsen som gis for ulv i løpet av den høsten som kommer, kommer som følge av at man velger ikke å gå for SV, Venstre og Miljøpartiet De Grønnes forslag om en moderat økning av det vi synes vi bør ha av ulv, og det stemmer mer og harmonerer med det antall vi faktisk har i Norge i dag. Den store forskjellen ligger med andre ord i at man viderefører omtrent dagens nivå. Det fører til at det vil bli gitt mange fellingsstillatelser, jantes mye på ulv og bli skutt mye ulv i løpet av høsten, men det lille kneppet i forskjell, fra å ha dagens nivå, som ville ligge på omtrent fem–åtte familiegrupper, til å ha fire–seks ynglinger, er et knepp i feil retning, og det har statsråden og regjeringen forbilledlig, som sekretariat for Stortinget, der de har hatt ansvar for å gi korrekt informasjon til Stortinget, opplyst Stortinget om.

Til slutt må jeg bare kommentere lite grann, for jeg synes det er litt morsomt med Trygve Magnus Slagsvold Vedum, som kaller det forslaget som regjeringen har fremmet, ytterliggående. Men det er altså et forslag som ligger «pretty much» på samme nivå som det regjeringen han selv var en del av, gikk med på i det brede ulveforliket vi har hatt fram til nå.

Statsråd Vidar Helgesen [12:48:47]: Representanten Slagsvold Vedum utfordret meg på om regjeringen ønsket å endre hjemmelsgrunnlaget når det gjelder stående fellingstillatelser. Det er for så vidt riktig at regjeringen kan foreslå et nytt hjemmelsgrunnlag, men det bør man jo bare gjøre dersom det ville være innenfor rammen av våre internasjonale forpliktelser. Og det var det andre poenget jeg faktisk nevnte, nemlig at det ikke ville være i overensstemmelse med Bern-konvensjonen. Det kan da være

naturlig i denne forbindelse å sitere fra rovviltforliket i 2011:

«Norge har etter Bern-konvensjonen en forpliktelse til å sikre overlevelsen til alle de store rovviltartene i norsk natur.»

Dette sto alle partier bak, inklusiv Senterpartiet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 1 og 2.

Sak nr. 3 [12:49:38]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Heidi Greni og Janne Sjelmo Nordås om tiltak for å redusere rovdyrproblemene for samisk reindrift (Innst. 335 S (2015–2016), jf. Dokument 8:124 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Eirik Milde (H) [12:50:30] (ordfører for saken): Vi behandler i dag et forslag fra Senterpartiet om tiltak for å redusere rovdyrproblemene for samisk reindrift.

Som i alle saker som omhandler rovdyr, legger Høyre til grunn at politikken skal være i samsvar med rovviltforlikene fra 2004 og 2011 og innenfor rammen av Bern-konvensjonen, naturmangfoldloven og den todelte målsettingen om at vi skal ha både rovdyr og beitedyr i Norge. Dette er en samlet komité enig om. Høyre er også enig med komiteen i at all forvaltning av rovdyr skal bygge på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap, regional forvaltning, respekt for eiendomsretten og at vi skal søke å redusere konflikter.

Kunnskap om forvaltningen er viktig, men også kunnskap om hvilke konsekvenser det har for beitenæring og enkeltmennesker. Bare de siste dagene har det kommet to rapporter som vil være viktige når rovdyrpolitikken skal utformes framover.

Den 1. juni ble det lagt fram en rapport om rovviltbestandenes betydning for landbruk og matproduksjon, og 2. juni kom en rapport som evaluerer de regionale rovvilt-nemndene. Jeg tror begge disse rapportene vil bli grundig gjennomgått av departementer, fagmyndigheter, organisasjoner og politikere i tiden framover. Jeg ser heller ikke bort fra at det vil bli behov for ytterligere utredninger, basert på funn i rapportene, og ser fram til de konklusjonene som etter hvert vil bli trukket av regjeringen.

Denne regjeringen har fulgt opp alle rovvilt-nemndene

og bedt dem om en tydelig soneforvaltning, som jo er hele grunnlaget for forvaltningen i Norge. Innenfor beiteprioriterte områder skal det være enkelt å ta ut skadegjørere. Innenfor rovdyrprioriterte områder skal terskelen være mye høyere. Det er viktig å holde fast på prinsippet om at ansvaret ligger hos nemndene for å fastsette de prioriterte sonene og gjøre de nødvendige avveiningene mellom beitenæring og fastsatte bestandsmål.

Innstillingen tar opp flere forslag som fremmes av Senterpartiet og delvis SV. Jeg regner med at representanter fra disse partiene vil begrunne forslagene selv, men registrerer at ingen av dem vil få flertall her i salen, om da ikke noe annet skulle komme fram i debatten.

Når det gjelder kongeørn, viser nye tall fra 2015 at det de siste fem årene har vært 963 hekkende par kongeørn i Norge. Bestanden er dermed godt innenfor målet Stortinget satte i 2004, på 850–1 200 par. Flertallet i komiteen ser derfor ingen grunn til å vurdere nytt bestandsmål for kongeørn i Norge.

«Midt-Norge-prosjektet på kongeørn som tapsårsak for sau og lam» ble gjennomført i regi av NINA i Rødsjø beiteområde 2014 og 2015. Foreløpige konklusjoner viser at så mye som 5–6 pst. av lammene som ble sluppet på beite, ble tatt av kongeørn. Dette er ny kunnskap, for tidligere ble det antatt at kun 0–2,5 pst. av tapene kunne relateres til kongeørn.

Det gjøres nå vurderinger i regjeringen om det skal gjøres endringer i forvaltningen av kongeørn, og flertallet i komiteen er enig i at forslag til endringer kan sendes på høring av departementet. Dette arbeidet er igangsatt, uavhengig av saken vi behandler i dag, og Kontaktutvalget for rovviltforvaltning, som består av mange ulike organisasjoner, er bedt om å komme med en uttalelse. Komiteen vil følge dette med stor interesse.

I områder med særskilt skadeomfang er det nødvendig å minske tapene, selv om det også er viktig å erkjenne at kongeørnen er en fredet art i Norge. Et flertall av partiene i komiteen mener det skal igangsettes en forsøksordning i noen områder med særskilt belastning, avgrenset til Fosenhalvøya og Troms. Det er en forutsetning at en slik forsøksordning skal være innenfor rammene av rovviltforliket.

Jeg vil til slutt takke komiteen for konstruktive innspill og mye ny kunnskap som har framkommet under behandlingen, og anbefaler at saken vedlegges protokollen.

Audun Otterstad (A) [12:55:13]: I verden i dag har vi to store kriser som må håndteres. Den ene er klimakrisen, og den er andre krisen med tap av biologisk mangfold og utrydningstruede arter. Det var med den begrunnelse at man i 1968 valgte å frede kongeørnen, fordi man så at det var et historisk lavt antall hekkende par, og at noe måtte gjøres hvis man skulle ha kongeørn i Norge.

Derfor laget man gjennom St.meld. nr. 15 for 2003–2004, Rovvilt i norsk natur, det første rovviltforliket, som behandlet forvaltningssonene for kongeørn, som dette representantforslaget i stor grad omhandler. Dette er spesielt for én region, for etter forliket i 2011 ble man enige om at man trengte mer kunnskap fordi bøndene, spesielt på Fo-

senhalvøya, uttrykte at de led store tap av lam til kongeørn. Den kunnskapen har vi nå fått, og man har dermed oppfylt rovviltforliket i 2011 om at vi skulle ha en større kunnskapsinnhenting.

Med bakgrunn i det har også Fylkesmannen i Sør-Trøndelag gitt fellingstillatelse for kongeørn, som senere er opphevet av direktoratet, og har senere avvist en felingsanmodning. Det er en del av grunnen til at Arbeiderpartiet tilsluttet seg merkningen som sier at vi må se på, og be regjeringen sende på høring, en ny formulering om skadefelling av kongeørn.

Det som derimot er interessant, er de merkningene som vi, på grunn av at vi ikke fikk gode nok svar i komiteen, ikke kunne slutte oss til. Det er det som angår forvaltningspraksis, og at man her lanserer to nye forvaltningsordninger for Fosenhalvøya og for Troms. Hele poenget med skadefellingsordningen er å ta ut ørn – som tross alt er fredet i Norge – som beviselig har forvoldt skade. Hvis man sliter med å bevise det, trenger man å videreføre prosjektet, som vi slår fast i fellesskap, alle partier unntatt Miljøpartiet De Grønne har fastslått at dette er et problem komiteen ønsker å ta tak i.

Men er det lisensjakt man ønsker å åpne for? Er det kvotejakt? Hvilken forvaltningspraksis er det man egentlig ønsker seg? Er dette en skjult omkamp om rovviltforliket fra 2004? NHO Trøndelag går i dag klart ut mot en slik lisensjakt f.eks., da de ser økende grad av ørneturisme i Trøndelag. Og bare for å slå det fast: Dette er ikke et problem som knytter seg til havørnen, som man gjennom kunnskapsinnhenting beviselig har vist ikke tar lam, og således ikke er et problem. Dette gjelder kongeørnen. Så det må man også skille mellom i denne saken, og jeg er glad for at flertallet i komiteen ikke velger å gå inn for de forslagene som jeg vil karakterisere som ytterliggående.

Jeg kunne gjerne tenkt meg at både regjeringspartiene og, for den del, Kristelig Folkeparti redegjør for hva de legger i denne endringen av forvaltningspraksis, og hva de ser for seg. Ser de for seg en slik type jakt, og således en omkamp om områdene og hvordan vi forvalter kongeørnen i dag? Og skal vi ta det opp i et helt nytt rovviltforlik, eller ser de for seg å gjøre det over bordet, slik det nesten antydes her?

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [12:59:43]: Deler av forslagene i dette dokumentet er allerede blitt behandlet i stortingsmeldingen om ulv. For øvrig viser komiteen til Dokument 8:163 S for 2010–2011, pkt. 2.2.8, som sier:

«Det skal iverksettes nødvendige tiltak både innenfor rovdyrforvaltningen og reindriften med sikte på å sikre situasjonen for sørsamisk tamreindrift.»

Det er nettopp det flertallet i forliket om ulv gjør, for det vil ikke bli gjennomført noen utvidelse av ulvesonen nord i Hedmark. Tvert imot tar flertallet i forliket ut sone 7, slik at konfliktnivået vil bli redusert.

Videre er det slik at Stortingets føringer for en tydelig soneforvaltning er fulgt opp gjennom at alle rovvilt-nemndene er blitt bedt om at soneinndelingene skal forvaltes enda tydeligere. Det skal være lav terskel for uttak av skadegjørere i prioriterte beiteområder, og lisensfel-

ling skal være hovedvirkemidlet i bestandsreguleringen av rovvilt.

Videre utføres det hvert år skadefelling av jerv, men det skal også sies at det har vært svært utfordrende å holde bestanden lav nok. Men det er også slik at man etter naturmangfoldloven kan foreta felling av jerv. Det kan gis tillatelse for å avverge skade på husdyr og tamrein.

Det som nyere forskning imidlertid viser, gjennom bl.a. NINAs prosjekt i Midt-Norge, er at ørnen er en større predator for sau og lam enn hva som er blitt påvist tidligere. Derfor ønsker et flertall å videreføre dette prosjektet, men nå også med et prøveprosjekt i Troms, hvor ørnen stedvis er en kjempeutfordring for beitenæringen, da også ørnen tar tamrein og kalver.

Flertallet er opptatt av at kongeørn er en fredet art, men at det er viktig å ha lave tap av sau og tamrein til ørn, og at det skal ytes full erstatning der beitedyr går tapt til kongeørn.

Flertallet ber Klima- og miljødepartementet sende på høring forslag til endringer av bestemmelsene om skadefelling som målrettet kan bidra til færre tap av beitedyr til kongeørn i områder med særskilt skadeomfang. Flertallet i komiteen ber også regjeringen igangsette en forsøksordning for forvaltning av kongeørn, en ordning som begrenses til Fosenhalvøya og Troms. En slik forsøksordning vil bidra til verdifull kunnskap om forvaltningspraksis.

Avslutningsvis: Jeg ser at heller ikke i denne saken vil det jeg kaller for bypartiene, Miljøpartiet De Grønne, SV og Venstre, støtte og prioritere de merknadene som ligger her. Tydeligvis ønsker de også her å prioritere rovdyr framfor næringsliv og bosetting i distriktene.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [13:03:35]: I denne saken vil komiteen påpeke at den rovdyrpolitikken som føres i Norge, skal være i samsvar med rovviltforlikene fra 2004 og 2011 og innenfor rammen av Bern-konvensjonen, naturmangfoldloven og den todelte målsettingen om at vi skal ha rovdyr og beitedyr i Norge. All forvaltning av rovdyr skal bygge på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap. Videre skal det legges vekt på regional forvaltning, respekt for eiendomsretten og enkeltmenneskers og lokalsamfunns livskvalitet. Det er viktig å arbeide videre med målet om reduserte konflikter.

Et særlig hensyn er å sikre situasjonen for sørsamisk reindrift. Stortingets tidligere vedtak om soneforvaltning er fulgt opp av alle rovviltneemndene. Prinsippet bak rovdyrforlikene i 2004 og 2011 ligger klart fast.

Som nevnt i tidligere sak blir det fort høye skuldre og høy temperatur når rovdyr står på dagsordenen. Vi har hatt en rovdyrpolitikk som har virket gjennom noen tiår. Det fører også med seg en del utfordringer. Blant annet er det gledelig at bestanden av kongeørn har tatt seg kraftig opp, og at bestandstallene er innenfor det målet Stortinget har vedtatt.

Vi er klar over at i deler av landet er ørnen ansvarlig for en del tap av sau og lam. Vi støtter derfor at Klima- og miljødepartementet nå ser på om det skal gjøres endringer i forvaltningen av kongeørn, og har notert oss at det kan være særlig fornuftig å gjennomføre forsøk innenfor ram-

men av rovviltforliket på Fosenhalvøya og i Troms, hvor kongeørn stedvis er en stor utfordring for beitenæringen.

Marit Arnstad (Sp) [13:06:01]: Bakgrunnen for dette forslaget fra Senterpartiet var situasjonen for den samiske reindriftsnæringen, i særdeleshet den sørsamiske reindriftsnæringen, og de utfordringene de har når det gjelder rovviltpolitikken. Det er regulert i dagens rovviltforlik, som enkelte har nevnt, i punkt 2.2.8, at en skal ta hensyn til den samiske befolkningens interesser i rovviltforvaltningen. Problemet er at mange plasser opplever samisk reindrift en kombinasjon av flere rovdyr, som gir et rovdyrpress som er utrolig vanskelig å håndtere. I mitt eget fylke er sørsamisk reindrift i kjerneområdet for bjørn, det er store jerveproblemer, og i tillegg får man nå kongeørnproblem. Til sammen er den kombinasjonen av ulike rovdyr i samme område en stor utfordring for reindriftsmiljøet i fylket. Det gjelder også andre fylker, bl.a. Finnmark og Hedmark og også lenger nordover, Troms og Nordland.

Vårt forslag handler ikke bare om kongeørn. Det handler også om andre virkemidler. Litt av problemet synes vi er at jervejakten er mislykket år etter år, man tar ut kun 30–35 pst. av kvoten. Det betyr at det på ingen måte er uproblematiske for dem som lever i de områdene, når man ikke tar ut det uttaket som man mener bør være forsvarlig å ta ut. Det betyr også at man i kalvingsområdene om våren får store problemer med jerv når kvotene ikke er tatt ut.

Senterpartiet mener derfor at en må gjennomføre nye tiltak for å ha en effektiv jerveforvaltning, tiltak utover dem som regjeringen har innført, og de bør særlig være rettet mot nettopp den sørsamiske reindriftsnæringen og den perioden av året der reinen er mest sårbar, nemlig under kalvingsperioden.

Når det gjelder kongeørn, er det flere som har sagt at det er gledelig at bestanden av kongeørn har tatt seg opp og nå er større enn den har vært på mange, mange år. Forvaltningen av kongeørn ble aldri avklart i forbindelse med rovviltforliket og debatten om rovviltforliket i 2011 og 2004. Det betyr ikke at man ikke også når det gjelder kongeørn, må kunne se på en forvaltning som kan redusere konfliktene mellom beitebruk og kongeørn, når man nå faktisk beviselig ser at kongeørn tar husdyr – og ikke bare husdyr, men også reinkalver. Da må det være mulig å diskutere om man også bør ha en forvaltning av kongeørn. NINAs prosjekt, som er gjennomført i Fosen, viser helt tydelig at kongeørn forårsaker betydelig tap av lam i området som ble undersøkt, og jeg tror det er grunn til å tro at det også er tilfellet i andre områder med sauehold, men også i områder der man har reinkalving. Derfor er det behov for å gå igjennom den problematikken på en langt bedre måte enn tidligere.

Senterpartiet er derfor glad for at man vil igangsette en forsøksordning for forvaltning av kongeørn, og vi mener det er fullt mulig å gjøre det innenfor rammen av dagens rovviltforlik. Vi er litt overrasket over at man vil begrense det til Fosenhalvøya og Troms, for jeg mener at når det gjelder sørsamisk reindriftsnæring og de tapene man ser av reinkalver hver vår, er f.eks. Namdalen akkurat like utsatt som Troms og Fosen er, og burde derfor vært inkludert i en slik ordning.

Sørsamisk forvaltningsområde er ikke bare Hedmark, som vi har diskutert tidligere i forbindelse med ulvesoner. Det strekker seg jo hele veien nordover, gjennom både Sør- og Nord-Trøndelag og opp langs Helgeland.

Med det vil jeg ta opp de forslag i saken som Senterpartiet har alene eller sammen med andre.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ola Elvestuen (V) [13:10:37] (komiteens leder): Jeg vil først si at det er én ting jeg er helt enig med Senterpartiet i i denne saken, og det er at det er viktig å ivareta samisk reindrift. Der har vi felles interesser.

Det er også viktig for Venstre at vi får økt kunnskap om rovdyrpolitikken følger for reindriftsnæringen. Der er det ingen uenighet. Som flere har påpekt her, må den forvaltningen vi skal ha, være i tråd med både det rovviltforliket vi har, og de internasjonale forpliktelsene vi har – både Bern-konvensjonen og naturmangfoldloven, som vi har i Norge.

Der vi derimot er uenig med Senterpartiet, er når det kommer til forslagene. Sammen med komiteens flertall vil vi påpeke at det er mange prosesser på gang for å innhente mer kunnskap, både om rovdyrenes betydning for reindriftsnæringen og også om landbruks- og beitenæringen mer generelt. I saken er det vist til et nasjonalt overvåkingsprogram for tamrein, som startet opp med det formål å overvåke og beregne produksjon og tap i reindriften som følge av rovvilt. Flertallet viser også til en vitenskapelig gjennomgang av rovviltbestandenes betydning for ulike deler av landbruket, inkludert samisk reindrift – hvor det jo nettopp har kommet en rapport. Vi er enig i at det ikke er noe grunnlag for å sette i gang en ny evaluering av samisk reindriftsnæring før de allerede igangsatte prosjektene er slutført og vurdert. Det er også hele grunnlaget, at vi må ha et faglig grunnlag for den forvaltningen vi skal føre. Det tilligger Miljødirektoratet et stort ansvar, og det tilligger rovviltneemndene rundt i landet et stort ansvar, for vi skal ha den tosidige målsettingen i rovdyrforvaltningen, at vi skal ha de fire store rovdyrene, og at vi skal ha beitenæring, beitedyr og reindrift i Norge. Da gjelder det å finne den riktige balansen for å få til disse to målsettingene.

Så til kongeørn: Nå ble det fra Fredriksen igjen referert til de såkalte bypartiene – Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Det er tydeligvis en del av en ny retorikk. Det vi sier om kongeørn, er for det første at det er gledelig at vi har økt bestanden, slik at den nå er på 963 hekkende par. Hele komiteen ber også om at prosjektet på Fosen og i Troms videreføres, slik at vi får kunnskap om kongeørn som skadevolder på beitedyr på plass. Det ønsker også vi. Vi er heller ikke avvisende til at det skal gjøres endringer i forvaltningen og muligens i skadefellingsbestemmelsene.

Men det vi er opptatt av, er at dette må skje innenfor en systematikk som allerede er igangsat. Her er det igangsatte prosjekter, og det gjøres faglige vurderinger. Vi skal ha respekt for de vurderingene og konklusjonene som kommer fram på et faglig grunnlag, men fra Stortingets side å gå

inn og forskuttere de vurderingene – bestemme gjennom en merknad at vi skal gjøre endringer – er ikke Venstre enig i at vi bør gjøre. Nå må vi ha de prosessene som er igangsat. Jeg har tro på at man gir riktige anbefalinger om hvordan man skal håndtere kongeørn, og hvilke behov det er for å gjøre endringer for å unngå for mye skade på tamrein, ved å følge en prosess – og ikke ved å følge en merknad uten saksgrunnlag i et privat forslag fra Senterpartiet i Stortinget.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [13:15:16]: Senere i dag kommer Stortinget til å vedta at vi skal halvere antallet helnorske ynglende par ulv. Vi skal åpne for mer jakt på kongeørn gjennom lokal forvaltning i et forsøksprosjekt, der jeg har mange spørsmål til statsråden om hva han egentlig oppfatter at det betyr. Og sannelig min hatt har Miljødirektoratet sendt på høring et forslag som åpner for jakt på sangfugler som måltrost og svarttrost. Neste år kan Norge bli det landet hvor vi halverer andelen norsk ynglende ulv. Vi kan begynne å skyte kongeørn i større skala og sangfugler i skogene våre. Det er grunn til å spørre om det er dette som er det grønne skiftet som regjeringen legger opp til, eller om det er noe annet. Jeg regner med at jeg får en god forklaring fra statsråden etter hvert.

Fra den siden av saken til en annen: Jeg vil si til representanten Marit Arnstad og Senterpartiet, som har fremmet dette forslaget, at jeg synes det er bra at de løfter spørsmålet, basert på den kunnskapen som nå finnes, om hvilken type skade som forvoldes av rovdyr. Jeg synes det er bra at de tar dette opp og ønsker å få en debatt om det. Derfor støtter vi Senterpartiets forslag om å få en vurdering av hvilke konsekvenser rovdyrpolitikken har for den sørsamiske reindriftsnæringen og for reindriftsnæringen generelt, fordi vi bør se på hvilke tiltak som kan iverksettes.

Så vil nok kanskje Senterpartiet og vi være uenige om hvilke tiltak man skal ha rettet inn mot ørn og eventuelle rovdyr som er aktuelle. Men vi er for å se på dette, for ingen kan ha vondt av at vi bringer fram kunnskap om hva vi kan gjøre for å ivareta en næring som er sterkt presset. Da snakker jeg om den sørsamiske reindriftsnæringen spesielt.

La meg gå videre og si at i likhet med Ola Elvestuen er jeg veldig fornøyd, og jeg mener vi har grunn til å klappe oss selv på skulderen og si at vi fattet fornuftige vedtak den gangen vi fredet kongeørnen. Vi fattet fornuftige vedtak og har sørget for en forvaltning av kongeørnen som gjør at vi når bestandsmålene for kongeørn og sørger for at vi har en haug med kongeørn rundt omkring i landet vårt.

Jeg synes at de som kaller oss som er for å ta vare på kongeørnen, for bypartier, slik som Fremskrittspartiet gjør, bør tenke seg om og se seg selv i speilet. Det er næringslivet i distriktene, altså NHO Reiseliv, som gir beskjed om at de risikerer tap, og synes at det er negativt, og at det skaper et negativt omdømme. I tillegg handler det om at man svekker mulighetene for å drive med rovdryrsafari, i denne sammenheng kongeørnsafari.

Jeg må innrømme at det er få ting jeg har opplevd sterkere i møte med rovdyr i vill natur enn det å komme over en

åskam på vei ned mot Gryllefjord på Senja, på gamleveien over fjellet – som nå ligger i tunnel fordi vi har sørget for rassikring der – og oppleve en kongeørn. Nå kan jeg ikke garantere at det var en kongeørn, kanskje det var en havørn, men det var en ørn som lettet og kikket meg dypt inn i øynene. Jeg synes det er bra. Jeg har stor forståelse for at dette er noe som reiselivet ser potensialet i.

Så til spørsmålet mitt: Flertallet skriver i innstillingen at de ber regjeringen igangsette et forsøksprosjekt for forvaltning av kongeørn innenfor rammen av rovdyrforliket, men det er høyst uklart hva dette betyr. Rovdyrforlikene av 2004 og 2011 åpner ikke for lisensjakt eller ekstraordinære uttak av kongeørn, så det er uklart hva slags forvaltning dette er snakk om. Derfor spør jeg statsråden: Hva betyr det helt konkret? Hva mener han at et slikt forsøksprosjekt skal inneholde? Skal det åpne for lisensjakt på kongeørn? Skal det åpne for ekstraordinære uttak for å redusere tap av tamrein? Hva betyr det i så fall? Snakker vi om uttak av 5, 10, 100 kongeørn for å redusere antallet tamdyr som felles? Alle disse tingene er uklare og står ubesvart etter Stortingets innstilling, og det hadde vært all right om statsråden kunne fortelle hva han trodde.

Statsråd Vidar Helgesen [13:20:36]: Jeg kan bekrefte at for en statsråd gjør det også stort inntrykk å bli stirret inn i øynene av Heikki Holmås. (Munterhet i salen)

For øvrig, med all respekt for SV, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, er det jo noen flere mennesker som bor i by, enn til at disse tre partiene alene skal fortjene betegnelsen bypartier. Høyre er et by- og landparti, og er veldig fornøyd med det.

Til saken: Regjeringen legger vekt på å føre en rovviltpolitikk som er i samsvar med Bern-konvensjonen, naturmangfoldloven og rovviltforlikene av 2004 og 2011. Denne regjeringen fører en rovviltpolitikk i samsvar med våre internasjonale forpliktelser.

Rovvilt har en naturlig plass i norsk natur, og det er enighet om at de ikke bare utgjør en viktig del av økosystemet, men at de også har en egenverdi. Ulv, bjørn, jerv og kongeørn er fredede arter, og artene ulv, bjørn, jerv og gaupe har i dag ikke større bestander enn at de faktisk er truet av utryddelse i Norge. Vi har derfor et ekstra stort ansvar for å etablere en forvaltning som bidrar til at artene fortsatt kan leve innenfor landets grenser.

Samtidig er rovvilt én av flere faktorer som påvirker samisk tamreindrift. Det er derfor viktig at samiske interesser generelt og reindrift spesielt skal ha og har en aktiv rolle i å ivareta sine interesser, når det gjelder både bevaring av rovvilt og å sikre en bærekraftig utvikling av tamreindriften.

Sametinget og andre samiske interesser som berøres direkte av et rovvilttiltak, skal konsulteres. Det er også oppnevnt representanter for Sametinget til alle rovviltnemnder som berører samiske tamreinområder. Det er utfordrende å ivareta hensynet til både rovvilt og beitedyr, herunder ikke minst tamrein. Jeg legger imidlertid vekt på at vi skal jobbe kunnskapsbasert, være forutsigbare og ha et langsiktig perspektiv. Bare på den måten kan vi oppnå bredest mulig aksept for den politikken som føres.

Jeg er glad for at et bredt flertall i komiteen deler regjeringens vurdering av de fleste av forslagene som er fremmet. Jeg merker meg også at et flertall i komiteen med bakgrunn i det oppdaterte bestandstallet mener det ikke er grunnlag for å vurdere et nytt bestandsmål for kongeørn.

Forvaltningen har de siste årene styrket arbeidet med kartlegging og overvåkning av kongeørnbestanden og dens virkning for samisk tamreindrift. Jeg vil på bakgrunn av komitéflertallets innstilling utrede og sende på høring et forslag til en forsøksordning for forvaltning av kongeørn og tiltak for å redusere tap til rovvilt innenfor rammene av rovviltforliket.

Et slikt prosjekt må utformes på en slik måte at både forskere, beitebrukere, jegere og forvaltere kan arbeide sammen for å se på ulike årsaker til tap av tamrein og se på virkemidler knyttet til både kongeørn og beitedyr som kan redusere antall skader. Vi har allerede en del kunnskap om dette som vil gi et verdifullt grunnlag for det videre arbeidet.

Det er ikke adgang til kvote- eller lisensfelling av kongeørn etter dagens regelverk, men det er mulig å søke om skadefellingstillatelse for å stoppe en pågående skadesituasjon.

Jeg vil nå utrede nærmere en endring i dagens skadefellingsbestemmelse for kongeørn som målrettet kan bidra til færre tap av beitedyr til kongeørn i områder med særskilt skadeomfang, og sende et slikt forslag til forskriftsendring på høring.

Det er også gledelig at komiteens flertall mener det kan være rom for en enda tydeligere soneforvaltning enn i dag, men at dette ansvaret ligger hos de regionale rovviltnemndene. Dette er fullt ut i samsvar med regjeringens politikk, og det er viktig at rovviltnemndene følger dette opp på en god måte.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Audun Otterstad (A) [13:24:32]: Statsråden er i sitt innlegg inne på denne omtalte forsøksordningen, og da blir mitt spørsmål til statsråden: Hvilke virkemidler ser han for seg som mest aktuelle i en slik forsøksordning?

Statsråd Vidar Helgesen [13:24:53]: La meg først si at kongeørn er en fredet art, og det er – som komiteen påpeker – viktig at et prosjekt som dette holdes innenfor rammen av rovviltforliket og er i samsvar med Bern-konvensjonen og naturmangfoldloven. Et prosjekt som gjelder en fredet art, må utformes på en slik måte at de ulike aktørene kan arbeide sammen for å se på ulike årsaker og på bruk av virkemidler.

Hvilke virkemidler dette kan dreie seg om, må vi se nærmere på. Selv om det allerede er klart at det er et stortingsflertall her og dette er et forsøk av generell karakter, så må det på høring. Det er viktig å høre de ulike aktørene, slik at vi får et best mulig grunnlag nettopp for å utforme en forsøksordning.

Audun Otterstad (A) [13:25:58]: Denne saken spesielt knyttet til kongeørn har kommet opp på grunn av avslaget senest fra Fylkesmannen og den tidligere godkjen-

nelsen som direktoratet opphevet. Nå sier statsråden i sitt innlegg at han vil sende et forslag til endring i praksisen knyttet til skadefelling på høring. Vil statsråden vente med en slik forsøksordning til etter at vi har sett effekten av den nye skadefellingsordningen, eller vil han ha dette samtidig?

Statsråd Vidar Helgesen [13:26:36]: Det er naturlig når Stortinget ber oss om å iverksette en forsøksordning, at vi opptar arbeidet med det så snart som mulig. Samtidig er det viktig at vi får spørsmålet hørt, og at vi får avveid de ulike interessene her. Det er altså slik, som jeg har merket meg fra komiteen, at et flertall mener at vi skal beholde dagens bestandsmål for kongeørn. De forsøkene som må iverksettes, må da ha en overføringsverdi, slik at forsøkene kan bidra med kunnskap som sikrer at vi på landsbasis kan holde oss innenfor intervallmålet. Selvsagt vil også hva som kommer i høringsrunden, være avgjørende for hvor mye arbeid som vil kreves i å utforme forsøksordningen, og når den kan tre i kraft.

Audun Otterstad (A): [13:27:32]: Ser ikke statsråden overhodet skadefelling og en slik ny forvaltningsordning for disse områdene i sammenheng?

Statsråd Vidar Helgesen [13:27:45]: Jeg ser definitivt dette i sammenheng. Det jeg sier, er at vi vil oppta arbeidet så raskt det lar seg gjøre, og gå til en høring. Så vil vi med utgangspunkt i hva vi får inn av høringsuttalelser, gjøre det arbeidet som må gjøres for å sikre at vi får en ordning som følger opp Stortingets intensjoner og Stortingets vedtak, samtidig som vi er sikre på at vi ikke går under dagens bestandsmål for kongeørn, ettersom Stortinget ønsker å bevare dagens bestandsmål.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [13:28:29]: Jeg vil bare stille et innledende spørsmål: Er det overhodet aktuelt å vurdere å åpne for lisensjakt på kongeørn som del av et forsøksprosjekt?

Statsråd Vidar Helgesen [13:28:46]: Det vi nå må gjøre, er å gå inn i arbeidet med å følge opp Stortingets vedtak. Det betyr at vi må se på de ulike opsjonene og så få dette ut på høring. Jeg vil ikke i dag si at det ene eller det andre er uaktuelt.

Marit Arnstad (Sp) [13:29:33]: Det er positivt at det skal bli en forsøksordning. Jeg tror at undersøkelsene til NINA som de gjennomførte omkring de store tapene, har vært viktige. Det er ikke bare naturfotografer i Flatanger som kan lide økonomisk tap. Det kan faktisk også sauebønder gjøre, og det kan reindriftsnæringen gjøre. Sjøl om en kanskje ikke har regnet på om det er mer eller mindre enn de 700 000 kronene som naturfotografen i Flatanger snakket om, kan nok det også være betydelig.

Mitt spørsmål går egentlig på hvorfor en har valgt ut akkurat Troms og Fosen. I Namdalen har en et område som er sterkt preget, og det er et sentralt område for den sørsamiske reindriftsnæringen. Der lever den sørsamiske reindrifts-

næringen med både bjørn og jerv og nå også med kongeørn. Hvorfor kan ikke de også inkluderes i en sånn forsøksordning? Det er det store spørsmålet, for de er kanskje mer berørt enn mange i de to andre områdene som er nevnt.

Statsråd Vidar Helgesen [13:30:40]: Fra regjeringens side vil vi forholde oss til det vi er bedt om fra Stortingets side. Det er altså forsøk i Fosen og i Troms. Slik jeg ser det, skal det igangsettes ett forsøk med kongeørn og beitedyr i Fosen og ett i Troms. Vi har et prosjekt i Midt-Norge som har studert kongeørn som tapsårsak for sau og lam. Det ble avsluttet i 2015. Så vidt jeg kjenner til, har det ikke tidligere vært gjort noen tilsvarende studier i Troms. Det vil dermed bli et helt nytt studieområde.

Det er det vi forholder oss til. Så får spørsmålet om hvorfor Namdalen ikke ble inkludert, rettes til dem som har vært med i komiteens drøftelser.

Presidenten: Da får representanten Heikki Eidsvoll Holmås en replikk til. Etter partienes størrelse skulle Sentertpartiet ha mulighet for to.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [13:31:44]: Det er veldig bra, for det gir meg en mulighet til oppfølging.

I regjeringsplattformen står det at man skal legge rovdyrforliket til grunn. Man kan si at rovdyrforliket ikke spilte så stor rolle for partiene i forrige runde da vi diskuterte ulv, men vi står nå fortsatt på rovdyrforliket, knyttet opp mot forvaltningen av øvrige bestander av rovdyr. I denne saken åpner man opp for en forsøksordning, og det presses igjennom av et flertall, men ikke av alle partiene som sto bak rovdyrforliket.

Da er spørsmålet mitt: Vil statsråden bestrebe seg på at den forsøksordningen som man kommer fram til, er en forsøksordning som man vil søke å diskutere med alle partene som utgjorde rovdyrforlikene i 2004 og 2011?

Statsråd Vidar Helgesen [13:32:40]: Det er slik som komiteen påpeker, at det prosjektet det her vil bli tale om, skal holdes innenfor rammen av rovdyrforliket og være i samsvar med Bern-konvensjonen og naturmangfoldloven. Det vil også være et helt naturlig utgangspunkt for regjeringen. Det er viktig når dette er et prosjekt som gjelder en fredet art, at vi utformer det på en måte som inkluderer flest mulig av de sentrale aktørene. Fordi dette er et forsøk av en generell karakter – selv om det gjelder et begrenset område – må det ut på høring. Det betyr at vi vil få innspill fra de mest berørte sentrale instansene. Men i og med at vi holder oss til rammene for rovdyrforliket, anser vi det slik at det er ivarettatt. Det betyr bl.a. at vi ikke bør iverksette forsøk som bidrar til at vi forvalter oss over eller under bestandsmålet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Torhild Aarbergstøtten (H) [13:33:58]: Rovdyrproblematikken for reindriften er et tema som fortjener vår

oppmerksomhet, da den er viktig for rammebetingelsene for en bærekraftig utvikling av næringen framover.

Det er ikke bare de direkte tapene av dyr, og da særlig speddyr, som er utfordringen, men også de indirekte tapene gjennom at store andeler av hunndyrene, som en trenger til nye påsett, blir borte. På den måten kan ikke den enkelte reindriftseier, eller saueeier for den del, drive det avlsarbeidet som er både ønskelig og nødvendig. Av den grunn får en ikke forbedret dyrematerialet, som er nødvendig for å produsere bedre og mer effektivt – en får ikke muligheten til å velge de dyrene som vokser best, er minst syke, er de beste foreldrene, og som kommer hjem fra beite etter endt beitesesong. Når rovdirene tar ut viktig avlsmateriale, er det ikke bonden eller reindriftseieren som bestemmer husdyrholdet, men rovdirene.

Jeg føler meg trygg på at en slik situasjon ikke ville blitt akseptert i andre næringer. Derfor er jeg glad for at en i denne saken vier kongeørnen, som en stadig viktigere kilde til rovdyr, oppmerksomhet. I rovdyrforliket heter det:

«Kongeørn må inngå i overvåkingsprogrammet på lik linje med de øvrige rovviltartene, og kartlegging (...) må ferdigstilles så raskt som mulig.»

Rovviltforliket peker også på at det er behov for ny kunnskap om kongeørn som skadevolder på beitedyr. Det har vi fått gjennom Midt-Norge-prosjektet på Fosen, der lam har blitt radiomerket, slik at en har mulighet til å finne kadaver og forsøksvis finne årsak til dødsfallet. Dette prosjektet er det viktig å få videreført, slik at vi får enda mer kunnskap om ørn som skadevolder.

Prosjektet viser at det er et stort antall tap som en med stor sannsynlighet kan anta skyldes ørn indirekte. Ørn kan skremme lam og kalver bort fra sine mødre. De små og svake dyrene får ikke livsviktig morsmelk, blir syke og dør. I tillegg ser vi at det er unormalt mange lam som blir utsatt for ulykker – som om de har blitt skremt. Rapporter fra bønder forteller, og sist i dag i NRK Trøndelag, at ørn tar lam på innmarksbeite. Det er derfor viktig at vi holder et våkent øye med utviklingen av bestanden, og at en får mulighet til uttak av skadevoldere. Derfor er jeg glad for at en nå vil se på endret forvaltning av kongeørn.

Vi har som oppgave å legge til rette for at reindriftsnæringen og beitenæringen for øvrig får rammevilkår å utvikle seg innenfor. Det gjør vi best med god kunnskap og effektiv forvaltning, noe vi legger til rette for med saken her i dag.

Heidi Greni (Sp) [13:36:52]: Vi har gjennom debattene i foregående saker hørt mye om hvor tilfreds stortingsflertallet er med sin rovdyrpolitikk. Det er en tilfredshet som ikke når langt utenfor disse fire veggene – i alle fall ikke mitt hjemmeområde. Det tror jeg de fleste her er klar over, men det er dessverre slik at altfor mange stortingsrepresentanter ikke ønsker å lytte til de erfaringene de har, de som faktisk lever i disse rovdyrutsatte områdene.

Heller ikke i denne saken, der vi som forslagsstillere ber Stortinget om å sørge for at regjeringen iverksetter en rekke tiltak for å sikre vilkårene for videreføring av sørsamisk tamreindrift, er det særlig gehør å få. Det synes jeg er trist. Det er rørende enighet om at vi skal legge til rette for samisk tamreindrift, men det er null tiltak.

Komiteen viser i innstillingen til at rovdyrpolitikken som føres i Norge, skal være i samsvar med rovviltforliket Stortinget har inngått, og at den skal være innenfor rammen av Bern-konvensjonen, naturmangfoldloven og den todelte målsettingen om at vi skal ha rovdyr og beitedyr i Norge. Dilemmaet er at målsettingen om at vi skal ha plass til både rovdyr og beitedyr, ikke er særlig oppnåelig så lenge dyrene deler de samme områdene.

Dette opplever reindriftsnæringen, og dette opplever de som driver med aktiv utmarksbeiting, som den sørsamiske næringen. Vi viser til internasjonale konvensjoner når det gjelder krav til å opprettholde en rovdyrstamme, men vi er også underlagt internasjonale konvensjoner når det gjelder å ivareta urbefolkningsrettigheter, herunder muligheten til å videreføre samisk reindrift.

Jeg er skuffet over at stortingsflertallet uttrykker seg i så vage vendinger når de omtaler vårt ansvar for reindriftsnæringen, og i omtalen av de tiltakene som kunne ha bidratt til dette. Jeg merker meg også at det nærmest har blitt en vane å nøye seg med å vise til at vi bruker betydelige ressurser over statsbudsjettet til å forebygge skader på husdyr og tamrein og for å dempe konflikter. Slik er det også i framstillingen her. Det hadde vært mye mer troverdig om flertallet hadde problematisert det manglende samsvaret mellom bevilgninger og redusert rovdyrproblem.

Som forslagsstillere har vi fremmet mange forslag som ville ha systematisert erfaringene av rovdyrpolitikken. Vi har også foreslått konkrete tiltak som er sterkt etterspurt i reindriftsnæringen. Det er bra at det fremmes tiltak når det gjelder kongeørn i Fosen og Troms, men dette er et problem helt ned til Femunden.

Til slutt må jeg si at jeg er enig med representanten Eidsvoll Holmås i én ting – jakt på sangfugler er lite aktuelt. De utgjør, meg bekjent, ingen trussel verken for tamrein eller for andre beitedyr.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [13:40:02]: Jeg følte bare behov for å rydde litt etter debatten om akkurat de spørsmålene som gikk på forsøksordningen. På mitt første spørsmål ville ikke statsråden utelukke at det kunne bli aktuelt med lisensjakt på kongeørn, og i svaret på mitt andre spørsmål sa han at det var klokkeklart – dvs. han brukte riktignok ikke begrepet «klokkeklart» – at han skulle holde seg innenfor rovdyrforliket, og at det lå som et premiss. Siden det ligger som et premiss fra statsråden, og siden det er slik at det ikke er åpning for verken ekstraordinære uttak eller lisensjakt på kongeørn i rovdyrforliket, forutsetter jeg at statsråden – siden han skal holde seg til rovdyrforliket – ikke kommer til å sende på høring et forslag som innebærer noen av de to forslagene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:41:03]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i markaloven (rett til erstatning) (Innst. 333 L (2015–2016), jf. Prop. 92 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ola Elvestuen (V) [13:41:55] (komiteens leder og ordfører for saken): Da går vi over til en sak som det i hvert fall er noe mer enighet om. Det gjelder endringer i markaloven og erstatningsregler i henhold til den.

Markaloven trådte i kraft i 2009, og i § 11 er det vernebestemmelser for vern av naturområder etter friluftsførmål, som jo er noe nytt, og som det sånn sett også har vært en del diskusjon om. Det denne saken imidlertid handler om, er at vernebestemmelsene i markaloven § 11 er veldig lik vernebestemmelsene for naturreservat i naturmangfoldloven når det gjelder restriksjonsnivå og konsekvenser for grunneier. Forslaget er at man også etter markaloven skal ha rett til erstatning, slik man får når det vernes etter naturmangfoldloven.

Det er en realitet at siden markaloven trådte i kraft – selv om Fylkesmannen i Oslo og Akershus har satt i gang verneprosesser for 28 områder – er det fortsatt bare fire områder som er vernet etter loven, og der formålet er friluftsliv. For disse fire områdene ble dette gjort høsten 2013, av daværende byråd for miljø og samferdsel, nemlig meg selv. De fire områdene er Skjenningsåsen, Godbekken, Hauktjern og Spinneren. Etter det er riktignok 8 av de 28 områdene blitt vernet allikevel, men da er de vernet etter naturmangfoldloven, som naturreservat. Men det skaper en del problemer, for det er klart at med naturreservat er formålet et mye strengere vern enn med formålet for friluftsliv, som jo var hensikten bak markalovens bestemmelser. Det dette har gjort, er at der det er vernet etter naturmangfoldloven, har det krevd mange tilpassninger av vernebestemmelser for å hensynta friluftsliv og idrett.

Det er en samlet komité som går inn for at man skal gjøre denne endringen – at man skal kunne få erstatning også når det vernes etter markaloven, der formålet er friluftsliv. Dette har stor betydning for grunneier. Hvis vi ser på Oslo kommunes eiendom som er vernet, har vel den en verdi på omtrent 35 mill. kr, og i saken ønsker naturlig nok Oslo kommune at endringen skal gis tilbakevirkende kraft. Det støtter verken Venstre eller noen andre i komiteen. Men jeg må jo si at det er en tankevekker, som man kanskje skal ta opp senere, at den eneste aktøren som har vært villig til å følge opp vernet etter formålet med loven, er den aktøren og den eieren som ender opp med ikke å få noe erstatning. I hvert fall fra Venstres side vil vi vurdere om Oslo kanskje allikevel burde få en skjønsmessig erstatning, som ikke har sin grunn i loven, men ut fra en rimelighetsbetraktning. Det er noe vi burde se på i framtiden.

Saken som sådan anses som ganske ukontroversiell. Den vil gjøre at man får flere områder som erstattes etter friluftsførmål. Det vil kunne gis erstatning. Flere grunneiere vil være interessert i at det vil være et vern. Jeg vil tro at uenigheten nok heller dreier seg om hvorvidt det i seg selv er riktig å verne for friluftsførmål, eller om det bare skal være naturkvaliteter som skal være grunnlag for et nasjonalt vern. Den diskusjonen skal ikke jeg gå inn i nå. Jeg forholder meg til at markaloven er der. Den har et verneformål for friluftsførmål. Når den har det, støtter vi opp under det som er forslaget fra regjeringen, at da bør også grunneiere få samme erstatning etter markaloven som etter naturmangfoldloven, siden de begrensningene som vernet gir, er veldig lik dem som gjelder i naturmangfoldloven.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:47:04]: Dette er en prinsipielt viktig sak, mye viktigere enn det som innstillinga gir grunnlag for. Det er et spørsmål om grunnlaget for vern av skog og om hvilke grunnlag som skal gi erstatning. Det er ingen samlet komité bak innstillinga. Senterpartiet kommer til å stemme mot forslaget.

Det som blir helt underslått i innstillinga, er at her går en vekk fra det som det er enighet om ellers, at det å ta skog ut av bruk, altså skogvern, skal skje på en vitenskapelig og etterprøvbart måte. Det er det som er kjernen i det hele. Det å bruke naturmangfoldloven innebærer at en må kunne dokumentere på en etterprøvbart måte at det er sjeldne planter, dyr eller naturtyper som skal vernes, og de plantene, dyrene eller naturtypene skal da vernes i den forstand at de skal tas vare på, ikke bare i dag, men for all framtid.

Det vi her snakker om, er vern etter markaloven, hvor det ikke er krav til faglige kriterier og vitenskapelig dokumentasjon. Det er et rent skjønn, og det er det naturvernbevegelsen har karakterisert slik: Vi må få denne typen vern, for da kommer vi vekk fra latinertvungen. Med latinertvungen menes at en slipper å måtte dokumentere, gjennom latinske navn på de forskjellige plantene, at det er de plantene eller dyra som skal vernes. Derfor er dette en prinsipielt svært vesentlig sak.

Det som utgjør grunnlaget for at den typen vern kommer opp, er måten en driver skogsdrift på i de bynære områdene. Slik økonomien i skogsdriften utvikler seg i dag, er den så økonomisk presset at det presser seg fram driftsmåter som i stadig større grad er i motsetning til flerbruk av skog. Det er flerbrukshensyn som er den sunne forvalterstrategien for bruk av skog, hvor en tar vare på både dyre- og planteliv og på friluftsliv, men det må innebære at det er en økonomi og en skjøtsel som gir mulighet til å gjennomføre det. Det er den store saken som burde vært oppe og framme, og hvor det burde være en klar og sterk allianse mellom friluftslivets interesser, som vil se at skogen skjøttes på en måte som ivaretar flerbrukshensynet, samtidig som det gir et økonomisk grunnlag for de skogeierne som gjør det. Den debatten er helt fraværende.

Vi vet at det er mange interesser, ikke minst innenfor Naturvernforbundets rekke, som ønsker å få markalover ikke bare i Oslo-marka, som omfatter fylkene Oslo,

Akershus, Oppland og Buskerud, men tilhørende markalover også rundt andre byer og tettsteder i Norge. Det er etter Senterpartiets vurdering en helt feilslått strategi. Vi må sikre friluftslivets interesser gjennom flerbrukshensyn, og så må vi sikre vernet av de sjeldne forekomstene gjennom naturmangfoldloven. Det er her kjernen ligger. Naturmangfoldloven gir grunnlag for det. Da er det ganske sterkt å erfare at mange snakker om et vitenskapelig grunnlag for vernet, og så kommer en til dette området, hvor det ikke er snakk om det i det hele tatt. Det kan etter min vurdering ikke fortsette, for det er klart at når man i praksis kan få samme erstatning ved vern etter markaloven som etter naturmangfoldloven, vil det jo være mye lettere å gå på et markalovvern, for der er det ikke krav til dokumentasjon. Det vil uthule hele grunnlaget for og oppslutningen om vernet i Norge om en går inn på det poenget.

Vi skal være klar over at det forslaget som for kort tid siden fikk flertall her i salen, om 10 pst. vern av barskog, gjaldt naturmangfoldloven, mens det vi snakker om nå, er et tillegg som går på markaloven. Det er mange som ønsker at man innenfor marka skal verne 1 pst. av arealet. Det er ingen begrensninger i det som nå vedtas, og jeg regner med at man vil få et vernekrav rundt alle større byer rundt i Norge.

Vi er på helt feil kurs. Vi må legge vitenskap til grunn for vernet. Det er Senterpartiets standpunkt, og her ønsker vi å være i allianse med de verdikonservative innenfor skogskjøtselen, sammen med de dyktigste vitenskapelige miljøene. Det gir grunnlag for vern.

Statsråd Vidar Helgesen [13:52:30]: Jeg har lagt frem et lovforslag som innebærer at skogeiere som får skogen sin vernet som friluftslivsområde etter markaloven, får erstatning på lik linje med skogeiere som får skogen sin vernet som naturreservat etter naturmangfoldloven.

Markaloven § 11 gir mulighet for en spesiell type vern, nemlig vern som friluftslivsområde. Vilkåret for vern av slike områder er at de på grunn av naturopplevelsesverdi har særskilte kvaliteter for friluftslivet. Verneformålet er friluftsliv og naturopplevelse og er dermed forskjellig fra vernebestemmelsene for områdevern etter naturmangfoldloven. Den viktigste konsekvensen av slikt vern er at det beskytter områdene mot hogst.

Hittil er fire slike områder vernet. Det skjedde i 2013: Godbekken, ovenfor Sognsvann, Skjennungsåsen, Hauktjern i Østmarka og Spinneren, sør i Østmarka. Alle områdene eies av Oslo kommune. At det ikke er flere, skyldes særlig markalovens erstatningsbestemmelse. Frem til nå har markaloven vært utformet slik at økonomisk tap som følge av vern som friluftslivsområde bare kan kreves erstattet «i samsvar med alminnelige rettsgrunnsetninger», som det heter i loven. Dette er en henvisning til erstatningsregelen for rådgighetsreguleringer som er utviklet gjennom rettspraksis, og som er hovedregelen om erstatning ved rådgighetsreguleringer i norsk rett. Terskelen for erstatning etter denne bestemmelsen ligger høyt og innebærer i praksis at skogeiere ikke vil få erstatning for områder som vernes som friluftslivsområder. Dette har gjort det vanskelig

å anvende hjemmelen i markaloven for å verne områder i marka som friluftslivsområder. Vi har som kjent en praksis for og et ønske om at vern av skog skal skje frivillig.

Ved vern etter naturmangfoldloven har grunneier etter § 50 et sterkere krav på erstatning fra staten enn det som gjelder etter den forannevnte hovedregelen. Hvis vernet medfører en vanskeliggjøring av igangværende bruk, gis det full erstatning fra staten. Denne erstatningsbestemmelsen utgjør et unikt unntak fra hovedregelen i norsk rett om erstatning ved rådgighetsreguleringer.

I praksis vil restriksjonsnivået for en grunneier for et område som vernes som friluftslivsområde, oftest bli på omtrent samme nivå som for et naturreservat. Det er drivverdig tømmer som normalt er den klart viktigste økonomiske ressursen som båndlegges, både i friluftslivsområder og i naturreservater. Dette taler for at erstatningsreglene bør være like.

Endringen vil gjøre det mulig i praksis å anvende bestemmelsen om vern som friluftslivsområde etter markaloven i områder der denne verneformen passer bedre enn vern som naturreservat. Dette er viktig bl.a. av hensyn til idrett og friluftsliv, fordi formålet med vernet er et annet. Særlig idrettsorganisasjonene og delvis friluftslivsorganisasjonene har etterlyst en endring av erstatningsbestemmelsen i markaloven. Jeg er sikker på at dette er en lovendring som vil bli godt mottatt av de aller fleste, herunder grunneierne, om enn ikke av Senterpartiet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:55:41]: Formålet med lovendringa er at en skal kunne bruke markaloven til mer eventyrskogvern, altså vern av skog, ta skog ut av produksjon, uten noe faglig grunnlag.

Jeg har lyst å stille et enkelt spørsmål til statsråden: Hva er, etter statsrådets vurdering, en eventyrskog?

Statsråd Vidar Helgesen [13:56:21]: Jeg må innrømme at jeg er litt i tvil om hva en «eventyrskog» er. Det figurerer mye skog i folkeeventyr og andre eventyr, og det er helt klart at man kan få en eventyrlig opplevelse i skogen, men det som er saken her, er at dette er en mulighet til å verne områder med et friluftslivsformål. Det er helt riktig at man da ikke har de samme kriteriene som etter naturmangfoldloven, hvor det er vern for andre formål. Begge deler er skogvern, men skogen er en ressurs for både naturmangfoldet og folks rekreasjon og friluftsliv, og derfor er det et godt forslag at man muliggjør et vern for idrett og friluftsliv.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:57:14]: Vi er nå ved kjernen, at statsråden er i tvil om hva en eventyrskog er. Det er et klokt svar. Noen ser eventyr mot nord, andre ser dem mot sør. Samtidig er vi enige om at en kan ha eventyrlige opplevelser i skogen, uten at verken arealet eller opplevelsene er en del av en lov.

Kjernen i statsrådets svar er friluftslivsformål. Det er friluftslivsformål ved skogbruk over hele landet. Det er friluftslivsformål over hele landet når det gjelder ivareta-

gelse av friluftsfolks interesser. Mitt neste spørsmål er da:

Hvor kan en ikke bruke friluftsliv som argument for dette vernet, etter statsrådets prinsipielle syn, når en snakker om friluftsførmål?

Statsråd Vidar Helgesen [13:58:21]: Friluftslivsformål kan ikke være et selvstendig grunnlag for vern etter naturmangfoldloven f.eks. Jeg oppfatter representanten Lundteigens spørsmål dit hen at han er engstelig for en politisk eller rettslig smitteeffekt ved denne utvidelsen av adgang til erstatning. Den risikoen finnes jo, men er ganske begrenset. Vernebestemmelsen i markaloven § 11 er lik vernebestemmelsen i naturmangfoldloven når det gjelder restriksjonsnivå og konsekvens, fordi det er drivverdig tømmer det i stor grad dreier seg om. Men vilkårene er ulike, og derfor mener jeg det er vanskelig å forklare forskjellen i erstatningsnivå mellom disse forskjellige vernebestemmelsene.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:59:14]: Jeg er enig i at restriksjonsnivået i mange henseender er det samme, enten det er etter naturmangfoldloven eller markaloven. Men den grunnleggende forskjellen er at et vern etter naturmangfoldloven er vitenskapelig dokumentert, det er etterprøvbart, det er et sett med virkemidler som er satt inn for å realisere at formålet blir ivaretatt for all framtid. Mens det vi her snakker om, er noe helt annet, for det er vern etter noe udefinert, og det udefinerte er å ivareta friluftssinteressene, men det er jo et formål som en har rundt alle byer. Og mitt neste spørsmål er da: Hva er grunnen til ikke å innføre en tilsvarende markalov rundt f.eks. Drammen eller Bergen?

Statsråd Vidar Helgesen [14:00:10]: Det at vi har en markalov har en helt særegen forhistorie. Nå har vi en markalov, og den setter vilkår for vern av områder som har naturopplevelsesverdi, og på grunn av det har særlige kvaliteter for friluftslivet. Det er ikke så udefinert. Det er riktig at det gjelder marka, men det er ikke mer udefinert enn at mange hundre tusen nordmenn nyter av denne høyst definerbare opplevelsen hver uke. Friluftsliv og naturopplevelser er en viktig ressurs og en viktig verdi, og så får vi leve med at det er helt andre vernebestemmelser enn for områdevern etter naturmangfoldloven, men når konsekvensene av vernet er mer eller mindre de samme, er det all grunn til at også erstatningsreglene er likeartede.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:01:07]: Jeg lytter veldig nøye til det som statsråden her sier, men det kommer jo ikke fram noe særskilt behov for eventyrskogvern i Oslo-marka annet enn at det er flere mennesker som bor i omlandet, enn det er andre steder. Men hvert enkelt menneskes behov for å oppleve eventyr, eller for å oppleve skogbruk som sikrer friluftslivets interesser, er jo ikke forskjellig. Så det store paradokset er hvorfor Høyre her legger opp til en politikk som hører under de mest ekstreme kreftene innenfor naturvernet, som går vekk fra det vitenskapelig dokumenterbare naturvernet, hvordan Høyre kan slutte seg til det grunnsynet i forvaltningen framover.

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Vidar Helgesen [14:02:07]: Jeg må få gjenta at vern etter markaloven altså er en spesiell type vern. Det er ikke naturvern som naturreservat; det er vern som friluftslivsområde. Da er det andre kriterier som gjelder. Det er ikke mer ekstremt enn at markaloven er et felles gods mellom flere partier og ikke noe som tilhører partiet Høyre. Men det vi mener, er at når konsekvensene av vernet er de samme, er det naturlig at erstatningsbestemmelsene for dem som går med på vern, også er likeartede.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [14:02:54]: Representanten Lundteigen har et poeng, som jeg oppfatter at også statsråd Helgesen er enig i, nemlig at det spesielle med marka og vernet av friluftsliv i marka er at vi har markaloven, og det er det som ligger der.

Lundteigen mener det er for lite vitenskapelighet rundt vernet, så jeg spør statsråden: Hvilke type retningslinjer mener han bør finnes knyttet til vern etter markaloven? Er det universelle retningslinjer, som han mener har en universell og etterprøvbart utforming?

Statsråd Vidar Helgesen [14:03:53]: Som tidligere nevnt er altså vilkåret for vern at det er områder med naturopplevelsesverdi som gir særskilte kvaliteter for friluftslivet. Da regjeringen vernet områder som naturreservater i marka våren 2015, hadde vi en grundig dialog med idretts- og friluftsforskningsorganisasjonene om hvilke regler som skulle gjelde for bruk av disse områdene til idrett og friluftsliv. De endelige verneforskriftene for disse reservatene viser at naturmangfoldloven gir et godt handlingsrom for å ivareta hensyn til idretts- og friluftsliv, som i all hovedsak kan videreføres i de vernede naturreservatene som før uten søknad. Det gjelder da vern etter naturmangfoldloven og gir et godt argument for at man kan verne etter naturmangfoldloven og gi gode friluftslivsresultater også andre steder. Når det gjelder vilkår for verneformålene friluftsliv og naturopplevelse, er det igjen forskjellig på kriteriesiden, men resultatene blir stort sett de samme.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [14:04:58]: Jeg takker for svaret. Det som vel er oppfølgingsspørsmålet, som også representanten Lundteigen var inne på, er når vi verner for å ivareta naturopplevelsesverdi. Jeg er helt enig med statsråden i at når man verner etter naturmangfoldloven, får man en haug med positive ting på kjøpet, så å si, bl.a. naturopplevelser. Det er en del av grunnen til at jeg var tilhenger av at vi skulle ha et 10 pst.-mål. Men når vi verner etter markaloven, er det sånn at statsråden oppfatter at vi har krystallklare, etterprøvbare retningslinjer for det som handler om naturopplevelser, eller tenker statsråden at det er et område det vil være klokt eller fornuftig å se nærmere på om det er behov for det?

Statsråd Vidar Helgesen [14:06:03]: Det er vel naturlig at når man verner etter naturopplevelsesverdier og kvaliteter for friluftslivet, så vil opplevelsen hos aktørene

i friluftslivet, ikke minst friluftslivorganisasjonene, ha stor betydning, og at det vil være noe mindre objektivt, som også representanten Lundteigen var inne på, enn vern etter kriterier som forvaltes av natur- og miljømyndigheter. Men det vil ikke være noe nytt i lovgivningspraksis at man har standarder som kan tolkes og anvendes på ulike måter fra lov til lov. Et veldig viktig hensyn, som også er reflektert i friluftslivsmeldingen som ligger til behandling i Stortinget, er det store behovet for friluftslivsområder nær de store byene. Det er jo i seg selv et utgangspunkt for markaloven. Kriteriene har nok mindre skarpe kanter enn det de har i naturmangfoldloven, men formålet er altså svært viktig.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ola Elvestuen (V) [14:07:20]: Jeg synes jeg må ha en liten kommentar. Jeg synes debatten som Lundteigen tar opp, er interessant, men det er noe med dette voldsomme engasjementet, for når vi ser på markaloven, var dette tross alt et forslag som ble lagt fram av den rød-grønne regjeringen, som Senterpartiet satt i. Det var mange tilbake i 2009 som hadde kritiske bemerkninger til markaloven, både for hvordan den byråkratiserer mange enkle prosesser og tiltak man kan gjøre i marka, og fordi den flytter så mye makt. Det gjelder ikke bare det å kunne si nei til prosjekter, som man også kunne tidligere med de gamle markaforskriftene, men den flytter også makt fra de lokale myndigheter med hensyn til å si ja til prosjekter over i – den gangen – Miljøverndepartementet. Det har resultert i at man nå har utbygginger i marka, bl.a. på Sørbråten, som er større enn hva Oslo kommune noensinne ville ha godtatt, hvor man overprøver med markaloven for å bygge ut mer. Man avklarte heller ikke den gangen forholdet mellom hvilket formål som skal ha forrang hvis man har et vernet område etter naturmangfoldloven, som landskapsvernområder, eller etter markaloven. Man har ting som er uklare i markaloven. Alt dette ble påpekt av Oslo kommune den gangen og var en del av debatten, uten at det førte til noen endringer.

Jeg synes det er en interessant diskusjon om man skal kunne verne for andre formål enn de rene naturverdiene. Jeg er til og med enig i – når det er snakk om det – at man kan sette til side områder for friluftsliv, men det er egentlig ikke vern på samme måte. Er det vern, skal det være naturverdiene som legges til grunn.

Men når det er sagt, er nå denne markaloven vedtatt, og for grunneiere som får sine områder båndlagt – og det er snakk om frivillighet her også, som det er etter naturmangfoldloven – mener jeg det er helt rimelig at siden det gir de samme restriksjonene, bør man få den samme erstatningen som man gjør etter naturmangfoldloven. Er man uenig i det, er det hele loven man må se på om man ønsker å endre, ikke at det er noe feil med at man får erstatning som grunneier.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:10:07]: Jeg vil takke representanten Elvestuen for å gå inn i spørsmålet – som en

av få – for dette spørsmålet er mye viktigere enn som så. Kjernen i det er at ethvert barskogvern innebærer å ta arealet ut av produksjon, ta det ut av bruk. Så er det spørsmål om hva formålet med å ta det ut av produksjon er. Hvis ikke formålet er klart definert, er det umulig å etterprøve om formålet blir fulgt. Og videre: Hvis ikke formålet er klart definert, er det veldig vanskelig å sikre at utviklingen av området er i tråd med det som er formålet, og det er veldig vanskelig å sikre at man får en langsiktighet i forvaltningen av området i henhold til formålet når formålet er utydelig. Vi er altså ved kjernen i det som er en viktig del av naturvernet, nemlig at når en tar et område ut av produksjon, må det være veldig tydelig definert, sånn at en kan sikre at de verdiene blir ivaretatt for all framtid.

Det som vi er borti her, er altså eventyrskog. En kan diskutere hva som ligger i det, men det ligger i hvert fall i det at det er en type skog der det har vært liten aktivitet og lite menneskelig påvirkning. En kan si at for at et område av naturvernside skal defineres som eventyrskog, må den ha lite menneskelig aktivitet i seg. Det var da også årsaken til at da en fikk markaloven med den lovendringen at en kunne verne eventyrskog til friluftsmål, lå det prinsipielt i det at det skulle være lite ferdsel i området. Dermed kom en med en gang i konflikt med bl.a. skigåing om vinteren i det området. Hele kjernen i det var at det som er kvalitetene, er kvaliteter som sikres hvis det ikke er mennesker der. Det blir veldig vanskelig å sikre, for her legger man opp til at det skal være noe særegent som skal trekke til seg mennesker, samtidig som en ikke ønsker mennesker inn i det.

Når statsråden sier at det er noe mindre objektivt, er det et utsagn som ikke har dekning. Her er det ingen objektive kriterier, og det bør statsråden legge til grunn videre framover.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [14:13:12]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av ressursutnyttelse og kvalitet i helsetjenesten etter innføringen av samhandlingsreformen (Innst. 374 S (2015–2016), jf. Dokument 3:5 (2015–2016))

Michael Tetzschner (H) [14:13:52] (ordfører for saken): Det er en gjennomgående enighet i komiteen om hvordan man skal kommentere denne forvaltningsrapporten. La meg innlede med å si at det er meget verdifullt at man en stund etter at en reform er satt ut i livet, ser på om den også svarer til forventningene og de forutsetningene som Stortinget i sin tid har gått med på, og selv lagt til grunn, når de har vedtatt reformen.

Hvis vi går litt tilbake, vil man huske at Stortinget i forbindelse med behandling av Prop. 91 L for 2010–2011 så for seg at man med denne samhandlingsreformen ville oppnå dempet vekst i bruk av sykehustjenester, rett og slett ved at en større del av helsetjenestene skulle ytes av

kommunehelsetjenesten, med like god eller bedre kvalitet, dvs. også en høyere kostnadseffektivitet, gjennom mer helhetlige og koordinerte tjenester til pasienter og brukere. Det var også et par såkalte grep man gjorde i den forbindelse. Det var at man skulle innføre tre nye prinsipper for organisering fra 1. januar 2012: for det første kommunalt betalingsansvar for utskrivningsklare pasienter, for det andre kommunal plikt fra 2016 til å tilby døgnopphold til pasienter med behov for øyeblikkelig hjelp og for det tredje kommunal medfinansiering.

Det er sånn at undersøkelsesgjenstanden endrer seg litt mens den undersøkes, så man vil jo se det ganske kort tid etter at man har sett det tredje elementet realisert i full skala, nemlig kommunal plikt fra 2016 til å tilby døgnopphold til pasienter med behov for øyeblikkelig hjelp. Så har man relativt tidlig også gått bort fra ideen om kommunal medfinansiering. Det betyr egentlig at det er en litt annen organisering og en litt annen reform enn den Stortinget har vedtatt, som nå evalueres, og at det gir visse metodologiske utfordringer.

Komiteen synes allikevel det er mange interessante funn i rapporten, ut fra de forutsetninger som jeg nevnte. Men et flertall i komiteen, alle bortsett fra ett medlem, vil til dette bemerke at når vesentlige premisser for reformen er forandret ganske nylig, vil man ikke ha grunnlag for å vurdere hvorvidt samhandlingsreformen virker etter hensikten, da den nåværende modellen er modifisert – utvikling av kommunal medfinansiering, som særlig skulle stimulere til forebyggende folkehelsearbeid i kommunene og, som jeg nevnte, øyeblikkelig hjelp døgntilbud.

Så har man også sett på de brukeruttalelsene som er innhentet. Man har forespurt kommunene om hvordan man ser på reformen fra deres ståsted, man har spurt fastlegene hvordan man ser på reformen fra deres ståsted. Da kan vi si at vi har merket oss at ca. 60 pst. av kommunene mener at de i noen, i stor eller i svært stor grad har etablert flere korttidsplasser etter innføringen av samhandlingsreformen. Dette støttes også av tall fra KOSTRA, som viser at om lag 60 pst. av kommunene har økt antallet korttidsplasser i sykehjemmene etter innføringen av samhandlingsreformen. Et flertall av kommunene har i liten eller svært liten grad etablert flere forsterkede korttidsplasser, rehabiliteringsplasser eller omsorgsboliger.

Komiteen har også – og det er en enstemmig komité – merket seg at ca. 90 pst. av kommunene opplyser at de i liten eller svært liten grad har opprettet flere langtidsplasser i sykehjem etter innføringen av reformen. Likeledes har komiteen festet seg ved at flere helseforetak gir uttrykk for at mange kommuner har behov for å styrke tilbudet til pasienter som er for syke til å være hjemme, men for friske til å være innlagt på sykehus. Det er akkurat denne overgangsordningen som byr på utfordringer.

Hvis vi holder oss til funnene i forvaltningsrapporten, er det grunn til bekymring når halvparten av helseforetakene opplever at kommunene i liten grad har bygget opp helsetjenester som har bidratt til å avlaste dem i perioden etter innføringen av reformen. Det er viktig å få klarhet i om dette er et bilde på en overgangsprosess der tilbudene gradvis faller på plass, eller om det er snakk om et varig fe-

nomen. Vi regner med at departementet følger utviklingen nøye i så henseende.

Vi har også notert oss, når det gjelder Helsedirektoratets årsrapporter, at Riksrevisjonens gjennomgang for årene 2012, 2013 og 2014 viste at departementet i liten grad har fått nok informasjon om virkningen av sentrale virkemidler gjennom årsrapportene de to første årene. I årsrapporten for 2014 rapporterer direktoratet på styringsparameterne antallet reinnleggelser, antallet innleggelser/liggedøgn øyeblikkelig hjelp-døgntilbud i kommunene, og ifølge direktoratet økte omfanget av reinnleggelser med nesten 2 prosentpoeng fra 2012 til 2014. Hvis man ikke bare ser på prosentpoeng, men frekvensstigningen, går den fra 17,7 pst. til 19,5 pst. Vi har i vår behandling av saken funnet at man vil anse frekvensen av reinnleggelser som et sentralt og nokså objektivt mål for kvalitet, og at en frekvensøkning av den størrelsesorden som jeg her kan registrere, gir grunnlag for bekymring.

Til slutt vil jeg fremheve at forvaltningsrevisjonsrapportens konklusjon om at statlige myndigheter ikke har god nok informasjon om kvaliteten på de kommunale pleie- og omsorgstjenestene, er en mangel som man kunne hatt forventninger om var avhjulpet på et tidligere tidspunkt. Selv om virkemidlene påvirker kommunenes tjenestetilbud, har Helse- og omsorgsdepartementet i liten grad fått informasjon om hvordan kvaliteten i kommunehelsetjenesten har utviklet seg etter innføringen av reformen. Helsedirektoratet fikk i 2013 i oppdrag å utvikle kvalitetsindikatorer for bedre å kunne måle kvaliteten i helsetjenestene, men dette arbeidet ser så langt ikke ut til å ha gitt konkrete resultater, så vi avventer med forventning at disse kommer på plass. Det er klart at det svekker muligheten for at ansvarlige statlige myndigheter kan følge utviklingen i kvaliteten på den kommunale helsetjenesten, hvis disse kriteriene ikke er utarbeidet.

Jeg vil avslutte med å anslå litt av tonen som vi hadde under gjennomgangen i komiteen, at vi er svært fornøyd med at Riksrevisjonen har tatt opp denne reformen til et kritisk gjennomsyn. Det ligger mye læring i dette. Samtidig blir vi stadig minnet om at det er forskjell på de forutsetninger vi har her i salen, hvor man nesten forutsetter et en-til-en-forhold mellom det vi vedtar av planer, og det som blir gjennomført. Virkeligheten er ofte mer gjenstridig enn dette, og da er selvfølgelig den beste måten å forholde seg til det på, å agere på grunnlag av ny kunnskap og så eventuelt justere kursen også. Det er vel også det vi fornemmer har skjedd, ved at man var villig til å modifisere et par av hovedgrepene, eller et av hovedgrepene, da samhandlingsreformen ble vedtatt her i salen.

For øvrig regner jeg med at der det har vært et mindretall i komiteen, vil de kunne redegjøre utmerket for sine særmerknader i saken. Men ellers er det om hovedlinjene ganske stor enighet i denne innstillingen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Martin Kolberg (A) [14:23:40] (komiteens leder): Jeg kan begynne med å vise til saksordførerens redegjørelse. Som han helt riktig sier, har det vært en grundig gjennomgang i kontroll- og konstitusjonskomiteen, og i all hoved-

sak er det skapt bred enighet om en del viktige konklusjoner. Sakens karakter er allikevel slik, fordi det er en veldig viktig sak for befolkningen, at jeg for Arbeiderpartiets vedkommende går igjennom en del resonnementer knyttet til den foreliggende innstillingen.

Den forvaltningsrapporten som vi nå har fått fra Riksrevisjonen, er den første, viktige tilbakemeldingen på om de helsepolitiske målene bak samhandlingsreformen oppnås. Og det er en viktig sak. Det er et vesentlig spørsmål, for målet med reformen var å sikre en bærekraftig utvikling av helse- og omsorgssektoren og bidra til en mer effektiv ressursutnyttelse. Det var et samstemt storting som sluttet opp om denne overordnede målsettingen.

Som saksordføreren sa: Da reformen ble vedtatt i 2010, var bakgrunnen en antakelse om at mange pasienter ble behandlet på sykehus når tilbudet i stedet kunne vært gitt på en bedre og mer kostnadseffektiv måte i kommunene.

Reformen bekreftet igjen den overordnede målsettingen om å redusere sosiale helseforskjeller i befolkningen samt at alle skal ha et likeverdig tilbud om og lik tilgang til helsetjenester.

Reformen ble den gangen omtalt som en retningsreform der man løpende måtte evaluere virkemidlene opp mot målsettingene. Det er viktig med en reell politisk vilje til å vurdere, og om nødvendig, endre virkemidlene og tiltakene etter behovene etter hvert som vi får kunnskap om reformens utvikling og virkning i tjenestene.

Reformen la til grunn at den forventede veksten i behov i en samlet helsetjeneste i størst mulig grad må finne sin løsning i kommunene, og at en større del av ressursveksten i helsesektoren må komme der i årene som kommer.

Det ble spesifikt lagt til grunn at veksten i legeressursene i hovedsak skulle komme i kommunene for å imøtekomme økt behov og bidra til å sikre bedre tid til pasienten og styrke allmenntedisinske offentlige oppgaver.

Samhandlingsreformens intensjoner og hovedutfordringer er og var både riktige og nødvendige. En økt satsing på kommunehelsetjenesten, på bedre forebygging og bedre samhandling er fortsatt en hovedutfordring i helsetjenesten. For å sikre bærekraften i framtidens helse- og omsorgstilbud og redusere sykdom og helseforskjeller i befolkningen er det nødvendig at implementeringen av samhandlingsreformen faktisk lykkes.

Samhandlingsreformens grunntanke er at alle skal få den behandling, omsorg og oppfølging man trenger, på rett sted og til rett tid.

Den viktigste ideen for Stoltenberg II-regjeringen ved innføringen av reformen var at vi trengte å bygge ut helse-tilbudet i kommunene. Riksrevisjonens rapport er derfor på dette punktet ikke hyggelig lesning. Og det bør være et kraftig varsko til helseministeren og hans departement, som har ansvaret for oppfølgingen av reformen.

Arbeiderpartiet er en del av flertallet i innstillingen som mener at Riksrevisjonens funn er alvorlige, og at Riksrevisjonens anbefalinger må følges opp på en aktiv måte fra regjeringens side.

Videre er Arbeiderpartiet og Senterpartiet av den oppfatning at regjeringens avvikling av den kommunale medfinansieringen, som saksordføreren helt riktig pekte på,

var et skritt i feil retning. Han sa ikke det, men jeg sier det. Ved å overføre 5,7 mrd. kr fra kommunerammen til sykehusrammen i 2015 fjernet regjeringen kommunenes insentiv til å tenke forebygging og til å bygge opp tilbudet nærmere der folk bor. Vi har undret oss over at en så omfattende endring ble foretatt, all den tid man ikke hadde rukket, som saksordføreren sa, å høste tilstrekkelig med erfaring fra en slik bevilgning. Medfinansieringen var først og fremst innrettet for å styrke kommunenes forebyggende og helsefremmende arbeid, slik at man i neste instans kunne se eventuelle effekter på spesielt livsstilssykdommer, som kols, diabetes, hjerte-, kar- og lungesykdommer. Nå får man ikke fullført evalueringen av virkemidlene i samhandlingsreformen, og det blir vanskeligere å måle effekten av reformen bredt. Det er også verdt å merke seg at regjeringens grep på dette punktet har gjort at flere kommuner, som hadde gjort en svært god innsats, ble fratatt sin belønning. Dette oppfatter Arbeiderpartiet som uheldig.

Flertallet i komiteen har også merket seg, slik saksordfører sa, når det gjelder det gjenværende hovedgrepet i reformen, nemlig opprettelse av et kommunalt døgntilbud for øyeblikkelig hjelp, at et flertall av helseforetakene rapporterer at ØHD-tilbudet så langt ikke har bidratt til å redusere antallet akuttinnleggelser på sykehusene. Ingen av helseforetakene har redusert kapasiteten i sine akuttmottak nevneverdig etter dette.

Flertallet har videre merket seg den vurdering at fastlegene og legevaktslegene er viktige forutsetninger for at ØHD skal fungere. Rapporten viser at vel 40 pst. av fastlegene mener at manglende kjennskap til hvilke behandlinger som blir utført, er årsaken til at de ikke henviser til tilbudet. Omtrent like mange mener tilbudet ikke er tilpasset innbyggernes behov. Dette gir selvsagt grunn til bekymring. Arbeiderpartiet mener dette er et tydelig signal til ansvarlig minister og oppfordrer statsråden til å ta dette med seg når Akuttutvalgets utredning skal følges videre opp.

Det framgår av innstillingen at Arbeiderpartiet, sammen med Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener det er alvorlig når Riksrevisjonen så tydelig påpeker at kapasiteten i kommunehelsetjenesten i liten grad er blitt styrket. Dette er grunnleggende i strid med uttalte målsettinger for reformen og må føre til endringer og justeringer av tiltakene. Blant annet er det urovekkende når det signaliseres at det er blitt vanskeligere å få sykehjems plass, at dette gjelder både korttids- og langtids plasser, og at reformen ikke har ført til nevneverdig økning i antall årsverk i hjemmetjenesten eller på sykehjem.

Vi viser også til det klare målet i samhandlingsreformen om at økning i legeårsverk skulle komme i kommunene. Det viser seg å være omtrent likt, ikke større for kommunene, slik reformen la til grunn. Halvparten av kommunene melder også om sykepleiermangel, og flertallet av kommunene sier de bare i begrenset grad har styrket kompetansen blant de ansatte gjennom etter- eller videreutdanning. Da er det selvsagt urovekkende at Høyre har løpt fra flere av sine lovnader om å styrke etter- og videreutdanningen for nettopp denne gruppen. De stemte også nylig ned et Dokument 8-forslag fra Arbeiderpartiet om videreutdanning for sykepleiere. Vi merker oss dette i denne sammenhengen.

Arbeiderpartiet er enig i Riksrevisjonens vurdering av behovet for å følge utviklingen nøye når det gjelder både om pasienter overføres for raskt til kommunene, og om kommunene er i stand til å ta imot pasientene på en forsvarlig måte.

Jeg viser til at lovkravet om å inngå samarbeidsavtaler mellom primær- og spesialisthelsetjenesten var ment å sikre helhetlige og koordinerte tjenester for pasienten og forutsigbarhet for kommunene opp mot helseforetakene, og at mange kommuner mener de klargjør oppgave- og ansvarsfordelingen, særlig for somatiske pasienter. De lovpålagte samarbeidsavtalene er et viktig grep, men Riksrevisjonens rapport viser at de må forbedres, utvikles og ikke minst etterleves. Særlig må området «informasjon» bli bedre, da halvparten av kommunene ser på manglende informasjon som et stort problem. Det gjelder informasjon om medikamenter, men også om funksjonsnivå. Manglende informasjon om pasienten vil kunne gå ut over kommunens mulighet til å legge til rette for gode og tilpassede tjenester for pasienten i kommunen. Manglende informasjon og dårlig samarbeid mellom forvaltningsnivåene utgjør en tydelig pasientsikkerhetsrisiko, mener Riksrevisjonen. Det er et alvorlig ord.

En annen målsetting med samhandlingsreformen var at en større del av pasientforløpet skulle foregå i kommunene, også rehabilitering. Riksrevisjonens rapport oppgir at et flertall av kommunene i liten grad – eller i svært liten grad – har etablert rehabiliteringsplasser. Det er bare om lag halvparten av kommunene som oppgir at de tilbyr hverdagsrehabilitering i hjemmet og dagbehandling. En god rehabiliteringstjeneste er viktig for å redusere behovet for andre helse- og omsorgstjenester. Det er verdt å ta med seg disse påpekningene fra Riksrevisjonen, spesielt i lys av at vi nå venter på en opptrappingsplan for rehabiliteringsfeltet.

I sluttmerknaden påpekes det at statsråden tydelig burde ha klargjort hvordan departementet vil følge opp Riksrevisjonens merknader og anbefalinger. Det vises til at statsråden bl.a. ikke har kommentert om departementet vil vurdere om det har økonomiske virkemidler som bidrar til at kommunal øyeblikkelig hjelp-døgntilbud benyttes i tråd med intensjonen, eller hvordan kvaliteten i tilbudet vil bli undersøkt nærmere. Statsråden kan heller ikke fullgodt svare på hvordan samarbeidsproblemene som er påvist på mange måter, skal rettes opp.

Riksrevisjonen etterlyser konkrete tiltak fra departementet på dette punktet. Arbeiderpartiet for sin del slutter seg til dette, i tillegg til alle Riksrevisjonens anbefalinger, og legger til grunn at statsråden og departementet følger opp disse på en fullgod måte.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [14:36:56]: Tjenester til riktig tid og på riktig nivå er det viktigste prinsippet i samhandlingsreformen. Bedre samhandling på tvers av ulike sektorer og nivåer er et avgjørende virkemiddel. Reformen må systematisk følges opp med vurdering av ressursfordelinger. Etter Kristelig Folkepartis syn må den konkrete arbeidsdelingen kunne tilpasses og varieres ut fra ulike forutsetninger og reiseavstander.

Samhandlingsreformen rommer svært mange gode intensjoner og tiltak. Formålet er å få til en mer sømløs helse-tjeneste og en bedre utnyttelse av helsekronene i samfunnet. Tanken om at det er bedre å forebygge enn å behandle, og at behandling nærmest mulig pasienten er den beste ressursbruken, er et viktig grunnlag for at det skal være mulig å finansiere helsetjenestene i framtiden.

Reformen har imidlertid ikke tatt høyde for at en i startfasen må finansiere både sykehusbehandling og oppbygging av kommunale tilbud, i tillegg til både forebygging, rehabilitering og behandling. Men for Kristelig Folkeparti er det viktig at samhandlingsreformen er en forpliktende kvalitetsreform, som må følges opp med reelle kostnadsberegninger.

Ved overføring av tjenester fra spesialisthelsetjenesten til kommunen er det viktig at kvaliteten på tilbudet ikke blir redusert. Dessverre kan det se ut til at det er noe av dette som i for stor grad skjer, og som vi kan se dokumentert i Riksrevisjonens rapport. Ulike hjelpetiltak på tvers av sektorer må i større grad samarbeide om gode ordninger for den enkelte, det være seg om den enkelte er fysisk eller psykisk syk.

Riksrevisjonen har undersøkt i hvilken grad sentrale forutsetninger for å nå målene er på plass. Vi snakker da om forutsetningene for å få til bedre ressursutnyttelse og tjenester med bedre kvalitet. Riksrevisjonen har bl.a. sett på tjenestetilbudet i kommunene, kompetanse og opplæring, samarbeid og informasjonsutveksling. Rapporten inneholder flere interessante funn. Det viser seg bl.a. at staten har lite kunnskap om kvaliteten på tjenestene til pasientene som overtas av kommunene. Det viser seg at kommunal øyeblikkelig hjelp døgntilbud ikke benyttes på en god nok måte, og at samarbeidet om pasienter med behov for tjenester fra flere tjenestenivåer ikke er godt nok. Innenfor rus- og psykiatriområdet er heller ikke tilbudet i kommunene styrket slik det burde være. Kommunene har i liten grad økt kapasiteten og styrket kompetansen.

Etter Riksrevisjonens vurdering er det grunn til å følge utviklingen nøye, når det gjelder både om pasienter overføres for raskt til kommunene, og om kommunene er i stand til å ta imot flere og sykere pasienter på en god måte. Kristelig Folkeparti deler disse vurderingene. Vi må ha et system som fanger opp de reelle behov, hvor tilbudet og virkemiddelapparatet er tilpasset brukernes behov og med tilstrekkelige ressurser.

Når det gjelder rus- og psykiatriområdet, viser Riksrevisjonens rapport at tilbudet i kommunene ikke er styrket i takt med nedbyggingen av døgnplasser i spesialisthelsetjenesten. Da er det grunn til å minne om – som også komiteen gjør i innstillingen – at både kommunene og spesialisthelsetjenesten har ansvar for å tilby tjenester til personer med psykiske lidelser eller rusproblemer. Selv om pasientgruppen ikke er omfattet av betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter, gjelder intensjonen med reformen også for disse gruppene.

Til slutt vil jeg få takke Riksrevisjonen for en god jobb også i denne saken. Det blir viktig i fortsettelsen å sørge for at intensjonen med samhandlingsreformen blir oppfylt

fullt ut. Jeg viser ellers til saksordførers gjennomgang av saken.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:41:39]: St.meld. nr. 47 for 2008–2009, Samhandlingsreformen, beskrev følgende hovedutfordringer:

Helsetjenestene preges av for liten innsats for å begrense og forebygge sykdom. Pasientenes behov for helhetlige og koordinerte tjenester besvares ikke godt nok. Demografisk utvikling og endring i sjukdomsbildet betyr at vi må endre måten vi yter helsetjenester på.

Reformen ble omtalt, som flere har sagt, som en rettingsreform der man løpende måtte evaluere virkemidlene opp mot målsettingene. Reformen la til grunn at den forventede veksten i behov i en samlet helsetjeneste i størst mulig grad må finne sin løsning i kommunene, og at en større del av ressursveksten i helsesektoren i de kommende årene skulle komme der. Det ble spesifikt lagt til grunn at veksten i legeressurser i hovedsak skulle komme i kommunene for å imøtekomme økt behov og bidra til å sikre bedre tid til pasienten og en styrking av allmennmedisinske offentlige oppgaver.

Senterpartiet vil understreke at samhandlingsreformens intensjoner og hovedfunksjoner er og var både riktige og nødvendige. En økt satsing på kommunehelsetjenesten, bedre forebygging og økt samhandling er fortsatt en hovedutfordring i helsetjenesten. For å sikre bærekraften i framtidens helse- og omsorgstilbud og redusere sykdom og helseforskjeller i befolkningen er det nødvendig at gjennomføringen av samhandlingsreformen lykkes. Vi mener at Riksrevisjonen har påpekt funn som er svært alvorlige.

Regjeringas avvikling av den kommunale medfinansieringen var et skritt i feil retning, som også representanten Kolberg sa. Ved å overføre 5,7 mrd. kr fra kommunerammen til sjukehusrammen fjernet regjeringa kommunens incentiv til å tenke forebygging og til å bygge opp tilbud nærmere der folk bor. Og all den tid en ikke hadde rukket å høste erfaringer med en slik bevilgning, kan en heller ikke få evaluert det hele. Medfinansieringsordningen var først og fremst innrettet for å styrke kommunenes forebyggende og helsefremmende arbeid, slik at man i neste instans kunne se eventuelle effekter på spesielt livsstilssjukdommene, som KOLS, diabetes, hjerte- og lungesjukdommer. Kommunene som hadde gjort en svært god innsats, ble også fratatt sin belønning, og Senterpartiet beklager at den endringen ble gjennomført.

Vi er også særlig bekymret for at reformen kan ha bidratt til at liggetiden ved norske sjukehus har blitt uforvarselig kort, i en situasjon der Norge har blant de korteste liggetidene på sjukehus blant OECD-landene. Bare Tyrkia og Israel har kortere liggetid for pasienter i sjukehus. Senterpartiet vil understreke at det var et klart mål for reformen at utskrivningsklare pasienter – og jeg understreker utskrivningsklare – skulle ut av sjukehus og overføres til kommunene. Men det var ikke et mål, et formål med reformen at sjølvbehandlingstida, den nødvendige behandlingstida, altså antall liggedøgn på sjukehusene, skulle kortes ned. Det er en viktig forskjell. Tilbakemeldinger fra fastlegene om for tidlig utskrivning og uheldige reinnleg-

gelser gir grunn til bekymring. At mange kommuner forteller at pasienter nå skrives ut så tidlig at det er vanskelig for kommunene å tilby et godt tjenestetilbud, indikerer at sjukehusene kan ha endret sin utskrivningspraksis. Jeg regner med at statsråden vil svare på det, for det er et sentralt punkt i den gjennomgangen som vi nå har.

Jeg vil også si at det økonomiske incitament som betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter er, ikke synes å bygge opp under samarbeidsavtalene og behovet for økt samarbeid, men først og fremst bidrar til hurtigere forflytning av pasienter mellom sjukehus og kommune. Denne utviklingen må det rettes opp i, og spesielt vil jeg ha oppmerksomhet på ett sentralt område, og det er eldre, skrøpelige pasienter i livets siste fase. Når det der er manglende samarbeid, mange forflytninger og transporter og reinnlegelser, som er særlig utfordrende både medisinsketisk og medisinskfaglig, må en sette spørsmålstejn ved systemet. En må sette spørsmålstejn ved om betalingsplikt for utskrivningsklare såkalt skrøpelige eldre pasienter, som man antar har kort tid igjen å leve, burde oppheves. Dette er helt sentralt. Enhver som har vært på sjukehus, vet hvor mange eldre mennesker som er i en slik vanskelig, krevende situasjon, hvor det kreves verdighet ved behandlingen.

Et annet punkt som jeg vil ha oppmerksomhet på, er at helseforetakene har overført 1,5 mrd. kr til kommunale øyeblikkelig hjelp døgntilbud, såkalte ØHD-senger, i perioden 2012–2014. Det er viktig for bruken av tilbudet at fastlegen er godt kjent med hvilke pasienter som kan legges inn ved tilbudet, og at ØHD-tilbudet sikres god kompetanse og rekruttering av nødvendig medisinskfaglig ekspertise, og Senterpartiet forutsetter at de kritiske merknadene og forbedringspunkt som rapporten fra Riksrevisjonen har om ØHD-tilbudet, blir tatt på alvor og rettet opp.

Det er viktig at statsråden har en sentral rolle. Sjølv om statsråden mener at kommunene ikke har økt sin personellinnsats på området psykisk helsearbeid i kommunene i perioden 2010–2014, mener Senterpartiet at det ikke er grunnlag for å si at tilbudet ikke er styrket. Senterpartiet reagerer på statsrådets vurdering av den aktuelle situasjonen. Riksrevisjonen påpeker jo at kommuner opplever at samarbeidsavtalene ikke klargjør oppgave- og ansvarsfordelingen mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene på rus- og psykiatrifeltet, og vi mener at departementet må vurdere tiltak som sikrer at rus- og psykiatripasienter ved behov for tjenester fra både kommunen og spesialisthelsetjenesten får et godt tilbud. Vi viser til statsrådets påpekninger av Meld. St. 26 for 2014–2015, Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhets krav om psykologkompetanse i kommunene, oppretting av oppsøkende behandlingsteam og betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter innen rus- og psykiatri, men mener at dette ikke er svar på de utfordringer som denne riksrevisjonsrapporten bringer til torgs. Vi slutter oss til alle Riksrevisjonens anbefalinger og legger til grunn at statsråd og departement følger opp disse anbefalingene på en fullgod måte.

Til slutt. Vi har merket oss at både Helsetilsynet og Riksrevisjonen – og jeg vil understreke både Helsetilsynet og Riksrevisjonen – har kritisert at målene i reformen ikke

er nådd. Målene i seg sjøl er det brei enighet om, og Senterpartiet mener at det at ikke målene er nådd, viser at det er behov for mer samhandling, ikke mindre. Samhandlingsreformen staket ut en retning for riktigere bruk av våre felles verdier for å sikre befolkningen gode helsetjenester, og det er den sittende helseminister som har det overordnede ansvaret for at samarbeidsavtalene mellom sjukehus og kommunehelsetjenesten overholdes og for at kommunehelsetjenesten sikres tilstrekkelige ressurser. Og det kan ikke understrekes nok at kommunehelsetjenesten må sikres tilstrekkelige ressurser for å ta sitt ansvar og må også sikres kompetanse for å løse oppgavene de er satt til å utføre. Svaret på problemene er ikke å gå bort fra ideen om å utvide tilbudet i kommunehelsetjenesten, men å sikre at det skjer – og det er som sagt regjering og den sittende statsråds ansvar.

Statsråd Bent Høie [14:50:29]: Riksrevisjonen har gjort en grundig revisjon av samhandlingsreformen og pekt på viktige utviklingspunkter for helse- og omsorgstjenesten. Rapporten fra Riksrevisjonen, den årlige samhandlingsstatistikkrapporten fra Helsedirektoratet, følgeforskningen i regi av Forskningsrådet og tilbakemeldinger fra Helsetilsynet – er alle gode bidrag i arbeidet med å skape og utvikle pasientens helsetjeneste.

Riksrevisjonen peker på at kommunene, etter samhandlingsreformen, har tatt over pasienter som tidligere ble liggende ferdigbehandlet i sykehus. Dette er en ønsket utvikling, men det gjenstår noen utfordringer før vi er helt i mål. Blant annet gjelder dette kompetansen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, noe også Riksrevisjonen påpeker. Riktig kompetanse har stor betydning for kvalitet og kapasitet i tilbudet.

Å styrke kompetansen i helse- og omsorgstjenesten krever systematiske tiltak som gjør det attraktivt å jobbe i kommunen og videreutvikle seg som medarbeider i den tjenesten. Regjeringen har lansert Kompetanseløft 2020, og bare i 2016 bruker vi øremerket 1,2 mrd. kr for å følge opp dette som en plan for rekruttering, kompetanse og fagutvikling i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Jeg kjenner meg derfor ikke igjen i representanten Kolbergs framstilling av at regjeringen ikke følger opp sine løfter på dette området. Målet med planen er å bidra til en faglig sterk tjeneste og sikre at den kommunale helse- og omsorgstjenesten har tilstrekkelig og kompetent bemanning.

De lovpålagte samarbeidsavtalene skal bidra til bedre samhandling mellom tjenestenivåene og sikre helhetlige og godt koordinerte tjenester. Samarbeidsavtalene har gitt resultater i form av mer samhandling på tvers. Det går fram av en undersøkelse fra Deloitte og tilbakemeldinger fra Nasjonalt nettverk for implementering av samhandlingsreformen.

God ledelse, styring, forvaltning og utvikling forutsetter at kommunen har tilgang på data om tjenestenes innhold, aktivitet og resultater. I dag mangler vi i betydelig grad den type data for deler av tjenesten, men dette kunnskapsgrunnlaget skal bli bedre. Vi arbeider nå med å etablere et kommunalt pasient- og brukerregister, som komiteen avga en positiv innstilling om i forrige uke. Etab-

leringen skal skje trinnvis, og første versjon skal etter planen være operativ i 2017. Data fra det nye registeret vil gi ny kunnskap om helsetilstanden i befolkningen og faktorer som påvirker denne. Den type kunnskap er nyttig i planlegging, styring, finansiering og evaluering av tjenestene – og dermed for innovasjon og kvalitetsutvikling. Opplysningene i registeret skal også kunne brukes til statistikk, helseanalyser, kvalitetsforbedring, beredskap, forebyggende arbeid og til forskning. Registeret skal være åpent. Både myndigheter, pasienter og befolkningen for øvrig vil ha tilgang til dataene. Etableringen skal skje trinnvis, og, som sagt, første versjon er planlagt operativt til neste år.

Riksrevisjonen skriver at tilbudet til pasienter med rusavhengighet og psykiske helseutfordringer ikke er styrket i takt med nedbyggingen av døgnplasser i spesialisthelsetjenesten. Helt fra vi tiltrådte i regjering har vi vært helt klare på at vi prioriterer psykisk helse og rus. Samtidig gjør vi pasientene og fagmiljøene en bjørnetjeneste om vi bare snakker om døgnplasser i spesialisthelsetjenesten. Evaluering av de oppsøkende behandlingsteamene viser at behovet for døgnplasser går ned dersom behandlingen blir mer tilpasset den enkelte pasients behov. Selv om antall døgnplasser i spesialisthelsetjenesten er redusert, har antall utskrivninger og polikliniske konsultasjoner økt. Det er med andre ord flere pasienter som får hjelp også i spesialisthelsetjenesten.

Jeg har tiltro til at kommunene vil prioritere psykisk helse- og rusarbeid, men den forrige regjeringen manglet vilje til å inkludere psykisk helse og rus da virkemidlene i samhandlingsreformen ble innført, og dette har hatt konsekvenser for kommunenes prioriteringer – det viser denne rapporten. Det gjør vi noe med. Vi har avskaffet den kommunale medfinansiering, og vi innfører nå plikt til kommunalt øyeblikkelig hjelp døgnopphold for psykisk helse og rus. Betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter skal innføres så raskt som mulig. Jeg skal komme tilbake senere til noen av de andre virkemidlene på dette området.

Jeg har også behov for å kommentere diskusjonen rundt kommunal medfinansiering. Dette var et punkt i samhandlingsreformen da den ble innført, som det var uenighet om. Partiene som sitter i regjering i dag, og våre støttepartier, var også den gangen imot kommunal medfinansiering. Årsaken til dette var at den var begrenset til noen få diagnoser som i all hovedsak rammer våre eldste pasienter. Det fantes ikke på det tidspunktet, og heller ikke nå, noe faglig grunnlag for å hevde at eldre pasienter med denne typen sammensatte diagnoser kommer for tidlig inn i spesialisthelsetjenesten – tvert imot. Det er mye som tyder på at de kommer for sent til spesialisthelsetjenesten og får avklart sin sykdomssituasjon. Det å da innføre et så kraftig virkemiddel økonomisk for at disse pasientene i enda større grad skulle bli holdt tilbake i kommunehelsetjenesten, var det ikke, og er det ikke, grunnlag for, og derfor oppfylte vi vårt valgløfte om å avskaffe den kommunale medfinansiering.

Det andre var at jeg hørte kritikk om at en skulle ha ventet på resultater. En tilsvarende, men sterkere ordning ble innført i Danmark, der har de lengre erfaring, og ordningen hadde heller ikke, så vidt vi ser, noe dokumentert

effekt i Danmark. Dessuten medførte ordningen en betydelig usikkerhet i svært mange kommuner fordi det var veldig mange kommuner som opplevde at deres utgifter i den kommunale medfinansieringen oversteg de midlene som var overført. Det betydde at kommunene istedenfor å gjøre som enkelte representanter her framstiller det som, nemlig å satse på positive og forebyggende tiltak, i realiteten så seg nødt til å kutte i sine helse- og omsorgstjenester når de gjorde opp sine budsjetter for å budsjette med den usikkerheten som den kommunale medfinansieringen innebar. Dette, samlet sett, var bakgrunnen for at regjeringen, sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, avskaffet ordningen.

Opprettelsen av kommunalt øyeblikkelig hjelp døgnopphold for pasienter med somatiske sykdommer i kommunene er et av de sentrale virkemidlene i samhandlingsreformen. Følgforskningen viser varierende effekt, og at effekten i sterk grad avhenger av hvordan tilbudet er organisert, og om det faktisk brukes. Vi vet at beleggsprosenten mange steder er lav, men at den øker etter hvert som tilbudet blir kjent. Årsaken til den lave beleggsprosenten er bl.a. kompliserte innleggelsesrutiner og manglende involvering av fastlegene. Men vi vet også at tilbudet benyttes av de rette pasientene, og vi vet at øyeblikkelig hjelp-innleggelser i sykehus går ned der de kommunale plassene brukes. Tilbudet er nytt og ble først lovpålagt 1. januar i år. Vurderingen av ordningen må derfor ta høyde for dette. Jeg er overbevist om at her må vi gi kommunene og helsetjenesten noe bedre tid for å sikre en bedre bruk av disse plassene. Det er selvfølgelig krevende for sykehusene at det er tatt ressurser fra dem og overført til kommunene for å etablere disse tilbudene som ikke brukes fullt ut, og samtidig får sykehusene den samme tilgangen på pasienter, men vi vil jobbe for at dette tilbudet i større grad tas i bruk, og dermed i større grad også avlaster behovene i spesialisthelsetjenesten.

Jeg er glad for at Riksrevisjonen bidrar til å sette disse spørsmålene på dagordenen, men det er for tidlig å trekke bastante konklusjoner om effektene av virkemidlene, men jeg er ikke i tvil om, som flere har vært inne på, at dette er en retningsreform og en riktig retningsreform, men det er likevel viktig å minne om at dette var en retningsreform der de økonomiske virkemidlene fikk en veldig dominerende plass, mens innholdet for tjenesten fikk en svært begrenset plass. Dette var også det den politiske diskusjonen handlet om da Stoltenberg II-regjeringen la fram samhandlingsreformen, der opposisjonen samlet seg for å ha en forhandling med regjeringen om innholdet i reformen, en invitasjon som ble avslått av den daværende regjering. Mange av de punktene som Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre den gang var enige om var helt nødvendige tiltak i tillegg til de økonomiske virkemidlene i samhandlingsreformen, viser etter min oppfatning denne riksrevisjonsrapporten var helt riktige påpekninger. Det var en retningsreform, men den manglet i stor grad et innhold utover de økonomiske virkemidlene. Innholdet er i veldig stor grad lagt fram nå og har fått sin tilslutning i Stortinget, ikke minst gjennom stortingsmeldingen om primærhelsetjenesten.

Det som er situasjonen når historien om samhandlingsreformen skal skrives, er nettopp at innholdet i reformen, forutsetningene for de tjenestene som det er nødvendig at kommunene har for å kunne oppfylle intensjonen i reformen, er den kommunereformen som nå er iverksatt. Jeg tror at en vesentlig forklaring på hvorfor samhandlingsreformen inneholdt en retning, men ikke et innhold, var utfordringen knyttet til rett og slett å beskrive omfanget av tjenester i kommunene som var nødvendig for å lykkes med samhandlingsreformen i en regjering der det ikke var enighet om behovet for en kommunereform.

Primærhelsemeldingen og samhandlingsreformen og den retningen som samhandlingsreformen legger opp til, er etter min oppfatning en av de mest sentrale og vesentlige begrunnelsene for den kommunereformen som en nå er i ferd med å gjennomføre. Det vil kreve høyere kompetanse i kommunene, slik som loven som er sendt ut på høring i dag, stiller krav om, der en stiller krav om at alle kommunene skal ha lege, sykepleier, fysioterapeut og jordmor fra 2018, at alle kommunene skal ha psykolog, ergoterapeut og tannlege fra 2020, og at en stiller krav om, som nå også er sendt på høring, at alle fastleger skal være spesialister i allmenmedisin eller under spesialisering. Den opptrappingsplanen for rusfeltet som Stortinget har sluttet seg til, der vi i løpet av de kommende fem årene skal bruke i all hovedsak 2,4 mrd. kr mer på å bygge opp sammensatte, gode tilbud til rusavhengige i kommunene, er en vesentlig del av innholdet for at denne reformen skal lykkes, men det vil kreve tverrfaglige team som jobber sammen med spesialisthelsetjenesten – samhandle sammen, men dermed også bredere kompetanse i kommunene enn det dagens kommunestruktur gir grunnlag for.

Det er derfor viktig at vi nå tar steget over i det som i realiteten er innholdsreformen i retningen, og det er gjennomføringen av primærhelsemeldingen og også de mye klarere forpliktelsene til samhandling som også følger av Nasjonal helse- og sykehusplan. Dette er ikke gjort over natten, men jeg er helt overbevist om at det som nå gjøres, er riktig – det skulle bare ha blitt startet samtidig med at reformens retning hadde blitt innført.

Kjersti Toppe (Sp) [15:04:05]: Da Stortinget vedtok samhandlingsreforma, var det egentleg ein ganske stor dag, synest eg. Da skulle vi ta eit oppgjær med den utviklinga som hadde vore i helsetenestene inntil da, nemleg at det hadde vore ein uhøveleg stor vekst i sjukehussektoren, medan kommunehelsetenesta ikkje var utbygd på den måten som ho burde. Fleire har sagt at det var ein retningsreform, og ja, det var ein retningsreform. Det vi sa, var at sjukehusa no skulle få mindre av meir, at hovudvekta av veksten i helsetenesta no skulle skje i kommunane, og bakgrunnen var at vi trong meir førebyggjande innsats, vi hadde utfordringar i kommunehelsetenesta med fleire eldre, og vi var nøydde til å innretta helsetenestene våre på ein heilt ny måte. Det var veldig nøyaktig skissert i samhandlingsreforma kva vi såg føre oss, og det er viktig at alle har det klart føre seg. Så var det tatt i bruk økonomiske betalingsordningar og finansielle ordningar for å understøtta den endringa som skulle skje i helsevesenet.

No har vi fått ein riksrevisjonsrapport, og det er eg veldig glad for, for med alle slike reformer er det veldig viktig å sjå til undervegs at utviklinga går slik som vi hadde forventa. Eg må seia det at vi godt kan gå inn i detaljane her på dei forskjellige tiltaka, men i stort så viser riksrevisjonsrapporten at med tanke på det viktigaste med samhandlingsreforma, har vi mislukkast, nemleg når det gjeld å vri innsatsen i helsevesenet frå sjukehus og til kommunane, at hovudveksten no skal skje i kommunane, det er her vi skal få ein kapasitetsvekst.

Det Riksrevisjonen påpeiker, er at nettopp det som var premisen for heile reforma, ikkje har skjedd, at kommunane i liten grad har auka kapasiteten og styrkt kompetansen etter innføringa av samhandlingsreforma. Når vi ikkje klarar det, da kan vi diskutera og kritisera kvifor ting vert som dei vert på dei enkelte felta, men så lenge kommunane ikkje har fått auka kapasitet og styrkt sin kompetanse, har vi ikkje lukkast, og det må vi jobba for, elles er dette her ingen vits i. Ja, kommunane har tatt over pasientane som tidlegare låg ferdig behandla, med det er jo inga nyheit. Akkurat det var heller ikkje noko nytt da vi innførte samhandlingsreforma, det var betalingsplikta som da skulle gjelda frå dag éin, den gjaldt tidlegare frå dag ti. Rapporten til Riksrevisjonen viser at desse har kome ut av sjukehus. Det er bra, dei har betre av å vera i ein kommune. Men det som ikkje er bra, er det som representanten Lundteigen sa, at vi ser at det òg kan vera ei endring i faktiske liggjedøgn. Derfor melder både fastlegar og sjukeheimar at mange pasientar er så dårlege at dei synest det er vanskeleg å finna eit godt nok tilbod ute i kommunane.

Så viser Riksrevisjonen til at det finst lite kunnskap om kvaliteten. Ja, det er heller ikkje bra, sjølvsagt. Men det statsråden seier, er at no skal vi få eit kommunalt pasient- og brukarregister. Ja, på sikt vil vi da få meir kunnskap om kva som er tilstanden ute i kommunehelsetenesta, men eg synest at å venta i to–tre år for å få vita meir om det som føregår akkurat no når det gjeld f.eks. dei utskrivingsklare pasientane, er defensivt. Vi veit òg at reinnleggingar har auka med 2 pst. Reinnleggingar og 2 pst. kan høyrast uskuldig ut, men for dei eldre dette gjeld, kan det vera store skjebnar inn i den reinnleggingsauka.

Så til kommunalt strakshjelp døgntilbod, som òg var eit innhald i samhandlingsreforma. Eg vil ta avstand frå det som statsråden sa om at samhandlingsreforma ikkje hadde innhald, at det berre var betalingsordninga. Kommunalt strakshjelp døgntilbod var ei ny teneste som kom, eit nytt ansvar som vart lagt til kommunane og skulle sjåast i samheng med kommunal medfinansiering, for da hadde kommunane ein alternativ plass å leggja inn ein pasient. Når vi no ser at det ikkje vert nytta på ein måte eller i eit omfang som intensjonen sa, er eg einig med statsråden i at vi får gi det litt meir tid. Men det som er alvorleg, er at grunnen til at legar ikkje legg inn, er at ein ikkje er heilt sikker på kvaliteten i tilbodet og kva slags pasient dette er. Det eg synest er uansvarleg, er at i ein sånn situasjon skal regjeringa innføra kommunal strakshjelp for psykiatri- og ruspasientar allereie frå nyttår. Ingen kommunar er førebudde på det, og eg fryktar for at pasienttilbodet kan verta lidande.

Når det gjeld samarbeidet om pasientar, heiter det jo samhandlingsreforma, det var for at vi skulle få betre samhandling mellom kommune og sjukehus. Det er på ein måte kanskje det mest alvorlege med heile riksrevisjonsrapporten – iallfall er det ein av dei tinga eg synest er trist – at ein samhandlingsreform ikkje har fått til betre struktur på nettopp samhandlinga. Ein lovfesta at det skulle vera samarbeidsavtale mellom sjukehus og kommune, og det trudde vi skulle på ein måte føre til at iallfall kommunane var betre rusta opp mot føretaket. Men vi ser òg frå tilbakemeldingar at her må ein følgja opp enda meir nøye, når det gjeld dette med individuell plan osv., at det vert brukt på ein annan måte, og at ein må sikra desse heilskaplege pasientforløpa. Dette er eit ansvar som eg forventar at Helse- og omsorgsdepartementet følgjer opp. Vi har lovforankring av dette samarbeidet, og vi må sørgja for at samarbeidsavtalane verkar sånn som vi hadde tenkt.

Når det gjeld rus- og psykiatriområdet, er det mange som seier at desse pasientane ikkje var ein del av samhandlingsreforma. Det er ikkje korrekt. Dei var ikkje ein del av betalingsordningane, på same måte som kreftpasientar ikkje var ein del av medfinansieringsordninga, fordi dette var ein retningsreform, og da begynte ein med nokre pasientgrupper. Vi uttalte da vi vedtok samhandlingsreforma, at det var eit klart mål å vidareutvikla dette til rus- og psykiatrifeltet, og vi fekk faktisk kritikk frå dagens posisjonsparti, altså regjeringsspartia.

Når eg no likevel er bekymra for å innføra desse betalingsordningane allereie i 2017 og 2018, er det nettopp Riksrevisjonens rapport som gjer at eg er bekymra for det. Når dei seier at tilbodet innanfor rus og psykiatri ikkje er styrkt i desse åra, at ein har hatt ei nedbygging av døgnkapasiteten, altså senger, på 10 pst. på 4 år, frå 2010 til 2014, når 70 pst. av kommunane seier at dei har ikkje auka talet årsverk, og når tal frå Statistisk sentralbyrå seier at årsverksatsen når det gjeld psykisk helse, faktisk ikkje har auka i kommunane – nemneverdig, iallfall – sidan 2008, har jo rus- og psykiatrifeltet eit heilt anna utgangspunkt enn det som kommunehelsetenesta og eldreomsorga hadde da vi innførte det for dei somatiske pasientane. Statsråden seier i svar her at årsverk ikkje betyr noko, eller at han ikkje legg sånn vekt på det. Det er eg ueinig i. Når ein ser på det som vert sagt om å prioritera psykisk helse i føretaka med den gylne regel, er jo den sterkt kritisert fordi det ikkje verka. Det har vore ei nedbygging i døgnplassar. Eg vil understreka at det har vore ei villa fagleg og politisk nedbygging av døgn Wenger. Det eg kritiserer, er at det skjer utan at kommunane har fått bygd opp sin kapasitet i forkant.

Når vi veit at våre føresetnader om auka kapasitet i kommunen ikkje har vorte følgt opp, er det ikkje rart at ein får melding om at det ikkje har vorte fleire langtidsplassar, det har ikkje vorte fleire korttidsplassar, det har ikkje vorte den auka i legeårsverk, det har vorte dobbelt så mange legar tilsett på sjukehus på desse åra.

Det eg hadde håpa, var at Stortinget, når vi behandlar denne riksrevisjonsrapporten, var heilt samstemde på kva vi no skal gjera for å sikra samhandlinga, kva vi skal gjera for å sikra strakshjelp-tilbodet, kva vi skal gjera for å sikra dei utskrivingsklare pasientane, kva vi skal gjera for

å unngå reinnlegging, og ikkje minst korleis vi skal sikra at kommunane får den veksten som er nødvendig for å kunna laga desse tilboda. Eg synest statsråden i sitt innlegg her i salen undervurderer Kommune-Noreg og undervurderer helsefagarbeidarar, legar, sjukepleiarar og sånt, med omsyn til at dei ikkje ønskjer å jobba ute i kommunane, ikkje ønskjer å jobba i ein småkommune, når han set lik-skapsteikn mellom kommunereform og samhandlingsreform. Eg har ikkje lese eitt ord i denne rapporten som seier at dette er eit problem i småkommunar og ikkje i dei store. Eg har lese ein del andre evalueringar av samhandlingsreforma, og når det gjeld betalingsplikt for utskrivingsklare pasientar, er det dei store bykommunane som har hatt det største problemet. Når det gjeld desse strakshjelp-sengeplassane, var det i mitt fylke iallfall Bergen som var aller, aller sist ute med å etablere det.

Det som var flott med samhandlingsreforma, var at så mange kommunar var veldig engasjerte og hadde ein vilje til å ta meir ansvar, til å auka kompetansen sin, og det skal vi halda fast ved. Eg har stor tru på at den viljen er til stades. Det er avhengig av at Stortinget gjer dei rette vedtaka.

Ruth Grung (A) [15:17:13]: Først må jeg si som medlem av helse- og omsorgskomiteen at det er veldig kjekt at Riksrevisjonen går igjennom arbeidet vårt – både fordi det blir sett med andre øyne, og fordi vi kan se om det har effekt, det som er viljen her i Stortinget.

Så tilbake til målet med selve samhandlingsreformen. Der opplever Arbeiderpartiet, som flere har vært inne på allerede – ikke minst representanten Kolberg – at vi ikke har nådd målet om å løfte opp og styrke kommunehelsetjenesten i den grad som det som var intensjonene bak samhandlingsreformen. Det var pasienten som sto i fokus, det var pasienten som skulle få et bedre tilbud, og vi skulle også få en bedre ressursutnyttelse.

Det er sagt at det var en retningsreform. På det tidspunktet var jeg lokalpolitiker, og da var det helt tydelig at det var en stor skute å snu for å klare å få den retningen på plass. Alle som kan litt om skipsfart, vet at det trengs tydelig ledelse, i denne sammenheng politisk ledelse for å klare å snu den skuta og løfte det feltet opp.

Når det gjelder innholdet, tror jeg det er klokt i denne sammenhengen å være litt ydmyk. Arbeiderpartiet, sammen med dem som da satt i regjering, var helt tydelig på hvordan vi fulgte opp også innholdssiden i samhandlingsreformen. Den ble understøttet ved at vi satset mer på folkehelse, som er kommunenes primæransvar. Vi fulgte også opp på IKT-feltet – én innbygger, én journal. Der kom vi ikke alltid til enighet med de borgerlige partiene her i Stortinget, men der har de snudd. Når det gjelder pleie og omsorg, Morgendagens omsorg, ga man også en helt tydelig retning for hvor man ville, og hvordan man skulle utvikle kvaliteten. Kompetanseløftet 2015 skulle heve kompetansen blant de ansatte, og det ble også gjort endringer i lov om kommunale pleie- og omsorgstjenester m.m.

Jeg mener at Arbeiderpartiet har vært tydelig inne på alle de områdene som det er nødvendig å løfte opp, både det å skape det rette innholdet, det å lage de lovmessige rette

rammene og prioritering av ressurser. Men det er som sagt en stor skute å snu, og da tar det litt tid, så man må også nå i denne perioden følge dette viktige området nøye opp videre.

Det har vært snakket om kommunal medfinansiering. Lokalt i Hordaland var det to borgerlig styrte kommuner som gikk høyest ut på banen. Den ene var Fjell kommune, som virkelig tok tak i dette og sa helt tydelig at kommunal medfinansiering var forutsetningen og motivasjonen deres for å starte endringsprosessen. De var først ute. Så har vi Meland kommune, som gjorde det motsatte og bare så alle hindringene og hvor vanskelig alt var.

På den første erfaringskonferansen som jeg var til stede på da jeg startet her på Stortinget, var det helt tydelig at det var mange positive sider ved denne medfinansieringen, det å bruke økonomiske incitamenter, men selvfølgelig var det en del utfordringer underveis. Og der er vi uenig. Vi mener at skal man snu en skute, er det lurt og klokt å bruke økonomiske incitamenter og ikke minst premiere kommunene når de klarer å sette i verk positive tiltak, sånn som vi har gjort.

Når det gjelder øyeblikkelig hjelp-plasser, er det først nå når vi har fått et regimeskifte både i Bergen og i Oslo, at de omsider har fått på plass sitt tilbud. Når man skal utvikle et nytt tilbud, er man ofte litt avhengig av de store motorene, og de er i storbyene som Bergen og Oslo. Der har jeg utfordret statsråden til å være litt mer tydelig når det gjelder innholdet, og det etter at jeg har besøkt flere av øyeblikkelig hjelp-tilbudene, for de er litt søkende. Det er bra at de er søkende i en oppstartsfase, men veldig mange tilbud har lagt seg veldig tett opp til sykehusene og blitt minisykehus og ikke de nye arenaene som var ønsket i samhandlingsreformen. Svaret så langt er at det er Legeforeningen som har vært med og bidratt til å lage veiledninger. Kanskje det kunne være bra med et tydelig budskap fra statsråden om hva som skal være innholdet, slik at det bygger opp under intensjonene bak samhandlingsreformen.

Så til legeoversikt. Det er vel det området der vi lettest kan sammenligne om vi når en ulikhet i satsing mellom spesialist- og primærhelsefeltet, og det er vel egentlig der vi har lyktes minst både med å løfte opp feltet med innholdet. Når vi skal utdanne de framtidige legene, har innholdsmessig den delen som er rettet inn mot primærkommunen og kommunene, turnusplasser og praksis fått minst oppmerksomhet og trenger kanskje også å bli støttet økonomisk.

Helse og omsorg 21 var også initiert fra tidligere regjering og nå fulgt opp av nåværende regjering. Der var intensjonen å løfte opp hele forskningsfeltet knyttet til primærhelsefeltet, og der har vi fortsatt en vei å gå.

Alt i alt mener Arbeiderpartiet at mye bra har skjedd når det gjelder intensjonene bak samhandlingsreformen. Det er et sterkt engasjement i veldig mange kommuner og i mange fagmiljøer, men vi har et godt stykke vei å gå, og ledelse, politisk ledelse, er helt avgjørende for at vi skal nå målene våre.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [15:13:12]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av styring av pleieressursene i helseforetakene (Innst. 317 S (2015–2016), jf. Dokument 3:12 (2014–2015))

Michael Tetzschner (H) [15:23:32] (ordfører for saken): Dette er den andre forvaltningsrapporten i dag som har vakt interesse og glede i komiteen. I så henseende får man si at komiteen er lett å glede. Men dette er meget viktige rapporter, for samhandlingsreformen var en kjempesatsing. Her er det snakk om hvordan man utnytter den komponenten som er den sterkeste innsatsfaktoren i det å yte gode helsetjenester.

Vi kan også i denne saken glede oss over stort sammenfall i synspunkter. Mens den forrige saken vi behandlet hadde et usedvanlig bredt siktemål, får man si at akkurat styringen av bemanningsressursene er én av flere faktorer. Selv om den er en viktig faktor, er det også andre faktorer, som ligger utenfor denne rapporten, som virker inn på sluttresultatet. Det kan være alt fra bygningenes fysiske utseende, alder, tilgangen på kapitalutstyr – også kalt instrumenter – som skal til for å yte disse etter hvert veldig spesialiserte tjenestene, men her er det altså menneskene det er snakk om: pleieressursene. Vi synes som sagt at det er gjort en del interessante påpekninger.

Det er forskjellig vektlegging og forskjellige flertall i komiteen, men på dette punktet har vi ikke vært uenige: Vi vil minne om at ledelse ikke bare er en teknokratisk øvelse. Det har også med allmennmenneskelige egenskaper å gjøre, hvordan man leder, hvordan man organiserer. Det er i det hele tatt en del innsatsfaktorer som er knyttet til ledelse, som ikke er så lett å måle – bare så det også er sagt, og slik at vi er klar over at det er flere dimensjoner enn det som umiddelbart lar seg lese ut av rapporten.

Når det gjelder de tingene som forvaltningsrapporten omtaler, har man operert med begreper som «lav produktivitet» og «lav arbeidsproduktivitet». Det har medlemmene i komiteen hatt litt forskjellig holdning til. Jeg regner med at mindretallet vil presisere sitt syn. Men riktig forstått betyr det selvfølgelig at vi er interessert i å vite hvor mye man får igjen i forhold til ressursinnsatsen, for ressurser kan alltid brukes alternativt, og derfor har vi også en stor forpliktelse til å passe på at de blir brukt, selv om vi må bruke en del teknokratiske begreper som «arbeidsproduktivitet».

Blant de funnene som rapporten omtaler, er at sengeposter har lav produktivitet fordi de har lang liggetid eller lav kapasitetsutnyttelse. Det påpekes også at kortere liggetid vil gi flere pasienter behandling og dermed økt arbeidsproduktivitet. Samlet sett har sengeposter med høy arbeidsproduktivitet, sammenlignet med likeartede sengeposter som har lav arbeidsproduktivitet, oftere færre pleiere per seng, høyere kapasitetsutnyttelse og kortere liggetid. Det høres jo vel og bra ut hvis man ikke taper av syne at fra pasientens synspunkt må det også være grenser for hvor kort liggetid det skal være, for hvor få pleiere det skal være, og for hvor høy kapasitetsutnyttelse det skal være.

Når det gjelder kapasitetsutnyttelse, vil de som har

vært borti praktisk sykehusdrift vite at på grunn av ferieavvikling, sommerferie og slikt nedlegger man sengeposter og får flere korridorpasienter. Igjen: Dette kan se bra ut på papiret, men det er ikke sikkert at de som rammes av slike organisatoriske tilpasninger, opplever det som et løft i kvaliteten, for å si det veldig forsiktig. Derfor må disse begrepene hele tiden leses med et kritisk bakteppe om at det ytes faglig forsvarlige tjenester, og at det ikke på noe tidspunkt kompromisseres med pasientsikkerheten.

Komiteen har også reflektert rundt dette. Vi er enig med Riksrevisjonen i at de aller fleste sengeposter har et effektiviseringspotensial, uavhengig av om de sammenlignes med seg selv over tid, som er den metoden man har valgt å bruke i denne rapporten. Man kan jo spørre om ikke også «benchmarking», nasjonalt og ikke minst i Norden, mot land med like systemer som oss selv, også ville gitt en del interessant læring.

Antydningen om at man hadde kunnet realisert en produktivitetsevinst som innebærer 5 pst. frigjøring av alle vakttimene på postene hvis man eliminerte perioder hvor man ligger under gjennomsnittet, kan være riktig, men vi synes samtidig at det virker som en veldig teoretisk tilnærming, og at man kanskje heller ikke helt ut har erkjent at Helse-Norge spenner over veldig mange forskjellige institusjoner, og at det ofte kan være stedeigne forhold, som gjør at resultatene kan leses så forskjellig.

Det er i hvert fall ikke politisk omstridt at vi ønsker at helseforetakene bruker pleieressursene effektivt, at ledelsens styringsinformasjon er best mulig og skal gi et best mulig grunnlag for effektiv styring, og at det er en viktig oppgave å bevisstgjøre ledelsens muligheter til å dimensjonere bemanningen ut fra pasientbelegget, hvis man samtidig ivaretar de forholdene som jeg var inne på i sted.

Det er en ting som dessverre faller utenfor denne rapporten, og det er at man ikke har gått inn på de mulighetene man har ved å forandre noen av rammene, f.eks. gjennom avtalte turnusordninger, ved å få økt fleksibilitet, selvfølgelig i samarbeid med de ansattes organisasjoner. Man har tatt en del av det rammeverket som ligger, for gitt. Det har kanskje også vært med på at man oppfatter valgmulighetene som noe mer begrenset enn de faktisk ville vært hvis også ledelsen hadde sett det som sin oppgave – sammen med de ansatte – å avtale litt videre rammer for hvordan man kan få en god faglig og effektiv drift, som er til beste både for pasientene og for de pasientene som senere skal inn og eventuelt står i kø, og som på den måten får gleden av å bli tatt unna den køen tidligere fordi vi har oppgående og effektive institusjoner.

Til slutt vil jeg også si at siden dette grunnleggende sett er et utsnitt av en produktivitetsvurdering av sykehusene, vil komiteen også reklamere litt for de meget viktige utredningene som nå har kommet på bordet. Det gjelder Produktivitetskommisjonens to innstillinger: NOU 2015: 1, som heter Produktivitet – grunnlag for vekst og velferd. Det er Produktivitetskommisjonens første rapport.

Den ble fulgt opp av NOU 2016: 3 Ved et vendepunkt: Fra ressursøkonomi til kunnskapsøkonomi. Der er det også særdeles interessante ting som også gjelder innenfor vårt

felt, det som man har fått seg forelagt her og som gjelder spesialisthelsetjenesten.

Ole Mic Thomassen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Martin Kolberg (A) [15:32:25] (komiteens leder): Jeg viser her til saksordføreren innlegg, som ga et oversyn over saken på en god måte. Jeg skal ikke starte en diskusjon om forholdet mellom produktiviteten i helseforetakene og tariffavtaler og den type ting nå. Jeg tror vi bare må slå fast at Riksrevisjonen ikke har noe valg på dette punktet. Der må de holde seg til de lover og regler som allerede eksisterer. I så måte forstår jeg hvordan Riksrevisjonen har lagt an arbeidet sitt.

Dette er en rapport som er veldig viktig, som saksordføreren sa. Begge disse to rapportene i dag betyr mye for befolkningen og nå for effektiviteten og ressursutnyttelsen i våre store helseforetak. Det handler selvfølgelig om, for Stortinget, hvordan ressursene kan utnyttes bedre.

Det er, som Stortinget vet, veldig store summer det er snakk om her. 140 mrd. kr og vel så det går til spesialisthelsetjenesten, bevilget av dette storting. Det er vår felles helsetjeneste det er snakk om. Vi er enige om at disse ressursene må brukes på en god måte; hver eneste krone må brukes på en god måte, som det framgår av rapporten. Når 70 pst. går til lønn, er selvfølgelig styringen av personalressursene et viktig element for å oppnå best mulig helsetjenester for bevilgningene.

Det er, som det ble sagt av saksordføreren, en samlet komité som har påpekt at selve forvaltningsrevisjonsrapporten kun behandler et begrenset utsnitt av alle de faktorer man kunne valgt for å vurdere om helsetjenestene står seg i forhold til ressursinnsatsen, men vi får konsentrere oss om det rapporten nå handler om.

Vi vet at spesialisthelsetjenesten er en av landets største arbeidsplasser, og de ansattes kompetanse er den viktigste innsatsfaktoren i sektoren. Et godt arbeidsmiljø og høy motivasjon gjør sykehusene sterkere og behandlingen bedre. Å minske belastninger og å investere i helsefremmende arbeidsplasser er derfor nødvendig. Mange steder får ledelsen dette til, men det er fortsatt et stort forbedringspotensial, slik det framkommer av rapporten.

Arbeiderpartiet har lenge vært opptatt av å øke oppmerksomheten rundt verdien av kultur og ledelse. Denne prioriteringen står seg godt i møte med denne rapporten. Mye handler til syvende og sist om god organisering – gjenom god ledelse og involvering av de ansatte i alle ledd.

Komiteen viser til at forvaltningsrevisjonsrapporten har funnet indikasjoner på variasjoner mellom helseforetakene i hvor effektivt personalressursene brukes, men at det finnes lite informasjon om hva disse forskjellene skyldes. Arbeiderpartiet mener variasjonene rapporten avdekker, må ettergås, og det er behov for at ledelsens styringsinformasjon gir et bedre grunnlag for effektiv styring. Det er en viktig oppgave å bevisstgjøre ledelsens muligheter til å dimensjonere bemanningen ut fra pasientbelegget, hvis man samtidig ivaretar individuelle og lokale forhold.

Arbeiderpartiet slutter seg, i likhet med resten av komiteen, til Riksrevisjonens påpekning av at ledelsen på ulike

nivåer i helseforetakene må ha tilstrekkelig kunnskap om driften av virksomheten til å kunne skaffe seg innsikt i hva som fungerer godt, og hva som bør forbedres. Samtidig er det metodiske svakheter som gjør at Riksrevisjonens analyse bør styrkes og underbygges av ytterligere data før endelig konklusjon kan trekkes.

I likhet med resten av komiteen mener Arbeiderpartiet at høy vikarbruk og stort sykefravær er faktorer som spiller inn på hvor effektivt vi bruker pleieressursene i sykehusene. Stedlig ledelse ble pekt på i innstillingen til Meld. St. 11 for 2015–2016, Nasjonal helse- og sykehusplan, som en vesentlig faktor for god oppfølging av det enkelte sykehuset. Dette, i likhet med solid grunnbemanning og godt arbeidsmiljø, kan bidra til lavt sykefravær og faglig forsvarlig pasientbehandling.

Arbeiderpartiet har samtidig merket seg den voldsomme økningen i vikarbruk de siste årene. På tre år er det brukt 2,7 mrd. kr på innleie av vikarer for å dekke opp det de kaller for hull i turnuser. Dette tilsvarer svært mange årsverk for helsepersonell og kunne vært brukt på en bedre måte, etter Arbeiderpartiets syn. Vikarer kan også utgjøre en fare for pasientsikkerheten.

Videre ser vi at det på sittende regjerings vakt budsjetteres med redusert bemanning i foretakenes økonomiske langtidsplaner. Dette svarer ikke til de behovene som skisseres i framskrivninger fra bl.a. SSB.

Arbeiderpartiet er en del av flertallet som har merket seg at undersøkelsen ikke berører aspekter knyttet til personellsammensetningen på de ulike postene og avdelingene. Dette kan være avgjørende for den samlede innsatsen. Samarbeidet mellom eksempelvis primær- og spesialisthelsetjenesten og mellom poliklinikk og sengeposter er heller ikke berørt. Samlet sett er det flere momenter som bør tas med når styringen av pleieressursene i helseforetakene skal vurderes. I helsetjenesten er vi avhengige av å vite om rett pasient er på rett sted, og hvorvidt behandlingen blir gitt på rett nivå for å fatte gode beslutninger.

Avslutningsvis vil jeg peke på at rapporten ikke har vurdert hvordan handlingsrommet i bestemmelsene i arbeidsmiljøloven og tariffavtaler kunne vært utnyttet i samarbeid med de ansatte for å sikre en bedre lokal tilpasning til pasientrettet omsorg, slik også saksordføreren sa.

De ansatte og deres kompetanse er helsetjenestens viktigste ressurs. Norge har generelt høy helsepersonelldekning sammenliknet med andre land. Utfordringene er primært knyttet til geografiske variasjoner i tilgangen på personell og økende etterspørsel etter ny kompetanse. Tall fra SSB viser at det i dag arbeider 110 000 personer innenfor spesialisthelsetjenesten. Framskrivninger viser at det i 2030 vil være behov for 30 000 flere helsearbeidere, og i 2040 vil det være behov for 40 000 flere. Disse framskrivningene viser at det må arbeides kontinuerlig med å utnytte og utvikle de eksisterende personellressursene.

Medisinsk utvikling har alltid medført en oppgaveglidning innad i yrkesgrupper, mellom ulike yrkesgrupper og mellom ulike forvaltningsnivåer. Utviklingen har vært dynamisk og skal fortsatt være dynamisk. Hvordan vi bruker pleieressursene i denne arbeidsintensive sektoren, er avgjørende for hvordan vi mener vår felles helsetjeneste skal se ut i framtiden.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [15:40:39]: I Norge er vi i en privilegert situasjon. Vi har et godt utbygd helsevesen på alle nivå, vi har et velferdssystem som skal ivareta den enkelte av oss når vi trenger det som mest, når helsen svikter fysisk eller psykisk. Og vi har høy kompetanse blant de ansatte i helsesektoren, som står på hver eneste dag, ofte under krevende forhold både materielt, fysisk og psykisk. Derfor har jeg lyst til å slå fast til å begynne med: Norsk helsevesen består av tusenvis av hverdagshelter som gir av seg selv hver eneste dag.

Et velfungerende helsevesen er noe av det aller viktigste vi kan tilby befolkningen. Samtidig vil et godt utbygd helsevesen også være ressurskrevende. Da er det viktig at vi rigger systemene slik at vi får mest mulig helse igjen for hver krone, samtidig som vi legger til rette for at de ansatte kan gjøre jobben sin best mulig. Det er selvsagt ikke slik at effektivitetskrav skal gå ut over pasientens trygghet og sikkerhet. Kravet til effektivitet må ikke gå på bekostning av kvaliteten i tjenestetilbudet.

Riksrevisjonens fokus har vært å studere hvorvidt styringen av pleieressursene i helseforetakene bidrar til god ressursutnyttelse og effektiv bruk av pleieressursene.

I 2015 er de samlede utgiftene til de regionale helseforetakene på mer enn 130 mrd. kr. Lønnskostnadene i den somatiske spesialisthelsetjenesten utgjør ca. 70 pst. av driftskostnadene. Sykepleiere og hjelpepleiere utgjør en stor del av årsverkene og har derfor stor betydning for at de samlede ressursene utnyttes effektivt.

Målet med undersøkelsen har vært å belyse hvordan styringen bidrar til effektiv bruk av pleiepersonalet i helseforetakene for nettopp å oppnå Stortingets forutsetning om effektiv ressursutnyttelse. Undersøkelsen omfatter seks kategorier av somatiske sengeposter i perioden fra og med januar 2013 til og med januar 2015.

Rapporten viser at det er store variasjoner i hvor effektivt helseforetakene gjør bruk av pleiepersonell. Et sentralt funn er at bemanningen ikke er godt nok tilpasset det varierende antallet pasienter. Flere helseforetak har like mange pleiere på jobb alle hverdagene, til tross for at de har flere pasienter tidlig i uken enn nærmere helgen. Mer effektiv bruk kan frigjøre ressurser til behandling av flere pasienter. Under halvparten av mellomleiderne for sengepostene mener at de har god nok informasjon til å kunne vurdere om personalet brukes effektivt, viser Riksrevisjonens rapport. Det er et lavt tall. Riksrevisjonen påpeker at samarbeid og utveksling av erfaring kan bidra til en bedre og mer effektiv ressursutnyttelse.

Riksrevisjonens rapport viser at økonomiske rammer i stor grad fastsettes med utgangspunkt i tidligere års budsjett, og budsjettet vurderes ut fra tidligere års resultat og pasientbelegg. Informasjon om forhold mellom bemanning og pasientbelegg, om liggetider og pleiebehov, brukes derimot i mindre grad.

Det er også dokumentert fra Riksrevisjonen en forskjell i sengeposter med høy produktivitet og de med lav produktivitet. De mest effektive sengepostene samarbeider med andre enheter for å håndtere sykefravær og uforutsett variasjon i antall pasienter. Bare halvparten av sengepostene med lav produktivitet gjør det samme. Sengepostene med

høy produktivitet hadde færre pleiere per seng og høyere kapasitetsutnyttelse. Deres pasienter hadde samtidig større behov for pleietjenester, men likevel kortere liggetid.

Så merker jeg meg at helse- og omsorgsministeren i sitt svar til Riksrevisjonen skriver at undersøkelsene og anbefalingene gir nyttig kunnskap, og at statsråden vil følge opp i styringsdialogen med helseregionene. Det er bra. Jeg er trygg på at den kunnskapen vi har fått gjennom denne rapporten, vil være til nytte, og jeg har stor tillit til at statsråden bruker dette kunnskapsgrunnlaget som vi nå har fått fra Riksrevisjonen, i sitt arbeid inn mot oppfølging av helseforetakene.

Ellers viser jeg til saksordførers gode gjennomgang.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:45:40]: Jeg vil takke Riksrevisjonen for at de har gått inn på temaet, sjøl om vi fra Senterpartiet ikke er enig i en del av de anbefalinger som Riksrevisjonen har kommet til, og som jeg skal gå nærmere inn på.

Det er riktig, som flere har sagt, at det er betydelige beløp som brukes til de regionale helseforetakene – 130 mrd. kr i 2015 – men jeg vil understreke at i forhold til andre land, relativt sett, er det ikke noe høyt beløp. De land som har et svakere offentlig spesialisthelsetjenestetilbud, har jevnt over en høyere andel utgifter til de oppgavene vi her snakker om. Det er derfor en stor fordel for Norge å ha et samlet og sterkt, offentlig tilbud, og at en demper det private innslaget og dermed motarbeider det som er Høyres kongstanke, nemlig at en stadig større andel av spesialisthelsetilbudet skal bli utført av private selskaper med det formål da sjølsagt å tjene penger.

Det er lønnskostnadene som utgjør størstedelen av driftskostnadene, om lag 70 pst., og det er sykepleiere, hjelpepleiere og helsefagarbeidere som utgjør den største andelen med om lag 70 000 årsverk. Vi snakker altså om en enormt stor og viktig arbeidsplasssektor hvor det er helt avgjørende hvordan personalressursene styres for at vi skal få både kvalitet og mest igjen for pengene.

Som saksordføreren var inne på, er det et begrenset utsnitt områder Riksrevisjonen har berørt, men det som da er berørt, er det som er knyttet til folk, det er knyttet til personalressursene. Jeg er veldig glad for at det er en samlet komité som understreker at

«nøkkelen til effektivitet i helsetjenesten først og fremst er å sikre en organisering og ledelse av spesialisthelsetjenesten som utløser de ansattes motivasjon og vilje til å bidra».

Her er vi inne på det store forbedringspotensialet i offentlig sektor generelt og i sykehusene spesielt. Jeg skal komme nærmere inn på det.

Riksrevisjonen viser i sin oppsummering av funn at ledelsens styringsinformasjon ikke gir godt nok grunnlag for å sikre effektiv bruk av pleieressursene. Riksrevisjonen oppgir at det i intervjuundersøkelsen kommer fram at mange sengepostledere har begrenset tilgang til styringsinformasjon som viser forholdet mellom pasientbelegg og bemanning.

Vi har nettopp fått en tilsynsrapport fra Sykehuset Te-

lemark HF, og i den foreløpige rapporten av 21. april 2016, som er referert i innstillinga, heter det:

«Vi finner det i seg selv kritikkverdig at helseforetakene ikke har gode nok systemer for å registrere pasientbelegg, og at det derved blir vanskelig for både foretakets styremedlemmer, for tilsynsmyndigheten, politiske myndigheter og andre å få en fullgod forståelse av pasientbeleggets størrelse.»

Det var i sammenheng med at det var så stort pasientbelegg at det ved revisjonen ble påpekt den store faren for det høye pasientbelegget og manglende kvalitet på tjenestene og alvorlige konsekvenser med flere dødsfall på Sykehuset Telemark. Nå har rapporten kommet, og vi vil få en nærmere diskusjon omkring dette.

Det som skjer i denne rapporten, er at også Riksrevisjonen påpeker helseforetakenes manglende styringsdata. Fra Senterpartiets side vil vi understreke at det er dette som er alvorlig når det er den typen styringsinformasjon som en bruker som et vesentlig kriterium for å drive sin virksomhet. Helseforetakene styres etter et system der det ikke finnes tilfredsstillende oversikt over bemanning i forhold til pasientbelegg og pasientbelegg i forhold til antall sengeplasser. Pasientbelegg og bemanning er faktorer som i høy grad påvirker kvalitetene i pasientbehandlingen og ikke minst pasientsikkerheten.

Å ha en effektiv ressursutnyttelse i helseforetakene må sikres på en måte som gjør at spesialisthelsetjenestelovens andre formål og pålegg også blir ivaretatt, pålegg som gjelder krav om kvalitetsforbedring, pasientsikkerhet og at det å ta imot pasienter for øyeblikkelig hjelp skjer på en fullgod måte. Krav til såkalt arbeidsproduktivitet og effektive tjenester må ikke gå på bekostning av kvaliteten i tjenestetilbudet eller en innretting av tjenestene som er nødvendig for å ivareta den pleie, omsorg, behandling og oppfølging som kreves når man har med syke mennesker å gjøre. Jeg merket meg med interesse det som saksordføreren, representanten Tetzschner, sa på det punktet, som i sitt verdigrunnlag var rimelig identisk – slik jeg forsto det – med det jeg nå prøver å legge fram.

Helseforetakenes formål er å yte gode og likeverdige spesialisthelsetjenester til alle som trenger det, når de trenger det, uavhengig av alder, kjønn, bosted, økonomi og etnisk bakgrunn. Det er da viktig å understreke at enhver som yter helsetjenester etter spesialisthelsetjenesteloven, skal sørge for at virksomheten arbeider systematisk med kvalitetsforbedringer og pasientsikkerhet.

Det heter at en arbeider med pasientsikkerhet og kvalitetsforbedringer, men en skal ikke ha vært mye innom et sykehus for å se hvordan dette fungerer i praksis, hvordan det fungerer i beredskapssituasjoner, og hvordan det fungerer kveld, natt og helligdager. Da er de fine ordene langt svakere i praksis, og vi kjenner mange fagfolk, mange av helsefagarbeiderne, som virkelig føler at de sitter i en klemme, for de har de flotte ordene, men når det virkelig er behov, er det mange ganger ikke tilstrekkelig med fagfolk til stede.

Vi har også, som jeg nå sa, behov for å ha kvalitet i den øyeblikkelige hjelpen, at sykehus og fødestuer straks skal motta pasienter som trenger somatisk helsehjelp, når

det etter de foreliggende opplysninger må antas at den hjelp institusjonen eller avdelingen kan gi, er påtrengende nødvendig. Senterpartiet vil understreke at Riksrevisjonens rapport om effektivitet i personalressursbruken ikke tar hensyn til at de konsekvenser pleieeffektiviteten har for kvaliteten i tilbudet, eller hvorvidt beredskapsplanlegging og krav til å ta imot uplanlagte innleggelser gjennom øyeblikkelig hjelp, blir nok ivaretatt og tilgodesett. Dette er meget, meget krevende.

Senterpartiet tar, sammen med SV, avstand fra å benytte begreper som «arbeidsproduktivitet» om det å behandle pasienter i helsevesenet. Dette er begreper som Riksrevisjonen har hentet fra New Public Management-filosofien som legger til grunn at produksjonen av helsetjenester, dersom den etter sin måte er presis nok, kan sammenliknes med produksjon av andre varer og tjenester. Senterpartiet er kjent med at arbeidsproduktivitet skal vise hvor mye pasientbehandling sengeposten har utført med de pleieressursene som er brukt, og at pleiepoeng per vakttime i rapporten er brukt som indikator på arbeidsproduktivitet.

I undersøkelsen er det brukt en modell der altså produktivitetens målet pleiepoeng per vakttime er splittet i ulike faktorer. Vi viser til at modellen innebærer at lang liggetid eller lav kapasitetsutnyttelse, pasientbelegg gir lav produktivitet, mens høyt pasientbelegg og kort liggetid gir høy arbeidsproduktivitet. Vi skal være klar over at Norge allerede er blant landene med kortest liggetid og dermed tidlig utskrivning fra sykehus. Norge har også en gjennomsnittlig beleggsprosent som sammenliknet med andre land er svært høy, om lag 93 pst. i 2013. Senterpartiet vil vise til at både Helsedirektoratet og Legeforeningen anbefaler et gjennomsnittlig belegg på 85 pst. i sykehus, som også er en forsvarlighetsgrense sykehus i England har innført. Forskning viser at høy beleggsprosent, særlig dersom den kommer over 92,5 pst., har klar sammenheng med forsinkelser i pasientforløpet, flere sykehusinfeksjoner, sykdom blant ansatte og økt dødelighet for pasientene.

Det er et utrolig krevende tema vi altså er inne i. Senterpartiet slutter seg ikke til alle Riksrevisjonens anbefalinger. Vi slutter oss ikke til at en skal sørge for styringsindikatorer sånn og sånn, for det viser seg å ha begrenset effekt slik det er i dag. Vi slutter oss ikke til at erfaringer fra sengeposter med høy arbeidsproduktivitet overføres til andre sengeposter. Vi ønsker sjølsagt at det skal drives effektivt, vi ønsker sjølsagt at en skal få mer igjen for pengene, men slik systemet i dag er, er ikke systemet egnet til å utløse det som jeg startet med, nemlig den enkeltes ansvarsfølelse og initiativ i saken.

Vi vil derfor gå imot disse måle metodene og si at de ikke er egnet i helsevesenet. Når en bygger anbefalinger på måling av såkalt arbeidsproduktivitet målt i pleiepoeng per vakttime ved somatiske sengeavdelinger, blir det etter vårt syn en altfor snever måte å vurdere pleieressursene ut fra. Metoden vil bl.a. kunne favorisere sykehusavdelinger med høyt pasientbelegg, noe vi vet er en direkte trussel mot pasientsikkerheten. Og når Riksrevisjonen anbefaler at erfaringer fra sengeposter med høy arbeidsproduktivitet skal overføres til andre sengeposter, kan dette bety at man anbefaler en medisinsk praksis som legger vekt på svært tidli-

ge utskrivninger og generelt høyt pasientbelegg, inkludert korridorpasienter. En slik anbefaling kan Senterpartiet ikke slutte seg til.

Det som da er det sentrale, er ledelse. Senterpartiet slutter seg til at god ledelse, planlegging og styring av personalressursene er grunnleggende for at helseforetakene skal kunne yte gode og likeverdige spesialisthelsetjenester. Senterpartiet anbefaler at Helse- og omsorgsdepartementet sørger for stedlig ledelse ved alle sykehus. Hva mener vi med stedlig ledelse? Jo, vi mener en stedlig leder som har både personalansvar, faglig ansvar og økonomisk ansvar. Vi mener her at en må ha en kultur med fast ansettelse og en god grunnbemanning, at en har et høyt faglig nivå på medarbeiderne, og at en har en kultur hvor en stimulerer medarbeiderne til å ta ansvar og tenke sjøl innenfor det formål ledelsen har trukket opp for virksomheten.

Dette heter i andre sammenhenger operasjonsbasert ledelse. Det går ut på at en skal stole på dem som står i førstelinjen, gi dem større ansvar og innflytelse. Det er en møysommelig prosess. Det er etablering av en kultur som krever lang tid, det krever en veldig bevisst ledelse, og det krever en ledelse som har en nærhet til menneskene som arbeider. Da vil dette med styringsindikatorer kunne bli et hjelpemiddel, men hovedsaken er nærhet. Det er kjernen i dette dokumentet, at en må legge mer vekt på å få den typen ledelse inn, og at Helse- og omsorgsdepartementet stimulerer til at denne typen ledelse overføres til andre sykehus som har dårligere forhold på området, slik at du dermed får mer igjen for pengene, og stimulerer kvaliteten og medarbeiderne til å gjøre en dyktig jobb.

Vi skal i alle sammenhenger her være klar over at når vi snakker om effektiv drift av sykehus, må vi aldri glemme at 70 pst. av innleggelsene i sykehus skjer som øyeblikkelig hjelp. Dette gjør det sjølsagt krevende å la pleieressursene til enhver tid variere helt i samsvar med det aktuelle pasientbelegget. Alle styringsindikatorer må ta høyde for at dette er en tjeneste som har et beredskapsansvar. Derfor igjen: Beredskapsansvar, øyeblikkelig hjelp og det uforutsette, sammen med det høye kvalitetskravet, krever at en har en ledelse som bedre kan beskrives som en ansvarsledelse, en ansvarsledelse som er nær på det som skjer, og kontinuerlig videreutvikler virksomheten med pasientens situasjon for øye.

Statsråd Bent Høie [15:59:40]: Riksrevisjonens undersøkelse av styring av pleieressursene i helseforetakene viser at det er et potensial for forbedring i spesialisthelsetjenesten. Dette ønsker jeg å følge opp.

I mitt svarbrev til Riksrevisjonen, datert 8. september i fjor, uttrykte jeg derfor at Riksrevisjonens merknader og anbefalinger er et godt bidrag for videre styring og forbedringsarbeid i spesialisthelsetjenesten. Resultatene fra undersøkelsen gir nyttige innspill til sykehusenes arbeid med analyser, planlegging og styring av bemanningen opp mot variasjoner i aktivitetsbehovene. Arbeidet er i gang og må følges opp på alle nivå i sykehusene, ikke minst på avdelings- og postnivå.

Riksrevisjonens undersøkelse trekker fram ledelsens kunnskap, verktøy og styringsinformasjon som sentrale

faktorer for å få til en mer effektiv bruk av pleiepersonalet. Dette er jeg helt enig i. Det handler imidlertid ikke bare om effektiv ressursbruk knyttet til helsepersonell som innsatsfaktor, det handler til slutt også om kvaliteten på den helsehjelpen som ytes. I Nasjonal helse- og sykehusplan ble det lagt til grunn at god ledelse og styring av personalressurser er avgjørende for å drive en effektiv spesialisthelsetjeneste. Lederne må organisere arbeidet slik at medarbeiderne brukes mest mulig effektivt, og at de får brukt sin kompetanse til beste for pasienten. I dette ligger det bl.a. god bemanningsplanlegging på den enkelte post, men også et helhetlig blikk på den totale bruken av pleieressurser på ulike sengeposter og mellom poliklinikker og sengeposter.

Sykehusene bør bli flinkere til å tenke fleksibilitet med hensyn til både å flytte pasienter og å utveksle personell mellom poster. Dette er tiltak som vil kunne bidra til bedre håndtering av både sykefravær og uforutsett variasjon i pasientbelegg ved sykehusene.

Gjennom departementets oppfølging og styringsdialog med de regionale helseforetakene har jeg blitt orientert om at det er iverksatt viktige tiltak knyttet til bemanningsplanlegging. Alle de regionale helseforetakene har over tid arbeidet med aktivitetsbasert bemannings- og ressursplanlegging, altså det å koble bemanningsplanlegging opp imot aktivitet og variasjon i pasientbelegget. Dette er imidlertid relativt kompliserte prosesser, som ikke bare handler om pleieressursene, men også om øvrig personell. De regionale helseforetakene har lagt til rette for forbedringsprosesser, rutiner og prosessbeskrivelser for god bemanningsplanlegging. Det er også stilt omfattende IKT-støtte og analyser til rådighet i dette arbeidet.

Riksrevisjonens undersøkelse påpeker variasjoner mellom ulike sykehusavdelinger som det er naturlig å sammenligne seg med. De peker også på manglende kobling mellom bemanningsplanlegging og aktivitet, og at avdelingene i for liten grad samarbeider på tvers. Dette er områder med behov for kontinuerlig forbedringsarbeid som helseforetakene fortsatt må ha stor oppmerksomhet på.

Det er de regionale helseregionene og helseforetakene som har ansvar for å dimensjonere og organisere pasientbehandlingen. Ledere og den enkelte medarbeider i spesialisthelsetjenesten treffer daglig beslutninger om prioriteringer, og de må prioritere innenfor de gitte rammene med utgangspunkt i den styringsinformasjonen som er tilgjengelig.

Som helse- og omsorgsminister har jeg et overordnet ansvar for å etablere klare prinsipper og systemer for prioritering, og jeg har derfor lagt fram en ny stortingsmelding om prioritering – Verdier i pasientens helsetjeneste.

Videre har jeg et overordnet ansvar for at spesialisthelsetjenesten har de ressursene, den kompetansen, de verktøyene og den styringsinformasjonen som er nødvendig for å kunne arbeide godt med å forbedre kvaliteten og effektiviteten i pasientbehandlingen fra førstelinjelederne, som er de som er nær der pasientbehandlingen skjer, og helt til topplederne i disse ofte veldig store virksomhetene.

Det er et lovpålagt ansvar for helseregionene å bidra til et likeverdig tjenestetilbud til befolkningen og samtidig sikre en best mulig ressursbruk. Det er imidlertid stor va-

riasjon i både ventetider og effektivitet mellom sykehuse-
ne. I foretaksmøtene og i oppdragsdokumentet til helsere-
gionene i januar 2015 stilte jeg derfor krav om at de må
gjennomføre tiltak for å redusere variasjoner i effektivitet
og ventetid mellom sykehuse-
ne. Et viktig moment er
at man skal sikre læring mellom avdelinger og sykehus ut
fra kunnskap om beste praksis og en særskilt vurdering av
konkrete tiltak som er nødvendig for å redusere ventetider
og øke effektiviteten hos enheter og avdelinger.

Riksrevisjonen har gjennom flere undersøkelser vist at
det er for store variasjoner mellom landets sykehus og
innad i landets sykehus. Dette gjelder ventetider, effektivitet
og i måten man forvalter sine pleieressurser på. Jeg har
fulgt opp resultatene og anbefalingene fra Riksrevisjonen i
foretaksmøtene i helseregionene, i felles oppfølgingsmøter
og i anbefalingene og tiltakene som ligger i Nasjonal helse-
og sykehusplan. Jeg vil fortsatt etterspørre resultater som
viser at avdelinger og sykehus evner å lære av hverandre,
og gjennom dette bidra til at de negative variasjonene
reduseres.

En ber ikke om at sykehus skal gjøre det som er umu-
lig, at en skal gå ut over pasientsikkerhet og kvalitet. Tvert
imot er det ingenting som tyder på at de avdelingene som
lykkes med å ha utnyttet ressursene godt, redusert vente-
tider og økt aktiviteten, går ut over kvaliteten. Men det er
ekstremt viktig at sykehus – avdelinger internt i sykehus,
og også sykehus seg imellom – i større grad og raskere
lærer av dem som lykkes og lærer å ta i bruk flere av vir-
kemidlene. Det er noe som det nå jobbes mer systematisk
med.

Av representanten Lundteigens innlegg kunne en få
inntrykk av at helsetjenesten hadde en generell utfordring i
beredskapssituasjoner. Det mener jeg det ikke er grunnlag
for å si. I de situasjonene vi har hatt, og har, alvorlige hen-
delser, er det generelle inntrykket at helsetjenesten hånd-
terer situasjonene godt. Selv om det selvfølgelig alltid er
forbedringspotensial på alle områder, må ikke dette være
et inntrykk som sitter igjen etter dagens debatt.

Kjersti Toppe (Sp) [16:06:32]: Stortinget skal be-
handla Riksrevisjonens rapport om undersøkning av styring
av pleieressursane i helseforetaka. Eg forstår godt, og mei-
ner det er riktig, at ein ser på korleis ein forvaltar dei pen-
gane ein løyver til helseforetaka. Det er mange milliardar,
sjølv om vi kan diskutera om det er for mykje i forhold til
andre land, osv. Men i alle fall er anbefalinga frå Riksrevi-
sjonen at helseforetaka kan bruka pleieressursane meir ef-
fektivt, at leiingens styringsinformasjon ikkje gir godt nok
grunnlag for å sikra effektiv bruk av pleieressursane, at
planlegging av bemanninga ikkje vert godt nok tilpassa va-
riasjonane i pasientbelegget, og at meir samarbeid mellom
sengepostane kan gi meir effektiv bruk av pleieressursane.

Det er slik at Senterpartiet ikkje kan slutta seg til alle
desse anbefalingane heilt ut. Det har fått iallfall meg til å
tenkja på: Kva er det vi eigentleg går ut og undersøker, og
kva slags premisser er det som ligg bak dei undersøkinga-
ne vi gjer når det gjeld helsestellet? Eg vil først slå fast at
det som er ekstremt viktig, og som eg ser det er ein komi-
témærknad på, er leiing og organisering, det at ein sikrar ei

leiing og organisering av spesialisthelsetenesta «som utlø-
ser de ansattes motivasjon og vilje til å bidra». Dei tilsettes
vilje og motivasjon til å gjera det beste dei kan, er det viki-
ge, og det må vi ikkje gløyma i desse formlane som vi i dag
skal ta stilling til når det gjeld såkalla arbeidsproduktivitet.

Riksrevisjonen skriv at det er store variasjonar i det som
vert kalla for arbeidsproduktivitet, og på den bakgrunn
anbefaler dei at helseforetaka kan bruka pleieressursane
meir effektivt, og at avdelingar med låg arbeidsprodukti-
vitet må verta meir effektive. Arbeidsproduktivitet viser
kor mykje pasientbehandling sengeposten har utført med
dei pleieressursane som er vorte brukte. «Pleiepoeng per
vakttime» er brukt som eit omgrep, som ein indikator på
arbeidsproduktivitet.

Det vert sagt i debatten her at vi kan ha forskjellig
haldning til arbeidsproduktivitet. Da seier eg: Nei, vi har
ikkje forskjellig haldning, for når det gjeld arbeidsprodu-
ktivitet, er det nøyaktig definert i Riksrevisjonens rapport
korleis ein kjem fram til det omgrepet. Det er fire kom-
ponentar som verkar inn på pleiepoeng. Dei er dimensjo-
neringa – altså bemanninga som er tilpassa sengekapsite-
ten – pleiebehovet, liggjetida og kapasitetsutnyttinga, også
kalla beleggsprosent, altså det faktiske talet liggjedøgn
delt på kapasitet liggjedøgn. Da får vi ein formel som er
slik at ein får høg arbeidsproduktivitet dersom ein ofta-
re har færre pleiarar per seng, har høgare kapasitetsutnyt-
ting, altså beleggsprosent, og kortare liggjetid for pasien-
ten. Dersom ein sengepost på eit sjukehus skal gjera som
anbefalt frå Riksrevisjonen, og auka sin effektivitet – der-
som ein har låg arbeidsproduktivitet – kan ein gjera det ved
å korta liggjetida ved å redusera bemanninga og ved å få
eit høgare pasientbelegg.

Ei slik ein-sidig fokusering på effektivitet opp mot dette
er eg bekymra for, for dei faktorane som da gir utslaget i
denne målinga av arbeidsproduktivitet, er faktorar som vi
veit kan vera ein fare for pasientsikkerheita. Pasientbelegg
er kraftig diskutert i Helse-Noreg no for tida. Legeforenin-
gen er veldig ivrig på at vi må innføra ei forsvarleg gren-
se for belegg på 85 pst., men har ikkje fått gehør frå re-
gjeringspartia. Vi ligg langt over nivået i dei andre OECD-
landa når det gjeld kor fulle sjukehus vi har, og vi er det
landet – utanom Tyrkia og Israel – som har dei kortaste
liggetidene. Når det gjeld liggjetid og pasientbelegg, som
er utfordrande nok i dag, vert det anbefalt – viss ein kan
setja dette på spissen – å ta dette i bruk i endå større grad.
Pasientbelegg veit vi fører til auka pasientforløp, det kan
føra til meir infeksjonar på sjukehus, det kan føra til meir
sjukemeldingar, og det vert òg sett i samband med risiko
for dødsfall hos pasientane.

På laurdag skreiv Varden om Fylkeslegens tilsynsrap-
port frå Sykehuset Telemark. Det var etter ei bekymrings-
melding frå tillitsvalde i Yngre legers forening at det vert
opna systemtilsyn ved Sykehuset Telemark. På framsida i
avisa stod det:

«Sykepleiere har det så hektisk at de ikke rekker å spise
eller gå på do. Noen gråter på vei hjem fra jobb.»

Fylkeslegen har konkludert i sin endelege rapport med
at Sykehuset Telemark har hatt for mange pasientar og for
få tilsette på jobb. Pasientbelegget er uforsvarleg høgt på

to sengepostar. Pasientar vert lagde på andre sengepostar enn dei skulle vore og får ikkje forsvarleg oppfølging. I rapporten vert tre dødsfall kopla mot situasjonar med høgt belegg, og bakgrunnen for tilsynet er at både legar, sjukepleiarar og andre pleietilsette gjentatte gonger skal ha slått alarm om arbeidsforholda til leinga, utan at noko har skjedd.

Grunnen til at eg tar dette opp, er at desse avdelingane i Telemark sikkert skårar på topp i Riksrevisjonen si undersøking av kor arbeidsproduktive dei er. For meg vert det eit stort paradoks at Stortinget verkeleg kan gå inn og seia at vi skal anbefala dei avdelingane som har lågare arbeidsproduktivitet, å sjå til Telemark. Det er jo direkte pasientfarleg, så den delen av anbefalinga frå Riksrevisjonen kan ikkje vi støtta.

Når det gjeld at leiarar manglar informasjon til styring, kontroll og læring, som òg er ein del av Riksrevisjonen sine påpeikingar, er det ei meir forståeleg anbefaling. Sjølv sagt må det vera sånn at leinga har denne typen informasjon, og det viser jo at det er ei for dårleg leing av sjukehuset i dag, og det er for dårleg pasientnær leing. Denne anbefalinga er ikkje mogleg å få til dersom ein ikkje får ei reell stadleg leing ved kvart sjukehus og ved kvar store sjukehusavdeling.

Når det gjeld dette med å planleggja bemanning opp mot variasjonar i veka, er det òg ei teoretisk tilnærming som eg har opplevd at komiteen ser kan vera ikkje så enkel i praksis. Det er jo sånn at 70 pst. er strakshjelp, og sjølv om ein i teorien skal skriva ut pasientar til helga, er det ikkje alltid det skjer. Men mange sjukehus er godt i gang med å prøva å få lokaltilpassa planlegging i tråd med dette, og det er sjølv sagt ikkje Senterpartiet imot. Det er positivt.

Når det gjeld samhandling med andre sengepostar, noko som vert trekt fram som positivt for målet om effektivitet, kan det òg vera bra. I merknadane har vi skrive ein del atterhald. Det er jo ein verdi for ein sjukepleiar å jobba på ein hjartepost, og ein kan ikkje automatisk hoppa over til andre avdelingar. Det kan gå an, men ein må presisera at dette må i tilfelle skje i samarbeid med dei involverte, sånn at ein sikrar at ein har kompetansen i orden til det som skal utførast, for det kan vera ein del forskjell opp mot kva slags pasientar ein har innlagt.

Det var mine kommentarar til denne revisjonen. Som sagt er det dette med beleggsprosent og kortare liggjetider som eg synest er svært problematisk at Stortinget no går inn og anbefaler sjukehus å følgja.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sakene nr. 7–14 er andre gangs behandling av lovsaker, og presidenten vil foreslå at sakene behandles under ett.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 7 [16:17:25]

Stortingets vedtak til lov om endring av juridisk kjønn (Lovvedtak 71 (2015–2016), jf. Innst. 315 L (2015–2016) og Prop. 74 L (2015–2016))

Sak nr. 8 [16:17:26]

Stortingets vedtak til lov om endringer i psykisk helsevernloven (kontroll for å hindre innføring av uønskede gjestandar) (Lovvedtak 72 (2015–2016), jf. Innst. 308 L (2015–2016) og Prop. 78 L (2015–2016))

Sak nr. 9 [16:17:27]

Stortingets vedtak til lov om endringer i legemiddelloven (refusjonskontrakter og rabatter) (Lovvedtak 73 (2015–2016), jf. Innst. 311 L (2015–2016) og Prop. 83 L (2015–2016))

Sak nr. 10 [16:17:28]

Stortingets vedtak til lov om endringer i luftfartsloven (Lovvedtak 74 (2015–2016), jf. Innst. 303 L (2015–2016) og Prop. 70 LS (2015–2016))

Sak nr. 11 [16:17:29]

Stortingets vedtak til lov om endringer i merverdiavgiftsloven (utvidet adgang til direkte registrering) (Lovvedtak 75 (2015–2016), jf. Innst. 301 L (2015–2016) og Prop. 113 L (2015–2016))

Sak nr. 12 [16:17:30]

Stortingets vedtak til lov om endringer i barnetrygdloven (barnetrygd ved opphold i utlandet) (Lovvedtak 76 (2015–2016), jf. Innst. 299 L (2015–2016) og Prop. 63 L (2015–2016))

Sak nr. 13 [16:17:31]

Stortingets vedtak til lov om reservasjonssystemer for flyreiser mv. (Lovvedtak 77 (2015–2016), jf. Innst. 316 L (2015–2016) og Prop. 104 L (2015–2016))

Sak nr. 14 [16:17:32]

Stortingets vedtak til lov om endringer i reindrifftsloven (reintall per siidaandel) (Lovvedtak 78 (2015–2016), jf. Innst. 320 L (2015–2016) og Prop. 93 L (2015–2016))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet til sakene nr. 7–14.

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 18 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–6, fra Ola Elvestuen på vegne av Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 7–15, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 16–18, fra Geir Pollestad på vegne av Senterpartiet

Det voteres først over forslagene nr. 7–18, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at Norge i samsvar med Bernkonvensjonen artikkel 9 kan få unntak fra ansvar for en selvstendig ulvebestand av hensyn til eiendomsinteresser, husdyrhold, beitebruk og samiske næringsinteresser.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det i tråd med Bernkonvensjonen artikkel 11 gjøres en forundersøkelse om introduksjon av finsk-russisk ulv i Norge er effektiv og akseptabelt sett i forhold til konsekvenser for lokalbefolkning, næringsinteresser, samiske interesser og privat eiendomsrett.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om at Bernkonvensjonen tolkes bredt når den legges til grunn for rovdyrpolitikken og at også artikkel 2, 3, 9 og 11 tas med som grunnlag for politikktutforming.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre lik jakttid for ulv i hele landet, fra 1. oktober til 31. mars.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det blir gjennomført lisensjakt på ulv også innenfor forvaltningsområdet for ulv.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen tillate bruk av løs på drevet halsende hund under lisensjakt og skadefelling på ulv.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre fellingsstillatelse uten forutgående søknad på ulv i prioriterte beiteområder utenfor ulvesonen forut for og i beitesesongen.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre stående fellings-tillatelse innenfor rovviltsikkert gjerde.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang et arbeid for å kartlegge hvor stor andel av tap av villrein som er forårsaket av rovdyr.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn et bestandstall basert på faktisk antall ynglinger hvert år og ikke et gjennomsnitt av de tre siste års dokumenterte data.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en sak om mulig risiko for at parasitter og smittefare følger med ved en reintroduksjon av ulv i Norge.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge større vekt på næringsutvikling, eiendomsinteresser, husdyrhold, beitebruk og samiske næringsinteresser ved tolkning av Bernkonvensjonen.»

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 95 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.27.23)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr.1–6, fra Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen som første trinn i opptrappingen av bestandsmålet for ulv i Norge settes bestandsmålet til 8–12 familiegrupper inklusive grense- revir, hvorav minst 6 helnorske ynglinger.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre dagens ulvesone som følger: Arealene som ligger nord for dagens ulvesone, avgrenset av Glomma, fylkesvei 30 og videre langs fylkesvei 217 til Nysæterbekken, fra Nysæterbekken i rett linje til Snerta bru og videre langs Trysil/Femundvassdraget, inkluderes i den nye ulvesonen. Videre skal arealene vest for Glomma i kommunene Kongsvinger, Grue og Sør-Odal i Hedmark, og de deler av Akershus som ligger vest for Glomma, nord for Øyeren og øst for Nitelva, og de deler av Trysil kommune avgrenset av området som ligger nord for en rett linje fra der Senna renner ut i Trysil/Femundvassdraget til der kommunegrensa mellom Trysil og Engerdal gjør en vinkel ved Litlskorhøa, tas ut av sonen.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en økning av ulvesonen, og komme tilbake med forslag som gjør at Norge tar et større ansvar for en levedyktig skandinavisk ulvebestand.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå en ordning over statsbudsjettet slik at kommunene innenfor ulvesonen kan søke om midler til konfliktdepende og tapsforebyggende tiltak.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere et nasjonalt program for systematisk utvikling av skadeforebyggende tiltak for beitenæringen.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang forsøk med risikobaserte erstatningsordninger.»

Votering:

Forslagene fra Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 95 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl.16.27.46)

Komiteen hadde innstilt:

I

Område 2, 3 og 7 i dagens ulvesone skal tas ut, for øvrig skal ulvesonen videreføres som i dag.

II

Bestandsmålet for ulv i Norge skal være 4–6 ynglinger per år, hvorav 3 skal være helnorske ynglinger, også ynglinger utenfor ulvesonen teller med. Ynglinger i grenserevir skal telle med på en faktor på 0,5.

III

Stortinget ber regjeringen utrede mulige økonomiske ordninger for tap av eventuelle rettigheter eller belastninger innenfor ulvesonen og viser til ulvesoneutvalgets forslag knyttet til dette spørsmålet.

IV

Stortinget ber regjeringen legge frem en sak hvor man vurderer mulige ordninger for midler til kommuner med ynglinger innenfor ulvesonen.

V

Stortinget ber regjeringen vurdere å tillate lik jakttid i og utenfor ulvesonen.

VI

Stortinget ber regjeringen bestille en ny uavhengig utredning av den genetiske opprinnelsen til ulvestammen i Norge.

Presidenten: Det votes først over I og VI.

Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 94 mot 8 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 16.28.29)

Presidenten: Det votes over II, III, IV og V.

Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 88 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.29.01)

Videre var innstilt:

VII

Meld. St. 21 (2015–2016) – om Ulv i norsk natur. Bestandsmål for ulv og ulvesone – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:121 S (2014–2015) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Geir Pollestad, Heidi Greni og Trygve Slagsvold Vedum om ulveforvaltning – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt syv forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 3–7, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet

Det votes først over forslagene nr. 3–7, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå antall ynglinger for de fire store rovdyrene i samiske områder og vurdere en reduksjon basert på byrdefordelingsprinsippet.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide uttaket av jerv i reinbeiteområdene før kalving dersom kvotene på jerv i regionen ikke er tatt ut under den ordinære lisensjakten.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en stående fellingstillatelse på jerv i sørsamiske reinbeiteområder utenfor rovdyrsonen.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at også Namdalen inkluderes i forsøksordningen for forvaltning av kongeørn, med særlig fokus på virkningene kombinasjonen jerv, bjørn og kongeørn har for reindriften.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å endre rovviltfor-

skriften § 12 slik at fellingstillatelse på ørn skal kunne gis før en skadesituasjon er oppstått.»

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 96 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.30.31)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå rovdyrpolitikens virkninger for samisk reindriftsnæring.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille midler til rådighet for ekstraordinære forebyggende tiltak under kalvingsperioden for rein.»

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.30.53)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:124 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Heidi Greni og Janne Sjelmo Nordås om tiltak for å redusere rovdyrproblemene for samisk reindrift – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i markaloven (rett til erstatning)

I

I lov 5, juni 2009 nr. 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner skal § 11 femte ledd og nytt sjette ledd lyde:

En eier av eller rettighetshaver i eiendom som helt eller delvis blir vernet som friluftslivsområde, har rett til erstatning fra staten for økonomisk tap når et vern medfører en vanskeliggjøring av igangværende bruk. Der som bruken trenger tillatelse fra offentlig myndighet,

gjelder retten til erstatning bare når tillatelse er gitt før det er foretatt kunngjøring etter naturmangfoldloven § 42. Naturmangfoldloven § 51 gjelder for fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning etter bestemmelsen her.

Når vilkårene etter femte ledd er oppfylt, fastsettes erstatningen for tap som følge av vanskeliggjøring av igangværende bruk i samsvar med utmålingsreglene i lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom. Ved anvendelsen av lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom § 10 skal tidspunktet for vernevedtaket legges til grunn.

II

Loven trer i kraft straks.

Presidenten: Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 96 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.31.53)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 92 stemmer for og 6 stemmer mot lovens overskrift og loven i sin helhet.

(Voteringsutskrift kl. 16.32.18)

Bengt Morten Wenstøb (H) (fra salen): President! Min stemme ble ikke registrert.

Presidenten: Da korrigerer vi det. Da ble lovens overskrift og loven i sin helhet bifalt med 93 mot 6 stemmer.

Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:5 (2015–2016) – Riksrevisjonens undersøkelse av ressursutnyttelse og kvalitet i helsetjenesten etter innføringen av samhandlingsreformen – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:12 (2014–2015) – Riksrevisjonens undersøkelse av styring av pleieressursene i helseforetakene – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Sakene nr. 7–14 gjelder andre gangs behandling av lovsaker og gjelder lovvedtakene fra og med 71 til og med 78.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 15 [16:34:06]

Referat

1. (327) Statsministerens kontor melder at
  1. lov om endringer i folketrygdlova (arbeidsavklaringspenger – bistand til å skaffe seg eller behalde arbeid) (Lovvedtak 70 (2015–2016))
  2. lov om endring i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven) (Lovvedtak 55 (2015–2016))
    - er sanksjonert under 3. juni 2016
    - Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (328) Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om trygg håndtering av radioaktivt avfall (Dokument 8:100 S (2015–2016))
  - Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
3. (329) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Martin Henriksen, Torgeir Knag Fylkesnes, Kirsti

Bergstø, Tove Karoline Knutsen, Hege Haukeland Lia-dal og Stine Renate Håheim om et nasjonalt kompetansesenter for ungdomsarbeid, ungdomsmedvirkning og ungdomsinformasjon (Dokument 8:98 S (2015–2016))

Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.

4. (330) Verdier i pasientens helsetjeneste. Melding om prioritering (Meld. St. 34 (2015–2016))
5. (331) Endringer i statsbudsjettet 2016 under Helse- og omsorgsdepartementet (som følge av endra takstar for legar, psykologar og fysioterapeutar) (Prop. 135 S (2015–2016))
  - Enst.: Nr. 4 og 5 sendes helse- og omsorgskomiteen.
6. (332) Endringer i statsbudsjettet 2016 under Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet (Lønsregulering for arbeidstakarar i det statlege tariffområdet 2016 mv.) (Prop. 136 S (2015–2016))
7. (333) Endringer i bustøttelova (bustøtte til enkeltpersonar i bukollektiv) (Prop. 137 L (2015–2016))
  - Enst.: Nr. 6 og 7 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
8. (334) På rett kurs. Forebyggende sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning (Meld. St. 35 (2015–2016))
9. (335) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Else-May Botten, Ingrid Heggø, Odd Omland, Irene Johansen, Magne Rommetveit, Karianne O. Tung, Kjell-Idar Juvik og Tone-Helen Toften om å legge til rette for autonome kjøretøy og skip (Dokument 8:99 S (2015–2016))
10. (336) Endringer i vegtrafikkloven (sykkelritt på veg) (Prop. 138 L (2015–2016))
  - Enst.: Nr. 8–10 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
11. (337) Forelegg for Stortinget av overenskomster inngått med fremmede makter i 2014
  - Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen odet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.36.